

Lumină Lină

Revistă de spiritualitate și cultură românească

Gracious Light

Review of Romanian Spirituality and Culture

THE ROMANIAN INSTITUTE OF
ORTHODOX THEOLOGY AND
SPIRITUALITY
CAPELA SF. APOSTOLI PETRU
ȘI PAVEL

AN XXIII/ NR.4
OCTOMBRIE – DECEMBRIE 2018
NEW YORK

INSTITUTUL ROMÂN DE TEOLOGIE ȘI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ
Capela Sf. Apostoli Petru și Pavel, New York
INCORPORATED IN AUGUST 1993
www.romanian-institute-ny.org

Președinte:
Pr. Prof. Dr. Theodor Damian
30-18 50th Street
Woodside, New York 11377
Tel./Fax: (718) 626-6013
E-mail: DamianTh@aol.com

Biserica:
14-22 27th Ave.
(14th Street/ 27th Ave.)
Astoria, New York
Subway N, W, bus Q 18

Revista *Lumină Lină* este membră a Asociației Revistelor, Publicațiilor și Editorilor (ARPE).

Lumină Lină. Gracious Light, a peer reviewed publication, is indexed and abstracted in World Laboratories and Scientific Resources Index and TLS Arhive.

Colegiul de redacție: Director: THEODOR DAMIAN, DamianTh@aol.com

Redactor șef S.U.A.: M. N. RUSU, vichiro7@hotmail.com

Redactor șef România: MIHAELA ALBU, malbu_10@yahoo.com

Secretar de redacție, tehnoredactare și paginare: CLAUDIA DAMIAN

Redactori: SORIN PAVĂL, ANDREEA CONDURACHE

Fotoreporter: ALEX MARMARA

Consilieri editoriali: DAN ANGHELESCU, GELLU DORIAN, IOAN GÂF-DEAC,

AUREL ȘTEFANACHI, MUGURĂȘ MARIA VNUCK, DAVID VNUCK

Contribuțiile pentru susținerea și publicarea revistei sunt binevenite și se scad la taxe. Ceurile pot fi făcute pe numele Institutului sau al Bisericii Sf. Ap. Petru și Pavel și trimise la adresa redacției:
Pr. Th. Damian, 30-18 50th Street, Woodside, New York 11377.

Revista este redactată trimestrial de către Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, Capela Sf. Apostoli Petru și Pavel și publică articole de teologie și spiritualitate, istorie, literatură și cultură, poezie și proză în limbile română și engleză.

Redacția revistei nu împărtășește neapărat ideile conținute în articolele publicate.

Materialele trimise spre publicare trebuie să fie dactilografiate la computer, cele în limba română cu caractere românești, și expediate prin e-mail (ca attachment). Textele nepublicate nu se înapoiază expeditorului.

Revista este distribuită în USA, România, Moldova, Ucraina, Rusia, Canada, Austria, Germania, Belgia, Olanda, Italia, Franța, Elveția, Spania, Suedia, Norvegia, Danemarca, Grecia, Cipru, Serbia, Ungaria, Israel, Australia.

ISSN 1086-2366

Lumină Lină • Gracious Light

Revistă de spiritualitate și cultură românească

An XXIII/ Nr. 4

Octombrie – Decembrie 2018

TEOLOGIE

PR. PROF. DR. THEODOR DAMIAN	
Nașterea Domnului ca cină a bucuriei	7
<i>Povestea lui Moș Crăciun</i>	10
MARCEL MIRON, <i>Poezii</i>	12
<i>Apostol spre orizont</i>	13
DUMITRU ICHIM, <i>Tatăl pescarilor, Ite, missa est</i>	14
MARIN MOSCU, <i>Baladă, Mirajul visului meu</i>	15
THEODOR RĂPAN	
<i>Chipul ademenirii, Chipul adevărului, Chipul adorației</i>	16
<i>Chipul agerimii, Chipul agoniei, Chipul aleanului</i>	17
GEORGE BĂJENARU	
<i>Floare neprețuită, Pe această lungă cale, Am întrebat un trecător</i>	18

DOCUMENTE ȘI MĂRTURII

M. N. RUSU, <i>Theopoetica lui Dimitrie Stelaru (I)</i>	19
DIMITRIE STELARU, <i>Poem interzis</i>	20
LUCREȚIA ANDRONIC	
<i>Joacă-n nisip, Rămâne asfaltul, Privesc</i>	21
<i>Noblețea verbului zidit</i>	22

ANUL CENTENAR

DAN ANGHELESCU	
Poeți centenari ai exilului românesc –	
Ștefan Băciu – poet al unui tragic <i>aproape-departe</i>	23
NICOLAE MAREȘ	
Aron Cotruș - poet și diplomat reînviat a doua oară –	
prin curajul și truda exegetului Ion Dodu Bălan	27

NICOLAE DAN FRUNTELATA	
<i>Scrisoare lui Theodor Damian, Dragoste în iarnă</i>	32
<i>Convorbire de noapte, Sens interzis</i>	33
M. N. RUSU	
O tabletă literară de Eugen Barbu.....	34
EUGEN BARBU	
Țara întreagă un psalm nemuritor.....	35
CORNEL BALABAN, <i>Crucea de pe Caraiman. Sonet</i>	36
ADRIANA TOMONI, <i>Înțelepții, Limba română</i>	37
ELISABETA BOGĂȚAN, <i>Liadana, Și câte Morgane</i>	38

PROZĂ

MIHAELA MALEA STROE	
... Dar nu acum.....	39
GABRIELA CĂLUȚIU SONNENBERG	
Pragul.....	44
DAN MIHAI CIUPITU	
Nuntă la geam.....	49
CORNELIU ZEANĂ	
Copilul din peștera inundată (Fragmente).....	52
ANGELA BURTEA	
Ninge în aprilie	57
GEORGE BĂJENARU	
Călătorie spre neant	59
ELENA M. CÎMPAN	
<i>Mașina de înțeles, Poetică</i>	61
<i>Inventar, Cuvintele</i>	62

CĂRȚI ÎN AGORA

M. N. RUSU	
Pledoarie pentru românitate	
<i>Urmașii lui Attila</i> de Radu Theodoru.....	63
GHEORGHE PUIU RĂDUCAN	
<i>Pe corlată, Haita de ani, La o... tacla, Aleluia...</i>	64

THEODOR CODREANU Întoarcerea fiilor risipitori.....	65
GELLU DORIAN Marcel Miron – <i>Șarpele de pe balustradă</i>	73
THEODOR DAMIAN Marian Nicolae: ultimul dincolo.....	77
PASSIONARIA STOICESCU O umbră luminoasă <i>Vocile umbrei</i> de Emilia Dănescu.....	78
MIHAELA MALEA STROE, Anca Sîrghie – <i>America visului românesc</i>	80
MARIANA TERRA Gheorghe Pârja: drag de Basarabia <i>Ochii Basarabiei</i> de Gheorghe Pârja	83
GLIGOR HAȘA Camelia Ardelean – șlefuitor de diamante.....	85
ANCA SÎRGHIE Noutatea structurii narative în romanul Alinei Diaconu, <i>Noapte bună, domnule profesor!</i>	88
MIRCEA DOREANU Vârstele prezentului <i>Inefabila povară</i> de Dan Anghelescu	91
ION HAINEȘ Ioana Greceanu	93
NICOLAE VĂLĂREANU SÂRBU <i>Mă-ntorc Doamne, Nu există margini</i>	104
PROFIL	
85 DE ANI DE LA NAȘTEREA LUI NICHITA STĂNESCU M. N. RUSU În completarea unei biografii scindate.....	105
NICHITA STĂNESCU * * *, * * *, <i>descântec pentru ca să nu fie sărutată decât de mine</i>	106
<i>Lacră</i>	107
<i>Medalie</i>	108

ANIVERSĂRI

MARIA HORNACK M. N. Rusu – 80.....	109
Nicolae Dan Fruntelată, Dragă Mircea	112
Dan Mihai Ciupitu, M. N. RUSU - 80 de ani !	112

UNIVERSALIA

ODILE POPESCU (Berlin) Resistance through Dialogue. A Review <i>Heinz-Uwe Haus on Culture and Politics</i> ed. by Heinz-Uwe Haus and Daniel Meyer-Dinkgräfe	113
THEODOR DAMIAN The Language of the Heart in Paulina Popa's Poetry <i>Trilogia în Oglinda, A Trilogy in a Mirror</i> de Paulina Popa	116
PAULINA POPA <i>The Mirror</i>	119
<i>Amen!</i>	120
Translated from Romanian by Muguras Maria Vnuck and David Vnuck	
MARIANA ZAVATI GARDNER WWI – from the Diary of an officer. A Wounded Land.....	121
DUMITRU ZDRENGHEA, <i>Desperate, God, The Eye</i>	122
<i>Sad Over The World, Crossing Over The Styx, Waiting For Expectation</i>	123
IOAN GÂF-DEAC, <i>Marea credință pentru Există, Trec sunetele, Se taie..</i>	124

SAPIENȚIA

ALEXANDRA ROCERIC Sapienția.....	125
-------------------------------------	-----

ÎN MEMORIAM

VASILE IUGA DE SĂLIȘTE Aurel Sasu	127
FOTOALBUM.....	130

ANTOLOGIE DE CENACLU

<i>Copii numărând buburuze, Evlavie trăită</i> <i>Maicii Domnului</i> de Carrie Hooper	145
---	-----

RECENZII

THEODOR DAMIAN Zbor spre iubire <i>Lección de zbor</i> de Carmen Pricop.....	147
MAXIM (IULIU-MARIUS) MORARIU Elena M. Cîmpan și Theodor Damian	148

CĂRȚI SOSITE

THEODOR DAMIAN Din frumos în frumos <i>Iarba din ceainic</i> de Eugen Barz	151
Reînvățând să râdem <i>Pe ulița ... mijlocie!</i> de Passionaria Stoicescu.....	151

REPORTAJE

NICOLE SMITH Gheorghe Pârja: „O lacrimă pe fața lui Dumnezeu”	152
MARIANA TERRA Emilia Dănescu: <i>Vocile umbrei</i>	154

GALERIA SPIRITUS

VIORICA COLPACCI Ochii credinței	156
RETROSPECTIVA TRIMESTRIALA.....	158
ANUNTURI	160

***Cu ocazia Sf. Sărbători a Nașterii Domnului
și a Noului An 2019***

***Institutul și Capela Sf. Apostoli Petru și Pavel urează celor
din Consiliul și Comitetul Bisericii, tuturor membrilor,
participanților la slujbe și la celelalte activități spirituale și
culturale, sprijinitorilor, întregii comunități românești și
tuturor cititorilor, noi realizări în viața de zi cu zi, sănătate,
bucurie și binecuvântarea lui Dumnezeu înmulțită în Noul
An 2019 și în anii care vin.***

PR. PROF. DR. THEODOR DAMIAN

Nașterea Domnului ca cină a bucuriei

*La Dânsul intrară, și se închinară
Cu daruri gătite, Lui Hristos menite*

Într-o duminică foarte apropiată de Nașterea Domnului (a 28-a după Rusalii), textul Sf. Evanghelii (Luca 14, 16-24) are ca temă principală invitația pe care un om bogat o face prietenilor săi de a veni la o cină pregătită pentru ei. Pentru că tema este plasată doar cu două săptămâni înaintea marelui praznic, asocierea dintre ideea de cină și Nașterea Domnului vine de la sine, cina fiind un fel de anticipare sau prefigurare a evenimentului întrupării Logosului divin în istorie în sensul că putem privi Nașterea Domnului ca cină și astfel să descoperim interesante perspective și noi semnificații ale mântuitorului dar făcut de Dumnezeu lumii.

Așadar între cina menționată în Sf. Evanghelie și Nașterea Domnului pot fi găsite multe asemănări. Iată câteva dintre acestea:

1. Cina este un praznic doxologic, un prilej de bucurie și de celebrare a prieteniei, de întărire a prieteniei. Nașterea Domnului este „praznic luminos, strălucind frumos”, cum bine zice colinda (colindele în general), un eveniment doxologic, de bucurie vizibilă atât la magii care vin „cu daruri gătite lui Hristos menite”, cât și la îngerii și păstorii participanți, potrivit acelorași colinde, fapt ce referă însă la Nașterea Domnului ca eveniment cosmic la care participă doxologic cerul și pământul.

Pe de altă parte, Întruparea Fiului lui Dumnezeu în istorie arată prietenia lui Dumnezeu cu noi, ea reprezintă o confirmare și consolidare a acestui tip de relație, și implicit o celebrare a ei. În acest sens Însuși Iisus a declarat: „Voi sunteți prietenii mei (Ioan 15, 14) și iarăși „De acum nu vă mai zic slugi... ci prieteni” (Ioan 15, 15).

2. O cină ca cea relatată în Sf. Evanghelie, de fapt o petrecere, presupune pregătire multă, efort mare, muncă serioasă și cheltuială pe măsură, toate acestea însă făcute cu drag și bucurie. La fel și Nașterea Domnului. Aceasta a necesitat o îndelungă pregătire în întreg V. Testament, un efort susținut făcut de prooroci, la rândul lui Dumnezeu, de a întreține în poporul ales conștiința venirii unui răscumpărător.

Cu alte cuvinte Dumnezeu Însuși lucrează la împlinirea acestui scop, și desigur o face cu dragoste pentru om, pentru lumea Sa.

3. La un moment dat stăpânul casei a trimis slugile sale la cei chemați să le spună: „Veniți, că iată, toate sunt gata” (Luca 14, 17).

Trebuie remarcată aici întâi onoarea de a fi invitat, de a fi considerat prieten, care apoi se pune în contrast cu ce s-a întâmplat, adică dezonoarea de a refuza invitația, ceea ce a dus la negativa și decepționanta surpriză a stăpânului casei.

La fel și Nașterea Domnului: și aceasta s-a petrecut când a considerat Dumnezeu că toate sunt gata, adică la plinirea vremii (Galateni 4, 4) după cum spune Sf. Ap. Pavel. Și totuși, și aici decepționanta surpriză negativă, cum vedem în mărturia Sf. Ioan Teologul: „Lumea prin El s-a făcut dar lumea nu L-a cunoscut; între ale Sale a venit, dar ai Săi nu L-au primit” (Ioan 1, 10-11), ba dimpotrivă, L-au urât (Ioan 15, 25), L-au insultat, prigonit, răstignit, ucis.

4. Stăpânul casei, inițial, cheamă la cină prietenii; apoi frustrat și indignat trimite slugile să aducă în casa lui pe cine o fi: „Să se umple casa mea” (Luca 14, 23), zice.

Așa se petrec lucrurile și cu Nașterea Domnului: Dumnezeu, Stăpânul, trimite pe Fiul Său mai întâi pentru poporul ales, dar după ce „ai Săi nu l-au cunoscut”, și nu L-au primit, Nașterea Domnului a devenit cina tuturor, a oricui va crede în El. „Se va lua de la voi Împărăția lui Dumnezeu și se va da neamului care va face roadele ei” (Matei 21, 43), auzim parcă declarația indignată a Mântuitorului, care este de fapt și o amenințare, după cum citim și în altă parte: „mulți de la răsărit și de la apus vor veni și vor sta la masă cu Avraam, cu Isaac și cu Iacov în Împărăția lui Dumnezeu, iar fiii Împărăției vor fi aruncați în întunericul cel mai dinafară” (Matei 8, 11-12).

Și Mântuitorul își confirmă cuvintele despre aducerea „la cina Sa” a celor ce nu au fost inițial invitați, când îi trimite pe Sf. Apostoli la propovăduire în lume: „Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sf. Duh” (Matei 28, 19). Iată cum, de la prieteni, de la cei aleși, se trece la o invitație generală, „ca să se umple casa mea”.

Înțelegem de aici „că această casă a cinei Domnului, a Împărăției lui Dumnezeu este mare: „În casa Tatălui Meu sunt multe locașuri” (Ioan 14, 2), zice Domnul.

Este interesantă expresia folosită de stăpânul casei care pregătise cina către slugile trimise să aducă pe oricine vor întâlni: „silește-i să intre ca să se umple casa mea” (Luca 14, 23). Această „silire”, și într-un caz și în celălalt nu trebuie înțeleasă ca forțare a cuiva nici de a veni la cina de aici, nici la cea de dincolo, la mântuire, ci în sensul disponibilității infinite a lui Dumnezeu și a dragostei Sale nesfârșite față de oameni, față de omul făcut după chipul Său. Aceeași expresie implică și faptul că Dumnezeu nu se izolează, ci este un Dumnezeu deschis, al comuniunii (întâi intra-trinitare,

apoi cu oamenii, cu creația Sa), dar expresia indică și confirmă și vechiul proverb românesc: „nu e pentru cine se pregătește, ci pentru cine se nimește”.

O cină mare implică și multă mâncare și băutură. Că Nașterea Domnului e cină și că Iisus Însuși e cină se observă și din cuvintele Mântuitorului despre pâine, „Eu sunt pâinea vieții” (Ioan 6, 35) și despre vin, rodul viței, despre care zice: „De acum nu voi mai bea din rodul viței până în ziua când îl voi bea *nou* în Împărăția lui Dumnezeu” (Marcu 14, 25). De altfel ideea de cină din orice pildă evanghelică își are împlinirea în cina cea de Taină unde Mântuitorul consacră pâinea și vinul ca fiind trupul Său euharistic, cina sfântă din care se împărtășesc credincioșii.

Sf. Euharistie ca cină este confirmată și de cântarea liturgică „Gustați și vedeți că bun este Domnul” (Ps. 33, 8), precum și de alta: „Paharul mântuirii voi lua și numele Domnului voi chema” (Ps. 115,4).

Așadar cina despre care este vorba în duminica ce precede cu două săptămâni marele praznic al Întrupării, anticipează Nașterea Domnului ca cină, iar aceasta la rândul ei prefigurează cina din Împărăția lui Dumnezeu despre care Iisus vorbește atât de mult. El chiar începe propovăduirea Sa anunțând, ca și Sf. Ioan Botezătorul, Împărăția cerurilor: „Pocăiți-vă că s-a apropiat Împărăția cerurilor” (Matei 4, 17), citim în mărturia evanghelică. Împărăția e anunțată și în Biserică ori de câte ori începem slujbele Sf. Taine și sfânta și dumnezeiasca Liturghie: „Binecuvântată este Împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh”.

Este de remarcat faptul că deși Sf. Apostol Pavel precizează că „Împărăția lui Dumnezeu nu constă în mâncare și băutură, ci în dreptate, pace și bucurie în Duhul Sfânt” (Romani 14, 7), totuși, Iisus le zice ucenicilor Săi la Cina cea de Taină că rodul viței îl va bea cu ei *nou*, în Împărăția lui Dumnezeu (Marcu 14, 25), adică în alt fel, transfigurat, deci Împărăția nu este „locul” unei cine pământești, cu bucate pământești, ci cu bucate cerești, dar totuși „cină”, ceea ce implică o atmosferă de comuniune prietenească, doxologică, celebrativă, caracterizată printr-o bucurie a sațietății spirituale în Duhul Sfânt.

Prăznuind Nașterea Domnului deci ne bucurăm că noi suntem invitații cinei cerești și că Hristos se naște pentru a ne deschide ușile Împărăției, după cum și zice: „Eu sunt ușa” (Ioan 10. 9).

Dar întrebarea care se pune este dacă noi suntem prietenii Stăpânului sau suntem „ceilalți”, betegii, săracii, neputincioșii, străinii (Luca 14, 21-23). Desigur că preferăm să fim și „ceilalți”, numai să intrăm, totuși vrem să fim prietenii lui Dumnezeu, mai ales că în cazul nostru, acum, noi cei ce credem suntem cei aleși și invitați și dacă refuzăm invitația, vom fi lăsați deoparte, dați afară, și alții vor intra. Dar câtă vreme noi suntem invitații, prietenii, trebuie reținut că prietenia nu vine fără condiții: „Voi sunteți prietenii Mei, dacă faceți ceea ce vă poruncesc” (Ioan 15, 14), iar porunca este de a ne iubi unii pe alții (Ioan 15, 17). Ca atare,

noi, prin împlinirea sau neîmplinirea poruncii, decidem dacă onorăm sau nu invitația și prietenia divină.

Să dacă stăm în relație de prietenie cu Dumnezeu, aceasta implică atenție sporită: „Cel căruia i se pare că stă neclintit, să ia seama să nu cadă” (I Cor, 10, 12), avertizează Sf. Ap. Pavel. Aceasta se potrivește mai ales în cazul în care, cu cât prietenia este o onoare acordată de unul mai mare și nu implică egalitate, căci este o ofertă și nu ceva câștigat prin merit, cu atât grija de a nu cădea din această treaptă este mai mare, grija fiind direct proporțională cu onoarea și bucuria ce vin prin dar și în dar.

Așadar privim la Nașterea Domnului ca la o cină mare la care am avut cinstea de a fi invitați ca prieteni ai stăpânului. De vreme ce am primit vestea, să mergem căci „acum toate sunt gata” (Luca 14, 17), lăsând orice altă preocupare, precum magii, spre locul cinei, Betleemul Nașterii minunate ca să-L întâmpinăm pe Hristos Domnul, cum frumos zice colinda:

„Cu daruri gătite
Lui Hristos menite”.

Povestea lui Moș Crăciun

*A venit la noi la poartă
Un bătrân frumos la chip,
Și-a-ntrebat dacă se poate
Ca să fie găzduit.*

*Casa noastră e deschisă,
O, bătrân străin și bun!
Vino, stai cu noi la masă,
Că ești obosit de drum!*

*După ce stătu la masă,
Se-nchină evlavios
Și-ncepu să povestească
De nașterea lui Hristos.*

*Noi de altele uitarăm
Privind către el uimiți,
Și cuvintele-ascultarăm
Lângă-ai noștri dragi părinți.*

*Ne spunea c-a fost odată
Demult, tare de demult,
Un bătrân, Crăciun anume,
Rău la inimă și crud.*

*Și-ntr-o noapte l-a' lui poartă
Cineva, bătând ușor,
Ceru ca să-i găzduiască
Până dimineată-n zori.*

*Cu cuvinte de ocară
Către poartă alergând,
Văzu-o tânără Fecioară
Și-un bătrân cu chipul blând.*

*Și voind el să-i gonească,
Bătrânul rugă zicând
Că i s-a-mplinit să nască
Fecioara pe Pruncul Sfânt.*

*Într-un grajd de oi și vite
Pe-amândoi îi alungă,
Să stea până-n zorii zilei
Cu toiagu-amenință.*

*Și-acolo născu Fecioara
Pe Fiul lui Dumnezeu,
Lângă oile și boii
Bătrânului celui rău.*

*În iesle, pe fânul rece,
Iisus Pruncul privea
Cum boii veneau la Dânsul
Și suflând Îl încălzeau.*

*Iar Maria, Maica Sfântă,
Sta mirându-se privind
Cum boii recunoștință
Arătau spre-al lor Stăpân.*

*Dar de-odată ce văzură
Îngeri ce din cer veneau
Către-acea umilă șură,
La Prunc și Îl preamăreau.*

*Și o stea frumos deasupra,
Strălucind s-a arătat,
Iar trei magi intrând 'năuntru,
Pruncului s-au închinat.*

*Aur, smirnă și tămâie
Magii cu ei au adus
Și cu drag le așezară
Lângă ieslea lui Iisus.*

*Și păstori de oi sosiră
De prin văi și de prin munți,
Lui Iisus să I se-nchine
De îngeri fiind vestiți.*

*Acestea văzând bătrânul
Crăciun cel rău și zgârcit
A-nțeles cine-s străinii
Ce la grajd i-a găzduit.*

*Și cu lacrimi de durere,
Către iesle alergând,
Iertare-ncepu a cere
De la Blândul său Stăpân.*

*Și încă spunând acestea,
Bătrânul ce povestea
Lacrimile-i udau fața
Și graiul îi tremura.*

*Voind noi să ne mai spună
De-acolo ce s-a-ntâmplat,
El ne-a zis c-o să mai vină
Și în următorii ani.*

*Și mergând el către poartă
Îi urmarăm toți tăcând,
Iar el arătă cu mâna
Către sat așa grăind:*

*Eu la toți în astă seară
Cu colindători am fost
Și le-am spus minunea mare
A Nașterii lui Hristos. (2x)*

Poeții

*Poeții sunt oameni
care duc în spate lumina.*

*Niște felinare
așezate în calea drumeților.*

*Orbesc
de atâta lumină
și nu se mai feresc
de grăbiții care
îi îmbrâncesc.*

*Poliția rutieră intervine
când un șofer grăbit
calcă o lumină
și notează în procesul verbal
la rubrica „observații”:
această lumină era oarbă.*

*Cel mai greu este
când sunt penalizați cu puncte.*

*Mulți caută puncte în lumină
și orbesc.*

*Apoi
ca Oedip își plâng destinul
orb și el
de atâtea accidente luminoase.*

Apostol spre orizont

*Ai trecut zăgazul timpului
către vămile văzduhului.*

*După controlul de la orizont
transfigurat
priveai în urmă.*

*S-a pus problema
să rămâi în așteptare
vreo zece
poate douăzeci de ani
în fața porților raiului
fără discul soarelui
fără potirul vieții
un cerșetor de fărâme divine.*

*Ca mana de sâmbătă
în pustiul celor patruzeci de ani
să stai flămând
la rând
iar când să primești cunună
te trimite înapoi
pentru test incomplet.*

*Te-ai grăbit a sări
peste poarta albastră
într-o audiență urgentă
la tronul etern.*

*De acum
vei oferi fire de lumină
mielului de la ieslea
de dincolo de timp.*

Tatăl pescarilor

„De veți avea credința firii,
cam cât ar fi grăuntele
agonisit de muștar,
vă va asculta muntele
și corabie de mână nezidită
o să se facă vouă
spre taina fără țarm a iubirii.
Acolo soarele
din propriul lui apus
își țese spre voi răsăritul.”

Dar gloatele
n-au priceput ce le-a spus
de ochiul cât izvonul de mac,
mai mic decât punctul pe zar.

Tatăl pescarilor
vorbea cu sine însuși, amar:
„Minunile
doar pentru proști se mai fac,
dar timp de joacă nu mai am pentru ei;
plinitu-s-a ceasul iubirii
căruia doar marea-i cunoște
adâncul și largul.”

Apoi Tatăl pescarilor,
trecând printre gloate mărunte,
începu să urce
spre locul din vârful de munte
ce-L aștepta să-i pună catargul.

Ite, missa est

Cuvine-s-ar să-ngenunchez
cum cere taina-ascunsă în rărunchi,
dar trandafir de munte, măcieș,
nu am nici aripi, nici genunchi.

Sălbatică mi-e ruga - rostul pietrei
când unda apei șoapta i-o ghioașă,
și totuși Maica Ta,
când din adânc i s-a-nchinat pădurea
ca rugului aprins,
tăcerea mea flămândă
o-ncoronase-n roșul de măceașă
cu-o luminândă.

Întreaga iarnă, stihurile mele,
încondeieri de îngeri, mai aiurea,
flămânde-mi vin, străine, fără haină
cerându-mi găzduire întru cuvântul Tău.
E oare ceva rău
de-Ți împrumut potirul
ca noaptea lor să le-o aprind
din rugul ce-ai uitat nestins
la Cina cea de Taină?

Baladă

*Eram tânăr, viguros,
Urcam dealurile pe jos,
Străbăteam la pas poteci
Chiar și în clipele reci.*

*Ascultam păsări cum cântă,
Izvoare cu apa sfântă,
Ochii-mi alergau în zare
În fulger de căprioare.*

*Întindeam mâna spre cer,
Codrul nu era stingher,
Dealul mi se părea mic,
Ori eu eram mai voinic!*

*Acum dealul s-a mărit,
Îl privesc din asfințit,
Pasul nu-l mai prea străbate,
Gândurile adună șoapte.*

*În curând voi fi sub deal,
Iarbă verde pentru cal,
El să mai fie fugar
Pe tărâmul legendar.*

*Că mi-a fost să-mi fie drag
Dealul-ncoronat cu fag,
Cu stejari și tei din tei
Unde am iubit femeii.*

*Totul însă va rămâne
Un lătrat prelung de câine,
O cruce-n cădelnițare
Și-o baladă în uitare!*

Mirajul visului meu

*În seara lui Moș Crăciun
Cerul se transformă-n lapte,
Stelele îl torn pe drum
În gurițe parfumate.*

*Toți copiii lumii sorb
Dulce dar dumnezeiesc,
Chiar și țâncul care-i orb
În pământul strămoșesc.*

*Sar lacătele puse-n porți,
Ies jivinele în grabă,
Sar și crucile la morți,
Morții s-apucă de treabă.*

*E-un miraj de Moș Crăciun,
Totul în sufletul meu,
Aș vrea să vină pe drum
Chiar și bunul Dumnezeu.*

*Lumea s-ar îmbrățișa,
Ar uita de cele rele,
Binele ne-ar învăța
Împăratul dintre stele.*

*El, Hristos, și Dumnezeu, –
Miere în credința noastră,
Sunt miraj visului meu
Venit din lumea albastră!*

Chipul ademenirii

*Ursit pe viață, te iubesc, nălucă!
Mă-nșeli, presimt, dar nu-i nimic, îmi place...
Destinul meu e greul dor de ducă,
Pe care-l țin pitit sub carapace
Și n-am de-ales, o știu, e hăbăucă
Pornirea vrerii! Strig: mă lasă-n pace!
E vina cui? A inimii, a minții?
Nu râd, nu plâng, certa-m-or, oare, sfinții?*

Chipul adevărului

*Minciuni sunt toate? El e unic Rege
Și-n ochii lui străluce înțelesul:
Prea vrednic rob, eu știu că legea-i lege,
Sortit rămas de-acum pe veci alesul,
Îi cer smerit cătușa să-mi dezlege,
Să-ncep tăcut, îmbelșugat, culesul...
În Tine, Doamne, cred cum cred în cele
Ce mâine fi-vor stele logostele!*

Chipul adorației

*Ador să-nfrunt pustiul tău, iubire!
Ador femeia, mutele himere,
Ador lumina, sfânta izbăvire,
Ador cucuta s-o prefac în miere,
Ador să-ți fiu noptatică ivire,
Ador să zbor cu aripi de tăcere...
Străjer al clipei, voi dori întruna
Să-ți fiu zănatic paznic și tu, luna!*

Chipul agerimii

*Mi-e ager pasul, ochii văd departe,
Dar tot mă tem că n-am s-ajung la tine,
E trist că-n moarte viața ne desparte,
Curaj mai am și tare mi-e rușine
Să spun atât: sunt cel ce se împarte
Ca sol divin al zilei care vine!
Mă crezi ori nu, în glodul ce străluce
E praf stelar din nopțile-mi năuce...*

Chipul agoniei

*Agonic beau otrava bucuriei
Și-mi pare-ades că timpul n-are minte,
Hăitaș imberb plătesc melancoliei
Un preț nebun! Luntraș, tu ia aminte,
Nu-i ort pe lume să-l împart veciei:
Ce gust amar au dulcile cuvinte!
Să dau crezare fiarelor pădurii?
Mai bine lor, zidirilor Scripturii!*

Chipul aleanului

*Alean cețos și slava zac în mine,
Setoasă-n van e ciutura fântânii,
Sub cer de-argint, târâș, tâlharul vine
Și voie n-am, căci m-or lătra toți câinii,
Nu schimb obrazul milei pe rușine:
M-or da de gol chiar ochii tăi, hapsânii!
Fiind ce sunt, ostatic voi rămâne
Stindardul vrajbei umbra ta să-ngâne!*

Floare neprețuită

*Te-am cules dintre spini cu mâna înțepată
Și te-an dăruit miresei mele spre amintire
Floare neprețuită a sufletului din înălțimi,
Împrejmuată de pietrele muntelui alb, sfințit
Cu aghiasma din ploile spiritului înclinat
Spre lumina cea adevărată din care s-a ivit
Gândul meu.*

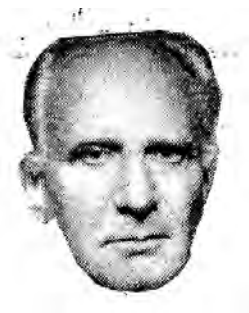
Pe această lungă cale

*Pe această lungă cale,
Mergem cu înverșunare,
Când la deal și când la vale.
La răspântii ne oprim
Obosiți și chibzuim
Încotro să mai pășim.
Copleșiți de îndoieli
Și tentați de multe dâre,
Mai luăm o hotărâre.
Uite-așa trec zilele,
Până-nchidem filele
Vieții pline de povești*

Am întrebat un trecător

*Am întrebat un trecător mai bătrân ca mine
Încotro se duce el și dacă-i trimis, de cine?
S-a oprit puțin în loc, a chibzuit, și-apoi
Mi-a răspuns că nu se duce, se întoarce înapoi.
Bine, zic, chiar și înapoi, tot te duci, se cheamă.
Nu, măi frate, mi-a răspuns, tu trebuie să ții minte
Că batrânii, cum sunt eu nu mai pot merge înainte.
Dacă vreau să mai trăiesc, eu plec dis-de dimineață
Spre copilăria mea din satul uitat în ceață.*

M. N. RUSU

Theopoetica lui Dimitrie Stelaru (I)

L-am cunoscut bine (și citit) pe poetul Dimitrie Stelaru la Cenaclul „Nicolae Labiș” (1963-1968) al revistei *Luceafărul* (seria Eugen Barbu), dar și în drumurile mele în comuna Buftea (București) unde Stelaru își avea un domiciliu stingher și unde eu aveam rude.

Cu ochii la Palatul Știrbei din localitate, convorbeam despre anii săi de școală în comuna Stupini (Brașov), convorbeam, zic, despre „cartofii” lui Ion Sofia Manolescu, prieten comun, despre Constant Tonegaru, alt prieten al boemului Stelaru, dar și despre Geo Dumitrescu, îndrumătorul său ideologic, dar, zicea el, „să nu mă spui lui Geo” care, preciza Stelaru, umbla cu o riglă cu care măsura la propriu și la figurat *scrierile* „pe linie” ale confracților, - mai vorbeam și despre neoclasicul estetizant Ion Gr. Periețeanu, care îi prefăcase - cu *pseudonim!* - volumul prematur *Melancolie* (Brașov, 1935), despre revistele brașovene, despre Cincinat regalitul, ori despre Regina Maria, a cărei siluetă o întrevăzuse pe alea cu „brazi ca niște soldați ce-i dădeau onorul”, alee de astădată, la Palatul Știrbei din Livada Poștei, Brașov - și despre câte și mai câte alte amintiri care izvorau abia *șoptite* din memoria stârnită a blândului poet.

Toate acestea se întâmplau în jurul anilor '60 când înființasem un „Dicționar al premiilor literare” nu prea suportat de cenzură, în revista *Cronica* de la Iași, condusă de Mircea Radu Iacoban, un coleg apropiat mie, „luceferistul” din București. Aici am publicat „portretele” așa-zis critice, despre Geo Dumitrescu, Constant Tonegaru, Ion Frunzetti, Ben Corlaci, Virgil Torynopol, urmând să apară altele, la Mircea Popovici, Mihail Crama, Gheorghe Chivu, George Dan și, bineînțeles, Dimitrie Stelaru, deținător al unui premiu „Socec”, unicul de acest fel în peisajul anilor 1944-47. N-a fost să mai fie...

Bănuind că absența lor din revista *Cronica* se datora cenzurii provinciale, într-una din serile cenaclului, mai sus pomenit, Stelaru mă oprește delicat, era însoțit de fidela lui soție, ca să mă anunțe, nici mai mult nici mai puțin, că a primit „un apartament la bloc” în București, și că, așadar, „adio Buftea”!

Coborând scările interioare ale Casei Scriitorilor, fostă Monteoru, el sprijinindu-se de brațele doamnei sale, - Stelaru, cu părul său ca o coroană albă luminoasă, îmi spune: „Uită-te ce *întunăciune* este aici!” Și, într-adevăr, așa se vedea din capul scărilor în jos, spre hol, căci nu-i așa, se

Dimitrie Stelaru în viziunea sculptorului
Ion Vlad, marmoră, Paris.

dăduse ora stingerii la cenaclu, dar aprinderii gălăgioase la restaurantul lui madam Candrea.

Ajunși în hol, poetul se așază într-un fotoliu circular, scoate două cărți și-mi oferă pe ele următoarele autografe: „Către M. N. Rusu, aceste scrise de demult, omagiu. D. Stelaru, Buftea” pe *Fata fără lună*, 1967, și alta „Omagiu, acelei nalbe târzii, lui M. N. Rusu, iunie 1967, București”, pe *Mare incognitum*.

Și... și, vorba repetitivă a lui Nichita, poemul fără titlu de mai jos.

DIMITRIE STELARU

Poem interzis (nota mea, M. N. Rusu, 2018)

*Și m-am așezat
în pat.
În fiecare zi,
Cineva îmi reteza picioarele
Să-ncap în pat.*

*Nu, nu e voie
Să-mi crească picioarele
Mai mult decât
patul ăsta – măsurat!
Nici nu e voie să umblu
decât între masă, scaun și pat.*

*Aici am cărțile cu vorbe!
Învățații m-au învățat ce e
voie...
Să pui, adică,
O linie frântă.*

*Nu, nu e voie
Să-mi îndrept capul spre cer.*

*Am avut mâini?
Nu mai știu.
E mult de când m-am culcat
în pat măsurat.
Și ... tot îmi retează picioarele...*

*Dumnezeul meu, din cartea cu
îngeri!
Nu cumva te-au culcat
Și pe tine în pat măsurat
Și-ți taie învățații picioarele?*

Joacă-n nisip

*Puterea lacrimii de dor.
Bob, în scoică perliferă.
Șir de iluzii în coperti,
și în clepsidră
călătorii prin stratosferă.
Colb cu pana măturat.
În scoica inimii cerneală.
Joacă-n nisip.
Niște poeți
cu gălețușă și lopeți,
trudesc la perla ideală...*

Rămâne asfaltul

*Pe trecerea timpului
semaforul, în ac de cravată,
stă suspendat între zile și nopți
asigurând pază
o singură dată.
O singură teleportare pe zebra.
Treci speriat, timorat,
cu ochii în patru.
Claxoane, în haită te latră nervos.
Ai oră la doctor, bilete la teatru,
ai trece și mâine de te-ar lăsa.
Acul de cravată dacă n-ar sta
Cu susu-n jos.
Nu-i doamne, o cale
de-un doamne-ajută pe undeva
să treacă-n voie pietonul
de câte ori îi poștește inima?*

*Pe trecerea timpului
ziua-i roșie în zare și verde de frică.
De la goană la zbor,
rămână asfaltul. Nerisipă.
Nemișcat, incolor, inodor, nepăsător.
Rămâne asfaltul.*

Privesc

*Privesc.
Încerc să văd nevăzutul.
Să împac văzutul de azi, cu
trecutul.
Văzutul de ieri, cu apusul.
În ce tăceri au mai rămas,
ucid perfid, ace de ceas.
Încerc s-aud ce n-a fost spus –
Cuvântul mag.
Pe cel din urmă, cel dintâi,
cel spus în șoaptă nimănui.
Cel rostit printre zăbrele.
Privesc.
Privesc, și tot nu pot zări
unde se duc zilele mele.*

Noblețea verbului zidit

*Sunt în țara verbului domnesc.
Împărăția bine-crescutului MULȚUMESC.
Te văd decis la întâlnirea cu sublimul
Ram de smochin,
deschizător de colivii
ce-și vrea înaripat ciorchinul.
Din când în când, te văd peniță veterană
abreviind percepte-n robă.
Câte un X, cete de Y,
pocnesc sălbatic din călcâi
semn că ce-i nobil, ce e slobod,
ce are miez dar nu e în vogă
nu s-aprobă. Căzut în transă trăncănitul,
propune forma de bazar
simbolul, viitorul, karma,
rostogolire de circar.
Ixulești, pleavă-n vânt, cu miriștea de-a valma.
Același neam de târgoveți
ce-și vor vândută cheresteaua
pe aura unor peceți, șterse ca praful,
cu rândeaua.*

*Te văd la întâlnirea verbului domnesc,
un voevod încoronat de vreme
pe sub cupola înălțată pe rugul arselor poeme.
În zidul tău din cărămizi umane
bat viscoalele unui neam
și stau la adăpost drapele zdențuite
în lupte suburbane.
Te văd cu Emotivul la zugrăvit castele-n doi.
Din ce mister v-a mai rămas,
vă văd înnobilând până și pata de noroi.
În țara verbului zidit
țara bine-crescutului MULȚUMESC.*

DAN ANGHELESCU

**Poeți centenari ai exilului românesc - Ștefan Baciuc –
poet al unui tragic aproape-departe**

*Veniți aduceri aminte, sunt prizonierul vostru
Așezați-mă pe covorul fermecat al iluziilor
și spuneți pentru o clipă măcar, că sunt aici
Nu sunt decât două stații de tren
Până la cireșii din Râmnicul Vâlcea.
Ștefan Baciuc*

*Ștefan Baciuc scria poezie așa cum pușcăriașii ținui la izolare
își povestesc sieși ca să nu uite să vorbească ...
durere veche, rămasă nemântuită.
Constantin Eretescu*

Apariție fulguranță în poezia tinerei generații interbelice, Ștefan Baciuc a fost – și pe bună dreptate – *primit și privit*, în lumea literară a momentului, ca un *copil minune* al poeziei. La numai 17 ani, în 1935, primului său volum intitulat *Poemele poetului tânăr* i se decerna *Premiul Scriitorilor Tineri* acordat de *Fundația pentru Literatură și Artă Regele Carol II*, același premiu pe care, cu un an înainte, îl premisera Eugen Ionescu pentru *Nu*, Emil Cioran pentru *Pe culmile disperării*, Constantin Noica pentru *Mathesis sau bucuriile simple* și Horia Stamatu pentru poemele din volumul *Memnon*. Evident, Ștefan Baciuc era, încă de pe atunci, reprezentantul uneia dintre cele mai strălucite generații de tineri scriitori români. Așa cum va scrie Mircea Vulcănescu, acea generație avea să fie „ceva mult mai subtil, mai nestatornic și mai delicat/.../ oameni (care) trăiesc aceleași probleme, sunt subjugăți de influența acelorași modele vii /.../ mai mult o unitate psihologică, cu rădăcini istorice și biologice, decât o unitate propriu-zis spirituală”.¹ Într-adevăr, au existat factori modelatori a căror influență a fost hotărâtoare asupra unora sau altora dintre acești tineri. Astfel, dacă o parte a generației, aceea din jurul lui Mircea Eliade, rămânea prizonieră sub fascinația socraticului profesor Nae Ionescu, în ceea ce-l privește pe Ștefan Baciuc, dar și pe alții (Vintilă Horia, Ion Șugariu, Axente Sever Popovici, Ovidiu Caledoniu, Horia Nițulescu, Grigore Popa) un rol primordial l-a avut, se pare, Nichifor Crainic și revista *Gândirea*. Un articol semnat de Vintilă Horia în 1936 (*Nichifor Crainic și Gândirea*) e pe deplin lămuritor în acest sens: „...Gândirea a atins pe rând, prin reprezentanții ei, toate culmile geniului

¹ Mircea Vulcănescu, *Tânără generație*, ed. Compania, București, 2004, p. 119.

românesc, de la literatură și filosofie, până la muzică și pictură./.../perspectivă culturală în care s-au integrat toate spiritele creatoare de după război.”²

Desigur, atât Ștefan Băciu, cât și Vintilă Horia, începând de la un anume moment, se vor îndepărta și de *Gândirea* și de Nichifor Crainic. Ceea ce, totuși, nu va șterge amprenta spirituală pe care revista, ca și mentorul ei au lăsat-o, fie asupra creației lor, fie (în gigantica încordare de forțe contrare din epocă, apusul fascist și răsăritul bolșevic!) asupra modului în care ei aveau să gândească, pe mai departe, lumea și *timpul ce li s-a dat*. Fără îndoială, fiecare dintre ei își va croi propriul drum și propria rostire literară. Iată de ce, vorbind despre poezia lui Ștefan Băciu, cunoscută în general pentru limbajul ei vizibil acordat la exigențele modernității, n-ar trebui să ne surprindă o serie de versuri unde vom regăsi sonorități de o (aparent) *uimitor-tradițională vibrație mistică*. Trecându-se, mult prea ușor, peste dicția de îndrăzneță modernitate, ciudățenia a fost, cu grăbire, pusă pe seama unor epigonice reverberații *argheziano-voiculesciene*. Se făcea abstracție de faptul că epoca aceluia început era dominată de ceea ce atunci s-a numit *fenomenul Crainic*. Petru Ursache este cel ce ne reamintește de *rugurile aprinse (cu mistică rezonanță) în sensul taboric* de cărțile lui Nichifor Crainic³. Iar deceniul patru a fost tocmai momentul când atât Ștefan Băciu, cât și tinerii (reuniți, mai apoi, sub semnul *Meșterului Manole*) s-au aflat sub iradiațiile unor cărți fundamentale semnate de mentorul *Gândirii*. Una dintre ele, *Puncte cardinale în haos* (1936) era întâmpinată cu elogii vibrante: *cartea de conștiință, evanghelia românismului, cartea veacului, profetism biruitor* etc. Poate că și de acolo, poemele tânărului brașovean se vor fi încărcat de acea adâncă sete de *Dumnezeire*, de *Înalt* și de *Sublim*. E uimitoare smerenia și aspirația lui întru puritate celestă și perfecțiune spirituală din acest *Psalm de supunere*: „...Mai bine, Doamne de m-ai fi ținut,/ Să mă târăsc netrebnic rob în ceruri,/ Să șterg de praf al îngerilor scut/ Și Precistei să-l văd de giuvaeruri./ Seara, scoteam pe boltă luna. Dimineată,/ Ieșeam cu oile Prea-Bunătății Tale,/ Și pruncilor le-aș fi adus dulceață/ Și lui Sân-Petru îi coseam sandale.” Pentru poet, *Dumnezeu este mereu aproape, sprijinul și lumina* ascunse chiar în „tocul care-acum Te scrie”. Senzația de sacralitate plutește printre lucruri, oriunde, oricând și peste tot: „Tăcerea murmură în frunze-o rugăciune,/ Și vântul o să urle, trecând din plop în plop,/ E-o tuse-adâncă în gâtul cerului.../.../ îngerii plâng iar cu voci de piculine, o voce sună-n calma seară, se-aude doar cum morții tac, urlară în desigurii lupii. /.../aerul amirosea a coarnă, unii dintre struguri au miros de tămâie”. Sunt cuceritoare sinceritatea și plasticitățile discursului său despre

² Mihaela Albu, Dan Anghelescu, *Eseistica lui Vintilă Horia - deschideri către transdisciplinaritate*, Ed. Aius, Craiova, 2015, p. 48.

³ Petru Ursache, „Prefață” la *Puncte cardinale în haos*, ed. Timpu, Iași, 1996, p. 6.

toamnă, discurs atins de o melodioasă, abia șoptită, discretă, nostalgică și senină *la malinconia*: „Stătea bolnavă via de prea multă lumină/ Și toamna ca un uliu deasupra ei trecu./ Iar noaptea ca un abur se ridica din tină/ Când soarele-n tărie suflarea își dădu./ Tot aerul, ce proaspăt amirosea a coarnă,/ Din deal până în câmpul brăzdat cu fier de plug./ Arar suna în codri o ostenită goarnă./ Pe drum, căruțe pline cărau spre târg belșug.”

Simțim mereu, în *umbra* poemelor sale, prezența unui *plan secund*, ce iradiază dintr-un amplu *contra-dialog* cu poemele predecesorilor. Iată-l explicit în această *image* (sau *contra-image*!) a toamnei în exil: „A ruginit frunza din vii/ înspre Sovata, Ghimeș și Zizin/ dar la babord în Waikiki/ ce soare blând, de aur plin./ Pustii sunt lanuri și câmpii/ departe’n Turnu Magurele/ în golf la orele târzii/ cade-o cascadă grea de stele/ când randunelele-au plecat/ se’ntorc la cuiburi papagalii/ pustii sunt horele din sat/ dar plini de floare portocalii”. Un *râsu-plânsu* în aceste artificii cu tentă, evident ludică, înglobând *refrene* ale unui trecut mereu prezent.

Ca poet, Ștefan Baciș a fost unul dintre acei (puțini, foarte puțini) care au trăit, la modul acut, în interiorul a ceea ce ne imaginăm că este *starea difuză a poeziei*. El scrie pentru a-și proteja fragilitatea ființei, astfel așezând o anume distanță între sine și distorsiunile unei lumi care-l include în tot mai agresivele ei procese de dezagregare. Deasupra ori dedesubtul oricăror frontiere ale timpului sau ale limbajelor, poezia lui gravitează – și capătă contur – dintr-un impact discret, dar mereu perceptibil, cu reliefurile și ritmurile obstinate ale realului mișcător. Iată cât de vizibil e fenomenul în *Balada omului care n-a ajuns nimic din ce-ar fi vrut să fie*: „Aș fi vrut să fiu un piccol în Tahiti/ căutător de perle negre undeva în Bali/ în Samoa să păzesc tăcerile clipitei/ în Florida să scutur portocalii/ aș fi vrut să fiu acrobat în Filipine/ sau cowboy în insulele Mariane/ în Bolivia aur aș fi vrut să caut în mine / cormorani sub albe ceruri pakistane/ aș fi vrut să cânt în Tucuman milonga/ să conduc un taxi în Santiago vara / să dansez în baruri la Macuto conga/ sau în Tenerife să-mi înstrun ghitară/ aș fi vrut să fiu birtaș în Turnu Magurele/ flașnetar de port uitat în Călărași /aș fi vrut să fiu un lustragiu de stele/ profesor de canto în liceu la Iași /.../ n-am ajuns nimica din ce-am vrut să fiu/ nici campion de rugby, vatman sau birjar/ bate-un vânt din Kona, plouă și-i târziu/ mătur praful lunii singur într-un far.”

Este evident cum discursul liric *aspiră* acest *real* (!?), se *instalează* în el ca într-o – să spunem, pe urmele lui Deleuze – *materie capabilă să spună ființa*. Dar cel care se *rostește* nu mai e decât o sensibilitate exasperată de agresivitatea și insolența derizoriului ca în această *Vizită inopinată*: „Căzut cu parașuta în Piața Lahovary/ mă caut, mă-ntreb și nu mă regăsesc/ un vânt nebun îmi zboară ochelarii/ tramvaiele la cotituri scrâșnesc/ din coridoare ies la ceas de umbre/ poezii morți de mult și îngropați/ în pardesie de culori adânci și sumbre/ fantome azi – ieri camarazi și frați/ m-așed pe scaun la frizerie/ un braț de os ascute-un brici/ văd ortul popii-n fundul de cutie/ și din clăbucul rece ies furnici/ la chioșc în colț îmi cumpăr *Universul*/ și litere de

aer mor pe-o filă de nimic/ aud un plop cum îmi scandează versul/ în stație-așteaptă pasagerii-un dric”.

Evident, ipostaza mărturisitoare nu mai e a unui suflet *însetat de real*, cum va fi spus, cu ani în urmă, un remarcabil poet. Dimpotrivă, acum, pentru Ștefan Baciuc *realul* se identifică cu depărtările, cu sfâșietoarea ruptură de patrie. Și e perceput ca o inevitabilă, dar mereu mai agresivă și tragică maladie. Căci – așa cum se formula o rostire celebră prin universurile poematice – *lumea văzută nu mai e o realitate, cealaltă nu mai este un vis*. Poate – și din acest motiv – ne amintim o spusă a lui Samuel Beckett. Potrivit ei, *din orice scriere nu rămâne decât un păcat împotriva eșecului din cuvânt*. Pentru Baciuc însă, morbul insașiabilei lui nevoi de rostire este durerea distanțelor. Ea macină interioritatea acestor poeme cu *fără-speranța mântuirii prin verb*. Se vocalizează golul, pustiirea întru bejenie a tot ce i s-a răpit începând cu *Turla bisericii Sfântul Nicolae din Schei*, cu *Tâmpa*, cu *fularul lui Emil Botta*, cu *iaurgii din Slobozia*, cu *covrigarii din Zimnicea*, cu *Piața Buzești* sau cu *domnu' Mișu de la Cartea Românească*.

Fără îndoială, poezia este, prin însăși natura ei, tărâmul unor miracole de un tip cu totul special. Odată intrat pe teritoriile sale ești, oricând, supus inefabilului risc de-a rătăci sub orizonturi brusc depărtate. Cum e și acela al străniei *științe* a marginalului, a excepțiilor – altfel spus – al celor mai neliniștitoare soluții: *patafizica*. (Iar de la Jarry încoace s-a spus despre ea că ar fi *de alură imperturbabilă*). Ceea ce este profund adevărat și pentru poemele scrise de Ștefan Baciuc. În îndepărtatul (și îndelungatul) lui exil, *patafizica* este mereu vizibilă și devine aproape unica soluție, dat fiind că, în *lumea* acestor poeme, dominantă devine o anume ambiguitate și o neostoită (aș spune sufocantă) insistență de disimulare a tragismului unei existențe în bejenii. (Să ne reamintim de aserțiunea lui Gerard Genette despre literatură ca „ordine întemeiată pe ambiguitatea semnelor, pe spațiul îngust, dar vertiginos, care se deschide între două cuvinte”. Evident, autorul Baciuc provine din generația celor *desfărați*, a celor care și-au pierdut inocența oricăror speranțe. Pentru aceștia, patria respiră, vibrează, trăiește doar în poem ca fenomen al unui *spațiu indicibil* dat fiind că: „...patria e o ciocârlie care se înalță oriunde/ fără frontiere și fără intenții/ patria e un concert de Dinu Lipatti/ la Lucerna, Elveția,/ într-o seară ploioasă/ patria e această adunare de fețe/ de întâmplări și de sunete/ împrăștiate/ peste tot globul/ dar patria e mai ales o clipă de tăcere”.

Prin autentica ei fervoare, cât și prin prezența *secretelor substanțe* ale paradoxalului său lirism, poezia lui Ștefan Baciuc apropie lumi îndepărtate în spațiu și timp. Translată în coloristica contemporaneității, *retorica* lui (pentru că, evident, poetul are o retorică a lui și numai a lui) pendulează între adorație, tragism și amară auto-ironie; între melancolii sfâșietoare și sarcasm: „zadarnic aștept în Tegucigalpa tramvaiul 5/ departe, la Turnu Măgurele, plâng ultimele caterinci/ duce uraganul în neștire, cărți, reviste și manuscrise/ am rămas același amestec de Don Quijote și Ulise”.

Aron Cotruș - poet și diplomat reînviat a doua oară – prin curajul și truda exegetului Ion Dodu Bălan

.....De pe culmile timpului ce-ți vestesc vecinicia
adu-ți aminte, Doamne, de România,
de mândrul Ardeal al leagănelui meu..

A-l evoca, așa cum a fost – simbol al românității – cu prilejul Centenarului României Mari, pe poetul și diplomatul Aron Cotruș, liric de seamă al Transilvaniei, înseamnă a realiza din nou un elementar act de dreptate față de un mare poet – „suflet din sufletul neamului” – care și-a iubit țara și compatrioții până în ultima clipă a vieții. Facem totul cu bucuria de a-l reaminti și cinsti totodată pe cel care a lăsat moștenire posterității *Rapsodia română*, împreună cu multe alte poeme, printre care cele închinat lui *Horia, Eminescu, Reginei Doamne*, fără a-l uita pe *Pătru Opincă*. Acest act vine, în primul rând, din partea autorului cărții, plecat de câteva luni dintre noi, și care nu s-ar fi sfiit să spună că își îndeplinește o obligație patriotică, pentru că patriotismul i-a legat puternic pe cei doi creatori ai neamului.

Aron Cotruș a fost prea multă vreme desțărât, i-a fost prea vitregă soarta-i mașteră, ca la această mare sărbătoare să nu fie pomenit printre clasicii literaturii noastre, și în același timp ai Ardealului. Trebuia îndeplinit acest act, trebuia săvârșită această *comemorare*, măcar și dintr-o elementară solidaritate de breaslă, fără a se uita o clipă că, primul dintre cei care a realizat-o, cu mare dăruire și curaj, după ce rămășițele sale pământești îi zăceau de ani buni, și încă îi mai zac, nu în pământul străbun, ci în cimitirul Holy Cross din Cleveland, a fost exegetul, criticul, poetul, omul de cultură, ardeleanul, profesorul Ion Dodu Bălan.

Generația de azi și cele care vor veni trebui-vor să conștientizeze actul de cultură săvârșit de exegetul și poetul din Orăștie, mai întâi față de autorul *Cântecelor fără țară* (1916), Octavian Goga, ca să îl continue imediat cu stihuitorul „Rapsodiei valahe”, Aron Cotruș.

De remarcat că în perioada postbelică, timp de aproape 30 de ani, nici un critic român n-a avut curajul să-i deschidă „dosarul”, plin de suferință, curat ca o lacrimă, al ardeleanului născut la Hașag, spre sfârșitul veacului al XIX-lea, la 2 ianuarie 1891.

A făcut-o cu dăruire, profesorul nepereche, mâna dreaptă a esteticianului Tudor Vianu, cel care „a profitat” de demnitatea statală pe care o deținea, de încrederea breslei în profesionalismul său, de ce n-am spune-o, și a mai marilor vremii, pentru a-i asigura poetului de excepție, Aron Cotruș, adevărata lui *reînviere*, o resurecție demnă ce se cuvenea unui mare înaintaș, unui poet novator de talie europeană. Pentru aceasta, Dodu

Bălan a fost nevoit să dea la o parte colbul arhivelor, să intre cât mai adânc și cu pricepere în opera sa, să îi recitească întreaga creație, atât a lui Goga, cât și a lui Cotruș, să vadă piscurile atinse de ei. A reușit Ion Dodu Bălan din plin, la scara anilor 70-80 ai secolului trecut, precum Perpessicius sau Vatamaniuc cu Eminescu.

Aș aminti că încă de atunci, număr de număr, Ion Dodu Bălan umplea paginile *Tribunei* din Cluj cu eseuri menite să înfățișeze noilor generații, pentru prima dată, figura și creația poetului din Hașag, activitatea lui în slujba țării pe care a iubit-o, cu o dragoste fierbinte, după cum se poate remarca și în monografia de față. În condițiile deceniului al optulea din secolul trecut, în 1978, pentru prima dată a apărut, la Editura Minerva din București, pe care profesorul o păstora (citește coordona): *Resurecția unui poet – Aron Cotruș*.

Am spune că așa a reînviat Cotruș în conștiința românească, în mințile tinerilor de atunci, nu ascund că și în mintea mea de diplomat la început de carieră, exercitându-mi în acei ani profesia de atașat cultural, exact pe meleagurile în care Aron Cotruș își servise cu dăruire Țara, pe Eminescu și literatura română, în anii 1930-1936. Ion Dodu Bălan a fost cel care mi-a dat, prin analizele din volumul publicat atunci, impulsul de a-l cunoaște mai bine pe predecesorul meu, pe cel care exact la Varșovia publicase poemul închinat lui *Horia*, cât și florilegiul *Oameni în mers*. La scurt timp de la apariția monografiei de mai sus, a urmat publicarea, la aceeași editură, a volumului de versuri cotrușiene pe care exegetul l-a prefăcut. Fără nici o teamă de a greși pot spune că numai atunci românii au aflat că autorul de mare forță expresionistă, precum Whitman al Americii sau Broniewski și Tuwim ai Poloniei, n-a fost „ca orișicare altul”. Aflat-am că pe el, pe Cotruș, „l-a vrăjit prăpastia, l-a-nnebunit înaltul...” – și tot ceea ce a făcut a fost exact așa cum s-a autodescris:

*am fost tigrul, am fost miel,
am fost și aluat, am fost și oțel...
am știut să tac, am știut să țip...
am fost și munte, și fir de nisip,
am vrut drumurile lumii toate,
am dorit prea dârț ce nu se poate...
În mine, cer și boltă
se unesc, se simt bine laolaltă...
și ura cu iubirea
și lenea cu munca-mpreună,
în mine se-mpacă și duc casă bună.
Mă-mparte noroiul și înaltul?!
de ce n-am fost, Doamne, ca oricare altul?!*

Nu se putea un epitaf mai frumos; concetățenii săi din Hașag ar trebui să îl așeze pe placa unui bust sau a unui monument, așa cum s-a întâmplat cu Blaga la Luncrăm; și de casa natală n-ar mai exista, de ce nu trebuie pus la Primărie sau în chiar orașul Unirii sau la Arad, unde el a debutat ca publicist și scriitor?

Reînvierea Poetului transilvan a făcut-o, cum am subliniat, exegetul Ion Dodu Bălan, care l-a înfățișat pe creatorul și Omul-Cotruș pe toate planurile: biografic, uman, literar, diplomatic etc. Criticul a fost chiar exhaustiv, nu i-a scăpat nimic din ceea ce merita a fi subliniat: prezentarea mediului în care s-a format, a studiilor efectuate în satul natal, la Blaj, Brașov și la Viena; a subliniat înrolarea în armată pe frontul din Transilvania și din Italia, ca voluntar – în primul război mondial – dar mai ales i-a fost prezentată opera din varii perspective, așa cum numai cunoscutul critic și profesor o făcea. Avem și în opusul de față descrisă perioada în care Cotruș a lucrat ca ziarist, la periodice transilvănene, urmată de intrarea în diplomatie și funcționarea sa ca atașat de presă și consilier cultural la Roma, Milano, Varșovia, Lisabona și Madrid. Cu acritate au fost ilustrați cei paisprezece ani rodnici de diplomat, în care a promovat România cu multă pricepere și dăruire, iar azi putem spune că a făcut-o exemplar pentru cultura și literatura română peste fruntariile României Mari, el fiind totdeauna *semper fidelis patriae*. O spun în cunoștință de cauză. Cotruș rămâne un model de urmat pentru șefii ICR-urilor de azi, pe cât de găunoase, pe atât de galonate.

Reiau din arhiva mea ceea ce scria despre diplomatul Aron Cotruș, în 1941, în caracterizarea de serviciu pe care i-a făcut-o șeful Legației României Mari de la Madrid, N. Dimitrescu: „Intellectual de rasă, poet naționalist viguros, înfocat luptător naționalist, Dl Aron Cotruș se bucură de mare prestigiu în lumea intelectual-artistică și de presă spaniolă, precum și printre colegii săi străini, printre cari a știut să facă cunoscută dreptatea revendicărilor românești. Temperamentul său foarte afabil, cordial și îndatoritor, curtenia sa desăvârșită, precum și buna cunoaștere a limbii spaniole i-au cucerit mari și credincioase prietenii în aceleași cercuri. Acțiunea sa puțin sgomotoasă dar foarte abilă și tenace de luminare prin vizite personale dese, strecurarea de articole, trimiterea de numeroase cărți și broșuri, a adus și aduce mari servicii cauzei țării. Pentru toate aceste motive i-am dat nota calificativă foarte bun. Semnătura N.D.”¹

Oriunde s-a aflat transilvăneanul Aron Cotruș, el a avut în minte simțământul pe care l-a exprimat ca poet în *Psalmul românesc*:

¹ Nicolae Mareș, „Diplomatul Aron Cotruș - un intelectual român prea mult dat uitării”, în *Istorie – Diplomatie*, vol. II, TipoMoldova, Iași, 2014, p. 490.

*De pe culmile timpului ce-ți vestesc vecinicia
Adu-ți aminte, Doamne, de România
de mândrul Ardeal al leagănului meu...*

Cu relații largi în lumea culturală și de presă în toate țările în care și-a desfășurat activitatea, Cotruș n-a uitat o clipă de problema transilvană, a promovat cele mai de seamă valori culturale românești. Urmaș al lui Blaga în postul de atașat de presă la Varșovia, Cotruș l-a cunoscut pe scriitorul polonez în vogă, Emil Zegadlowicz, pentru care a devenit, cum polonezul însuși a spus-o chiar în prefața la una din lucrările sale: *un cicerone al literaturii românești*. Cotruș a fost cel care l-a determinat, potrivit informațiilor acestuia, să traducă și să publice prima antologie de poezie românească în Polonia, în 1931 – *Teme românești* – ediția bibliofilă a poemului *Împărat și proletar*, dedicată dascălului neamului, Nicolae Iorga, cât și primul florilegiu de lirică eminesciană: *Poezje* în limba lui Mickiewicz. Astfel, marele romantic român, Mihai Eminescu, devine pentru Zegadlowicz, așa cum acesta a scris în 1939, la 50 de ani de la intrarea în eternitate a Luceafărului liricii românești: – *un fenomen al naturii, un meteor*. A fost meritul diplomatului român, răsplătit de autoritățile poloneze cu ordinul Polonia Restituta², pentru efortul făcut în popularizarea României pe meleaguri vistulane.

Un loc aparte din lucrarea de față: *Viața și opera unui poet exilat* – Aron Cotruș, semnată de Ion Dodu Bălan îl constituie prezentarea receptării operei sale de către cititori, de la simpli mineri, la critica literară cea mai elevată, care poartă semnătura lui Călinescu, Densușianu, Breazu, Vianu, Ciopraga, Chinezu, Streinu, Copilu Cheatră etc. cât și de publicul românesc de peste graniță, din diaspora română, cel care n-a venit cu jalba în proțap la București, ci a editat din inițiativă proprie, pe cheltuială proprie *Antologia selectivă* (Jon Cepoi, în 1988, în America), săvârșind un important act *recuperator* în acea vreme.

Și de această dată profesorul Ion Dodu Bălan a reușit să îl prezinte cât se poate de convingător pe autorul lui *Horea*, ca pe un poet social și național, ca pe o voce distinctă și puternică a liricii interbelice românești:

*Străină, străinătate...
rai cu porțile-ncuiate...
Vai de cine-n ele bate
cu răni grele relegate...
Dacă-adus de vânturi vii
de pe stepe cenușii,
din pierdute bătălii,*

² Nicolae Mareș, *Mihai Eminescu în limba polonă: Studiu și antologie română-polonă*, Editura eLiteratura, București, 2018, pp. 481-491.

*ușile se-nchid ca vii...
Străine cu chip de sfânt,
tu mă-ntrebi de ce tot cânt,
cu privirile-n pământ
și cu zâmbet trist și frânt...
Strănepot de daco-geți,
cu ochi de vedenii beți,
între-acești străini pereți,
îmi cânt țara dintre ceți...*

Pentru că, fără a citi lirica lui Cotruș greu am mai putem înțelege ce a însemnat dezrădăcinare la români. Iar ardelenii cunosc cel mai bine acest sentiment pe care profesorul bucureștean, transilvăneanul din Vaidei, îl analizează pe toate fețele:

*de pe-o mie de drumuri m-adun și m-adun,
galben la față, pleșuv și nebun...
cu gândul cu sufletul ciung
spre tine Transilvanie mă întorc.*

Ar fi fost o mare scăpare, să nu spun o fărădelege pentru istoria noastră literară și nu numai pentru aceasta, dacă acum, la o sută de ani de la U n i r e, să nu fi fost marcat, să nu fi fost pomenit, acest mare poet patriot, reprezentant de seamă al Ardealului în lume, precum și al literelor românești, așa cum a fost văzut și interpretat Aron Cotruș de confratele său din Orăștie, Ion Dodu Bălan, acolo unde clopotele au bătut în dungă în acest an, în timpul plecării dintre noi la cei dreپți, a autorului acestei importante monografii, apărută la importanta Editură România de Măine, București.

Scrisoare lui Theodor Damian

*Prietene Doru Damian, ție îți scriu
la mine în Valahia Mică e toamnă
la tine, lângă Hudson, e vânt
te văd umblând prin marele oraș
pe Broadway-ul atâtor stele
te văd în Central Park pe o bancă
în Greenwich Village, cartierul boem
te aud recitând ca pe psalmi, versuri grele
n-am vorbit de mult, doar Dumnezeu
mai știe pe unde ne-au trecut anii
între New York și București e un ocean de timp
pe malul dinspre est mai așteptăm
să vină cei plecați, americanii
bucovineni, olteni, tot asta sunt
cu dorul lor de păsări călătoare
părinte Damian, să faci o slujbă
pentru această depărtare mare
îți scriu și te salut, știu c-o să vină
la post restant un gând, luminează lină*

Dragoste în iarnă

*Vreau să-mi cumpăr o sanie, iubito,
s-alunec pe zăpada acestui vis
într-o noapte polară, cât toate nopțile
în care te-am adus în paradis
Vreau să-ți scriu o scrisoare, iubito,
cât toate romanele pe care nu le-am scris
plină de cuvinte vechi, de înțelesuri
care nu m-au înțeles și m-au ucis
Vreau să vorbim în tăcerile noastre
frumos și tandru ca de la abis la abis
tu, iubita mea, iarna mea după toate verile
icoană în al inimii paraclis*

Convorbire de noapte

*Alo, dacă tot te-am trezit, prietene,
să vorbim despre boli, despre singurătate
și dacă ne mai lăsăm puțin timp
despre Rainer Maria Rilke
Știi oare că elegiile duineze
sunt un fel de doine fără nume
știi că acasă nu va mai fi
dacă pleca-vei în lume?
Într-o zi, într-o seară, în zori, pe la prânz
nici nu contează cum a fost scrisa
toate comorile tale se vor îngropa
în iarba fiarelor, interzisa
Niciun descântec nu va dezlega
drumul spre noi, prieten bătrân
ca timpul, ca veacul acesta nebun
ca mine cel care rămân*

Sens interzis

*Pe tot mai multe dintre
drumurile mele zilnice
se pune semnul fatal, îl văd și în vis
când mă caută câte-o actriță frumoasă
Sens interzis, sens interzis!
Încet, încet, voi renunța la toate
la drumul spre piața mirosind a toamnă
la drumul spre chioșcul de ziare proaspete
la drumul spre cârciuma cu doi mici și o bere
la banca din Grădina Icoanei, unde
îmi depuneam visele mele stinghere
Oare ce face un om
care și-a consumat toți pașii
ce face un mare jucător de poker
când simte că niciodată nu mai intră așii?
Ce face bărbatul închis în stejarul
uscat și bătrân al trupului meu?
Cred că se întoarce în poezie ca-ntr-o biserică
din care n-a plecat Dumnezeu*

O tabletă literară de Eugen Barbu

La Semicentenarul Unirii celei Mari, în 1967, revista *Luceafărul*, orice s-ar spune ea rămâne totuși a tinerilor scriitori, - revistă aflată sub direcția prozatorului și marelui ziarist Eugen Barbu, a consacrat evenimentului un număr festiv, cu banderolă în tricolor.

În paginile acestuia am propus, cu acordul Patronului și al adjuncților săi, am propus zic, o rubrică intitulată „Personalitatea în istorie” vizând și contând pe evocarea Nemuritorilor care au contribuit de-a-lungul secolelor la împământarea și strălucirea ideii de unire și (re) unificare a spiritului românesc.

Eugen Barbu mi-a dat o tabletă literară proaspăt ieșită din mașina lui de scris, fierbinte, cum s-ar zice, fără titlu; „e de ajuns cel de rubrică” a zis acesta.

Revista, încă în fașă, pleacă la „controlul de sus” și se întoarce fără acceptul pentru tableta „tovarășului-șef”, etc. Ni s-a transmis că lipsește „numele conducătorului suprem”. Există, a ricanat Eugen Barbu, - unde?, în citatul din opera acestuia de pe pagina I-a, așa cum nu se obișnuia încă! – „Da, dar nu e explicit”.

Eugen Barbu care se afla într-un conflict tacit cu cenzorul fără chip din sediul CC al P.C.R., n-a acceptat... invitația la ... completare. Era pentru întâia oară când exponentul „fără chip” al cenzurii xenofobo-comunistă, căci în subtext asta și era, „nu ne iubesc”, zicea marele scriitor în chip de concluzie. S-au făcut presiuni ca textul lui Barbu să rămână în pagină, dar autorul s-a făcut nevăzut din redacție, în semn, de bună seamă, de protest. (Lasă că peste nici un an de zile, în 1968, eram cu toții dați afară din redacție!) „Descurcă-te,” mi-a zis, deși eu nu eram decât șeful secției de critică a revistei și titularul cronicii ei literare.

După capodopera *Groapa* Eugen Barbu nu dăduse încă *Principele* și *Săptămâna nebunilor*, romane ce aveau și ele să devină capodopere. În ele se află ascuns parabolic portretul dictatorului, al Puterii lui corosive folosită cu mâinile subalternilor și acoliților săi.

În final, dactilograma tabletei lui Barbu mi-a fost dăruită de el, la Casa Ziariștilor, noaptea. „Spală-te pe cap cu ea” mi-a zis acesta. Să-mi fie permis să-i dau un titlu nou, extras din însăși esența mirifică a textului a cărei actualitate este de ordinul evidenței. Totuși, să repetăm, „... astăzi – scrie Eugen Barbu – când trebuie să privim cu încredere la ziua de mâine, cea a belșugului, a unirii tuturor de pretutindeni în marele hotar al României, cel ce mai are cetăți risipite și le va dobândi.”

Să-l audă Dumnezeu.

Țara întreagă un psalm nemuritor

Aud în timp acele glasuri și cugetări ale marilor bărbați ai neamului, urmându-și unul altuia într-o succesiune neîntreruptă ce va mai fi. Ei au premers clipei și poporului, ei au fost urmași la îndemnul nevăzut al unei istorii milenare scrise cu sânge îmbelșugat pe pământul năvălirilor, al birului și-al râvnirii acestuia.

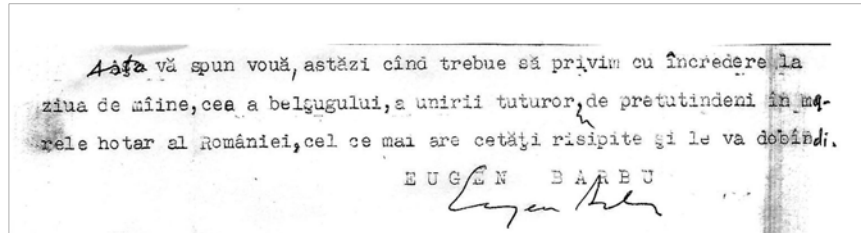
Erau regi-ciobani locuind între vulturi, cu oi și ființe mitice laolaltă, poeți ai curajului ce nu îngăduie a fi ostatic; mai târziu voievozi ce s-au desenat pe ziduri proaspete cu ctitorii în stânga și paloșul în dreapta, cărturari subțiri ce scriau în ceasloave și omorau caii sub ei, spunând seara rugăciuni și dimineața pornind să întâmpine moartea cu seninătatea cu care ai ieși pe o prisă. Au lăsat în zgomotul ades fals al întâmplărilor numite istorie, discursul lor de fapte fără seamăn și au murit privindu-și nepoții ce și ei se pregăteau pentru greaua răspundere de a duce mai departe zbuciumata seminție spre mâine. Erau împărați fabuloși ce țineau Orientul în loc stând drepti, cu un cuget de cremene înaintea stihilor și numeroase și fără odihnă la pradă. Semănau încălărași și mâncau din sudoare culegând rodul cu spada. Sărbătoreau pacea cea dulce sub bolți de mănăstiri și jucau horele cu fetele de mână între două războaie, cununa gospodărește supuși și-și înmulțeau propria familie. Unii dintre ei au avut parte numai de un tron de jar și o cunună de flăcări ce a incendiat cugetul lor, alții au fost trași pe roată, tipând din oasele lor ce-și iubesc patria, lăsând viitorului un psalm nemuritor al suferinții și credinții pentru poporul cel oropsit. Un alt bărbat al României a pierit în durerea de a nu putea spune cât e de disperat, rătăcind munții, dându-le ocol și căutând o vatră în timp ce grâul stăpânitorului creștea nepăsător și pe mese se rupea pâinea noastră cu mâinile altuia.

Aud glasurile celor exilați zicând de departe ceea ce spuseseră acolo unde locul nu i-a mai răbdut și i-a alungat. Îi știu murind de dor de țară, cu ochii în febra neagră a bănuiei că viața lor a fost zădărnicită, dar crezând încă din toată fibra în destinul nostru, al tuturor. E un superb zid de bărbați ce stă în spatele nostru păzind sacrul muzeu al națiunii, făcut dintr-o imensă și nevăzută piramidă de leșuri. Au murit milioane de săgeată, de iatagan, de otravă și de custura călăului; au murit milioane de glonț, de schijă și de subtilă intrigă; au murit laolaltă cu necunoscuții eroi ai unor câmpuri rămase pe trupul țării, nemuritoare răni din care și astăzi curge viața.

Il aud pe bătrânul Decebal coborând de pe scaunu-i de piatră înaintea mulțumii sale de păstori ce au înfruntat Roma și au supus-o în leagănul comun al neamului; îl și aud pe Ștefan păzind Moldova cu un ochi ager și-l văd pe Mihai cel Viteaz, galopând prin întâia țară întreagă, furtunos ca un vânt rău, decapitând și lăsându-se decapitat.

Aud acele sloveniri în tiparnițe secrete ce nășteau credința, caut încă rodul peanelor inspirate ce au pus pe hârtie povestea României. Din neguri răsar regii cărturari și oratorii mari ai țărânimii fără pământ. E între ei Bălcescu și îl aud pe Simion Bărnuțiu; printre focurile aprinse ale lăncului și ale lui Tudor Vladimirescu se arată trupuri necunoscute ce fac prag spre actul Unirii când glasul întregii națiuni a fost același într-o pornire nestăvilită de a fi laolaltă. Sunt toți în fața mea, morți și vii, confruntându-se și asigurându-ne pe noi toți cei de azi, că totdeauna când neamul nostru a avut nevoie de un mare bărbat care să gândească pentru el, să făptuiască pentru el, și să-l ducă înainte, l-a avut!

Asta vă spun vouă, astăzi când trebuie să privim cu încredere în ziua de mâine, cea a belșugului, a unirii tuturor, de pretutindeni în marele hotar al României: cel ce are cetăți risipite și le va dobândi.

CORNEL BALABAN

Crucea de pe Caraiman ***Sonet***

Crucea de pe Caraiman
Monument și rugăciune
Numai de eroi ne spune
Zi de zi și an de an

De pe crestele străbune
Regina acestui neam,
Sufletelor un balsam
De recunoștință pune

Ferdinand și cu Maria
Au vrut crucea la-nălțime,
Unde doar lumina vine

Să se vadă-n România
Dragostea și vitejia,
La eroi și eroine

Înțelepții

*Înțelepții neamului s-au adunat la Sfat,
Să rotunjească granițe de țară,
Pământul Sfânt, ce le-a fost dat,
Pe care din vechimi, străbunii-l ară.*

*Își strigă mamele pe-aceeași limbă
Și tații veri au fost de când se știu,
De mii de ani vremea nu-i schimbă,
Graiul le rămâne veșnic - viu.*

*Același sânge le curge prin vine,
De la Decebal și mai 'nainte,
Aceleași doine știu să îi aline,
Cu-aceleași tainice cuvinte.*

*În vis, visează-n limba lor,
La Marea noastră, Sfântă Țară,
Visarea este-n tricolor,
Ca tot ce-i rău în noi să piară.*

*N-au furat un pumn de țărână,
Doar pruncii acasă și-au chemat,
Mama țară, înțeleapta bătrână,
La pieptu-i, pe toți i-a adunat.*

Limba română

*Dulcea mea limbă română,
Încrustată de străbuni în sufletul meu,
În slova ta , toate se-ncunună,
Ancestrala chemare ne adună mereu.*

*În tine susură limpezi izvoare,
Munții falnici cu inima-i zărești,
Foșnetul pădurii-n șoapte ușoare,
Spice de grâu, blând unduiești.*

*Ești primul cuvânt din destine
Și ultimul de pe pământ,
Iubirea mi-am spus-o cu tine,
Cu tine-am făcut jurământ.*

*Te-am dus cu mine cu cinste,
Oriunde-n lume am umblat,
De tine mi-am adus aminte
Și-atunci când casa mi-am schimbat.*

*În limba mea-mi învăț copiii,
Să spună mamă pe pământ,
La fel ei să-și învețe fiii,
Frumosul, tainic, legământ.*

*Și când o fi să nu mai fiu,
În limba mea să mă-ngropați,
Colo sus, în verde țintirim,
S-aud vorbind, pe ai mei frați.*

Liadana

*Liadana
copilă luminoasă*

*pe spirale albastre
de timp
lunecând
la mine în casă
la mine în gând*

*sub poveri de karme
sub poveri de stele
străbătând
cântecele mele*

*prin labirinturi
de oglinzi
și singurătăți
cum rătăcești
te privesc*

*și cât aș vrea
cenușa puțină
a trupului meu arzând
să-ți dăruiesc
pentru drumul
spre lăuntrica-ți lumină*

*dar arderea fără cenușă
am primit-o
și pot doar ruga*

*mă iartă
Doamne
că prea mult
am iubit-o
și prea mult
o iubesc*

Și câte Morgane

*nisipul deșertului
viscolit
prin mine*

*nisipul trupului
viscolit
prin palma timpului*

*și câte
Morgane
la izvoare
de cântec*

*mă iartă
Doamne
că prea mult le iubesc
și le-am iubit*

MIHAELA MALEA STROE

... Dar nu acum...

S-au împlinit doisprezece ani de când am scris primele cuvinte ale poveștii, de la acea lună în care am trudit fără oprire, bolnavă de miracolul iubirii. Doisprezece ani de când am pus punct, crezând că punctul pus de mine pe hârtie poate stăvili povestea reală. N-a fost așa, Miruna a avut dreptate să-mi spună ce mi-a spus atunci: *Degeaba ai pus tu, acolo, datele... că ai scris din august până în septembrie și ai închis cercul. De spirală ai auzit vreodată? Cartea ta încă nu e gata, ascultă-mă pe mine, că nu pui punct când vrei tu, cum fac alți scriitori.*

Tu nu creezi, în carte, o lume pe care s-o gestionezi cum vrea fantezia ta. Pe tine lumea asta reală, în care suntem, te creează și te gestionează..., ea îți dictează și tu n-o poți refuza, pentru că ești conștientă că ceea ce ți se oferă și ce vezi tu este... rar și ales: și când te ucide, și când te trezește din morți.

Poate de aceea nici n-am publicat „Cazul Bogdana Serafim”, deși m-au întrebat, la vremea vremii, și Bogdan, și Peter, de ce nu-l public și deși eu însămi credeam că e gata să-și urmeze propriul drum în lume. Ceva mai presus de mine m-a oprit, m-a îndemnat să aștept, să amân... chiar dacă n-am mai scris la carte decât o singură dată, câteva pagini, imediat după întâlnirea naufragiată de la Torvandava, când m-am rătăcit... Câteva pagini scrise atunci, pe nerăsuflăte, despre neputința de a mă înțelege pe mine însămi și despre spaima și durerea că l-am dezamăgit pe Bogdan. S-au împlinit doisprezece ani... Un ciclu cosmic? Am reînceput, dintr-odată, în ajun de Crăciun, să scriu cu nesăț, de parcă mi s-au întors cuvintele din lungă, neștiută lor pribegie. „Ne caută uneori cuvintele și nu ne găsesc. Fericit cel ce le știe calea de întoarcere!” mi-a spus Bogdan cu vreme în urmă. Seara, după ce s-a stins ecoul colindelor pe casa scării, m-a cuprins, pe neașteptate, starea aceea în care scrisul mi-e trebuincios ca aerul, starea în care cuvintele sunt stăpânitoarele ființei mele. Și toate astea... pur și simplu, fără să mai știu nimic de Bogdan, fără să-i mai fi scris, fără să mai fi vorbit cu el... de mult, de când s-a lăsat tăcerea-tăcerilor, cu nume de fată frumoasă, exuberantă.

– Ce mai faci, Bogdana? Ai uitat de noi? N-ai mai trecut pe la „Hyperion”... Chiar nu ți-e dor? mă întreabă domnul David, cu care mă întâlnesc din întâmplare la Finanțe, când merg să plătesc impozitul.

– Câteodată mi-e dor, dar numai de anumite persoane de acolo, îi spun zâmbind. De dumneavoastră, de Sebastian, de Alina... știți, cei care

ați și fost alături de mine la pensionare. În perioada asta nu prea ies din casă decât dacă sunt nevoită, pentru că... scriu!

– Asta este o veste foarte bună! Ce surpriză ne pregătești?

– Am reluat o carte începută demult... o să vedeți, dacă-mi ajută bunul Dumnezeu să o duc la bun sfârșit, vă invit, când va fi lansarea, pe toți. Oricum în carte suntem împreună... Nici eu nu-mi explic de ce, după atâta timp cât a trecut de când am început-o, după atâtea tăceri peste care a scânteiat ascuțișul săbiei întristării, acum scriu din nou, ca în transă, fără să mai fi vorbit, fără să ne mai fi întâlnit, fără să mai știu nimic de...

Mă opresc. Tac. Îmi dau seama că, luată de val, era cât pe ce să mă „deconspir”...

Domnul David zâmbeste, iarăși am impresia că știe mai mult...

Și-a păstrat mustața și tunsoarea care îl fac să semene cu Tudor. A mai încărunit de când nu l-am văzut, parcă puțin-puțin s-a îngrășat, altfel e tot așa cum îl știam.

– Nu vii într-o zi pe la birou, să ne vizitezi? mă întrebă.

– Ba da, o să vin cu plăcere, dar nu acum. Întâi să termin cartea, îi spun.

Ne salutăm, domnul David îmi urează bună inspirație și spor la scris.

– Mai știți ceva de Bogdan? Ce mai face? îl întreb... atât de încet încât am impresia că nu mă aude.

Totuși, văd că se întoarce și-mi spune și el, tot încet, mai mult ghicesc cuvintele decât le aud:

– Află singură. Sună-l și află...

Domnul Iordan pleacă. Eu mai am de stat la coadă, sunt câteva persoane în fața mea, până să ajung la ghișeu. Nu știu de ce îmi rămâne în minte ce i-am spus: „dar nu acum”. Parcă e un refren pe care l-am auzit undeva, fără să știu de unde să-l iau sau unde să-l așez.

Pare o expresie banală, totuși mă urmărește și în drumul spre casă. Mi se pare că aud refrenul ăsta rostit pe mai multe voci și mă deranjează că nu le pot identifica. Zgomotul străzii, al mașinilor și pietonilor îmi bruiază memoria. Acasă e liniște, parcă un pic prea multă liniște.

Mă instalez la computer, încerc să scriu, să mă apropiu de final, de punctul pe care să-l aștern la sfârșitul poveștii, dar nu mă pot aduna.

Îmi trec prin minte, ca niște *flash-uri*, tot felul de amănunte pribege, împrăștiate...

Bunăoară, că i-am dăruit cândva lui Bogdan o iconiță veche, pe care, copil fiind, o „ferecasem” în... „argint”. Sigur, neavând la-ndemână argint, am improvizat și am pus foaie de aluminiu de la un tub de pastă de dinți, dar ferecătura arăta binișor, un amestec de stângăcie și inocență ale vârstei de-atunci...

Sau că Tudor m-a întristat când a renegat-o pe Brigitte. Oare mă reneagă și Bogdan pe mine? Ce înseamnă, acum, pentru el întâlnirea noastră?

Apoi... că n-am cunoscut persoane mai neiertătoare, mai nefericite și mai schingiuite de dorința de control și de răzbunare decât Suzana și cumnatul... Sunt de compătimit pentru boala incurabilă a ființei lor...

Sau: mă întreb dacă adevărul meu din povestea de iubire o fi diferit de adevărul lui Bogdan și, dacă da, cât de diferit?! Cât, din tot, rămâne să fie „adevărul nostru”, al amândurora, ca adevărul unei singure ființe?

Mă gândesc și că, în ultima vreme, anotimpurile se împing unele pe altele, toamna mușcă din întinderile iernii, iarna – dintr-ale primăverii, urnind-o mai către vară... și vară indiană... Nici măcar anotimpurile nu mai sunt statornice cum erau.

Îmi dau seama că n-am mai vorbit de mult cu părintele Agapie. Aproape că l-am ocolit de-o vreme, pentru că nu știu ce să-i spun.

„Am păcătuțit iubind, părinte, dar nu-mi pare rău!”? Dacă i-aș spune că îmi pare rău, ar însemna să mint, să fiu ipocrită. Mai bine să-i spun adevărul și să-l rog... să se roage pentru mine!

Alt *flash*: am comandat la editură cărțile pe care Bogdan nu mi le-a mai trimis, iar răspunsul celor de acolo a fost: „regretăm, stocul s-a epuizat. Vom avea în vedere comanda dumneavoastră la o eventuală ediție a doua...” Și, brusc, îmi amintesc de „Antologia” lui, de interdicția și de promisiunea de odinioară:

– Nu, să nu le cumperi! Le vei primi, dar nu acum.

Da, mă limpezesc și încep să deslușesc: una dintre voci este a lui Bogdan – fermă și duioasă în același timp, așa cum am auzit-o de mai multe ori. Amintirile din jurul cuvintelor-refren încep, încet-încet, să se contureze, unele mai șters, altele mai clar. Vor fi fost ele rostite de mai multe ori, cine știe de câte ori și de către cine, dar nu stau să scotocesc prea mult, mă mulțumesc doar cu acelea care îmi vin acum în minte... O altă voce este cu siguranță a Mirunei. Vocea ei când – odinioară – i-am mărturisit că aș vrea, că mi-aș dori să știu din ce o fi plămădită umbra fericirii mele, iar ea mi-a răspuns:

– Poate vei ști cândva, dar nu acum. Lasă lucrurile să curgă de la sine.

Între timp am aflat câte ceva despre ființa acelei umbre. Am aflat că nu e uniformă, ca umbra pe care o lasă asupra pământului făptura noastră de lut în bătaia luminii solare. Arată ca un dégradé în continuă mișcare, fără contururi ferme, arată ca o flacără de întuneric, dacă întunericul ar putea să ardă. De la o clipă la alta, nuanțele se pot schimba. Fâșia cea mai întunecată a umbrei este, pentru mine, acum, un fel de teamă, de amărăciune că se prea poate ca, în pofida tuturor strădaniilor mele, să-i fi dezamăgit pe Ana și pe Matei, că nu le-am putut oferi atâția bani cât și-ar fi dorit, și este gândul că l-am dezamăgit pe Bogdan cu plecările, rătăcirea și crispările

mele de neînțeles, că, fără să vreau, i-am sporit, probabil, neîncrederea. Știu că a avut, chiar dacă ziua mai liniștită pe care o așteptam amândoi, ziua în care să-mi vorbească despre ele ne-a ocolit, a avut parte de multe dezamăgiri. Și mai știu că dezamăgirile, dacă se tot adună, pot sabota încrederea, îi pot reteza rădăcinile.

Altă voce din mlădierile amintirilor este chiar vocea mea. Bogdan mă întrebase de ce vrea Bogdana din carte să se regăsească pe sine...

– *O să vezi, dar nu acum, mai încolo, când o să-ți încredințez ce-am scris...*, i-am spus în prima seară de iarnă zvonind, prin cântec de streșini, a primăvară, la cina de la „Stradivarius”. Și, „mai încolo”, când i-am încredințat dactilograma..., atât cât era ea, a înțeles, mi-a răspuns și mi-a fost cel mai bun sfetnic. Numai că ceea ce i-am încredințat la vremea aceea – nici eu nu știam pe atunci! – era doar începutul...

Mă întrerupe din călătoriile mele lăuntrice sunetul interfonului.

Cum nu așteptam pe nimeni la ora asta, întreb cine e.

– Miru sunt, deschide te rog! Îmi răspunde și simt în glasul ei mare veselie.

Miruna a trecut prin cartier și s-a oprit să-mi dea o veste bună: o să fie bunică. O felicit, ne îmbrățișăm cu bucurie. Pun de-o cafea. Mă iscodește... „Ce mai faci? Ce mai scrii? La ce te gândești?” La cafea ne aprindem câte o țigară... Îi spun și ei de umbra fericirii mele...

– Pe tine nu te dezamăgește niciodată nimeni și nimic?

– Cum să nu?! Am avut și eu dezamăgiri, am plâns, m-a durut, dar, Miru dragă, nu știu cu ce lăstar o fi altoită încrederea mea. E greu de clătinat, e și mai greu de smuls din rădăcini și, mai totdeauna, scapă nevătmată după loviturile pe care le încasează.

– Ai putea împrumuta sau dărui și altora mlădițe din încrederea ta, zâmbește Miruna cu subînțeles.

– Da, mai ales cui sunt datoare... Mi-aș dori să pot dărui măcar un fir din încăpățânarea mea de a crede că – fie și numai pentru că suntem cu toții copiii Tatălui – se cuvine să ne întărim încrederea unii în alții mai presus de toate dezamăgirile și deziluziile...

– Am impresia – zice Miruna stând pe gânduri – că tu, dacă nu găsești circumstanțe atenuante când te decepționează cineva, i le făurești.

– Și ce-ar fi rău în asta? Să găsești sau să făurești dovezi pentru înțelegere și iertare... Când iubești pe cineva – și aici nu mă refer doar la persoana pe care o simți ca „jumătate” a ta, ci și la copii, la rude, la prieteni mai mult sau mai puțin apropiați –, asta faci... asta e arma ta... Decât să refuzi să ai încredere în cineva care, poate în ciuda aparențelor, merită, mai bine o acorzi și cuiva care nu merită...

E un risc sau un fel de risipă, dar risipa, aici, face bine, te îmbogățește, este absolut exclus să ieși în pagubă, am constatat prin... metode științifice: exercițiu și experiență. Mai vrei cafea?

– Da, poți să-mi mai pui puțin, astă-noapte n-am prea dormit după ce am primit vestea cea mare de la Rada, așa de tare m-am bucurat! Închipuie-ți că și Alex a adormit greu, deși se zice că bărbații sunt mai insensibili. Aiurea! Își pun măști rigide, ca să nu pară „slabi”...

După ce pleacă Miruna mă întorc la gândurile mele, îmi spun că s-ar cuveni să rostesc zilnic rugăciuni de mulțumire pentru că Dumnezeu mi-a dat un orgoliu care tinde spre zero, o inimă deschisă spre iubire și iertare și destulă minte încât, pe parcursul devenirii, să nu concurez cu alții, doar cu mine însămi. Mă întorc la fuiorul cu amintiri, la câteva pagini din jurnal, și la carte, la „traducerea personală”. În jurnal caut și, până la urmă, găsesc însemnarea despre adâncimile de abis ale tristeților lui Bogdan: *Îi simt vocea îndurerată când îmi răspunde. Apoi, cât vorbim, se înseninează. Dar nu e o înseninare de durată. Cred că, după ce ne urăm noapte bună, nu trece mult și se întoarce la tristețea lui cea adâncă. Și eu nu pot face nimic să-l „scot” de acolo. El zice că pot, „dar nu acum!”* Mă întreb dacă timpul acela neștiut, când, zice Bogdan, aș putea face în așa fel încât să-l scot din prăpastia lăuntrică a tristeților și dezamăgirilor, a îndoielilor, a neîncrederii și, deopotrivă, a temerilor că totul se rezumă la un lung șir de iluzii urmate, inevitabil, de amare deziluzii, s-a sfârșit sau doar s-a amânat. Și îmi amintesc ce-mi spunea Sebastian, analizându-i scrisul: *Are, însă, ceva ascuns – nu în sens rău, nu-i ascunziș nesincer, e o taină, un secret, sau – ar putea fi și asta – o teamă, se teme de ceva.*

Iar de la această amintire, gândul mă poartă la o altă promisiune a lui Bogdan: *Într-o zi îți voi spune totul despre mine, dar nu acum, odată, când voi sta mai mult.* A fost cumva, amânarea aceea, din teamă, din neîncredere disimulate în... lipsă de timp? Vor dispărea, vreodată, neîncrederea și teama din sufletul lui ori, de-atunci încolo, și-au sporit țesătura nevăzutelor și chinuitoarelor mreje?

Mă pomenesc reflectând și la sensul retrospectiv al expresiei, sens la care nu m-am gândit atunci, demult, când i-am răspuns lui Bogdan la telefon și nici pe urmă, când am scris în carte despre asta:

Bogdan mă sună azi dis-de-diminează:

– Te-am trezit, cumva?

– Da, m-ai trezit, dar nu acum... M-ai trezit într-o minunată seară, în amurg de vară.

Și iar se face zi, și iar se face noapte, și iar... au înflorit magnoliile...

Păpădiile, ca niște constelații galbene răsturnate pe cerul verde al ierbii, s-au trezit din somn... Înaripatele din parc se întrec în cântări de slavă... Toate dau de veste cu mare veselie că se apropie Sărbătoarea Învierii... În casă domnește o liniște blajină, mângâiată doar de razele jucăușe ale soarelui întinerit și de petalele răzlețe ale florilor de măr care, purtate în zbor de vântul primăvăratec, dansează lin un vals volatil în dreptul ferestrei deschise, ca niște fulgi ușori de zăpadă. Aproape am

terminat de scris povestea, sau cel puțin așa cred în clipa asta. Acum am timp să merg la slujbă, să ascult Sf. Evanghelii, să fac, după datină, curățenia mare de Sărbători, să pregătesc bucatele, să înroșesc ouă..., să ciocnim când vor veni copiii în vizită...

Am fost, în jurul prânzului, la Biserica „Sfânta Treime” din centru, unde au concertat cinci tineri minunați, care văd lumina și o cântă.

Un „Tatăl nostru” de mi-au dat lacrimile și un „Osana, întru cei de sus...” înălțător și cutremurător! Sunt sigură că au tresăltat și pietrele din macadam. Ascultându-i, gândul m-a dus, nu știu de ce, la acele roade ale toamnei așteptate de Bogdan și la ce scriam cândva: *Nu i-am trimis roadele grădinii mele lui Bogdan. Nu încă.* Poate s-o fi împlinit sorocul, de-a venit și vremea roadelor sufletului. Roadele toamnei, pârguite în toiul iernii și numai bune de cules în plină primăvară.

M-am hotărât să ignor ce i-am promis, cam în pripă, în ultimul mesaj (pe care poate nici nu l-a primit, m-aș bucura să se fi rătăcit) și, pur și simplu din dragoste, din prietenie, din iubire și încredere (să aleagă el!), să-l sun, cum a zis domnul David. Sau, cum zice Peter în loc de „a suna”,...să-l chem, să-l întreb ce mai face și să-i spun că... „*În grădină-i o fântână, un izvor de apă vie...*”, că am purces de mult la drum, de mână cu tăcerile lui, în căutarea acelei căi... de întoarcere a cuvintelor care ne-au căutat cândva și nu ne-au găsit, apoi să-i dau de veste că s-au copt roadele pe care le aștepta... Să-l chem...

Dar nu acum. Peste trei zile. În Duminica Învierii...

(Fragment din romanul *Seara nucilor verzi*)

GABRIELA CĂLUȚIU SONNENBERG

Pragul

Nu-și mai amintea exact când trecuse pragul. Știa doar că nu mai avea cale-ntoarsă. Chiar dacă pentru cei din jur schimbarea fusese imperceptibilă, pentru el era definitivă. El singur percepea tremurul care i se cuibărise în măruntaie, frica de a nu se da de gol.

Degeaba mai pretindea să fie sincer când scria! De fapt nu mai avea cu cine să-mpartă ce gândea; nu pentru că n-ar fi vrut ceilalți, ci pentru că nu l-ar fi înțeles. Intuia asta, dar nu spunea nimănui nimic și-și continua munca, de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat. Cel puțin aparent.

Îl deranja nu teama că nu l-ar fi înțeles, ci că l-ar fi interpretat greșit. Se-ntreba dacă lucrurile pe care le gândea mai puteau fi considerate rezonabile, justificabile, acceptabile. Fiind vorba despre ceva intim, ar fi fost îngrozitor de rănit dacă lumea l-ar fi luat în râs. Așa că hotărâse să-și

țină gura, chiar dacă știa că așa pierdea șansa de a afla dacă și mai erau și alții ca el.

În urmă cu câteva săptămâni începuse să se schimbe. Până atunci o dusesse bine, decenii de-a rândul, împăcat cu sine, agățându-și mintea și condeiul dintr-o idee-n alta, sincronizându-le generos, după o coregrafie liniară, clasică, bine studiată.

Inspirația venea la răstimpuri. El o pescuia, rafinat, o mângâia aproape tandru și-o dădea mai departe, compactă, în porții comestibile. Asocieri de idei, analogii, împerecheri surprinzătoare de cuvinte, o vorbă aruncată-n vânt, de pe la televizor... toate îl căutau parcă anume pe el, bătându-i impetuos la ușă. Dacă n-avea timp de ele, veneau altă dată, dar veneau.

La început îl încercase teama de a nu pierde cumva vreo idee valoroasă, în cazul în care l-ar fi vizitat la un moment nepotrivit, dar se eliberase și de angoasa asta. După ce dezvoltase o dexteritate specială în a capta ce-i ieșea-n cale, se obișnuise să privească scrisul mai cu detașare. Regularitatea cu care venea inspirația îl ajutase să se mențină relaxat. Căci de idei nu dusesse lipsă niciodată! Își putea permite să mai și piardă câte una.

„Atâta pagubă!”, își spunea atunci în gând, „înseamnă că nu a fost destul de bună. Las’că vin ele, altele!”, se consola. Oricum, niciodată nu făcuse parte din categoria celor ahtiați, alergători bezmetici după dramul de genialitate, îndârjiți să valorifice vezi-Doamne orice fărâma de nemurire. Știa că revelațiile aveau să-l caute în mod treptat, până când se-ndura el să le acorde atenția cuvenită. Îl străfulgerau din senin, sosind la pachet cu te miri ce, cu un cuvânt efemer, sau cu gesturi și mirosuri, ca parfumul madeleinelor lui Proust.

Cândva și le lua la inimă. Le drăgălea, compunând din ele texte armonioase, asezonate decent. Lucra mult la ele, îi plăcea să le-arunce și să le prindă din zbor, alintându-le prin figuri de stil, alternând vocalele sonore și consoanele mate, cultivând verbul sprintar, adăugându-i paranteze planturoase sau adverbe scurte, seci. Se simțea în elementul lui, un acrobat săltând de la o frânghie la alta, agățat de cârligele inspirației sale fidele, pe care știa că se putea baza.

Pulsa pe lungimea de undă a unei idei, până când o avea bine fixată. Chiar dacă niciodată nu era pe deplin mulțumit cu rezultatul, tot vrând să mai șlefuiască ceva la giuvaerul de text de care între timp se atașa ca de propriul său fiu, până la urmă tot îi dădea drumul în lume.

Odată publicate, textele nu mai erau pe de-a-ntregul ale lui. Veneau reacții, majoritatea pozitive. Cei care poate l-ar fi criticat, probabil că se abțineau; cel puțin așa își explica el abundența elogiilor, încercând să rămână obiectiv și cât de cât realist cu opera lui, pe care n-o percepea ca fiind așa de mult ieșită din comun.

Venea apoi o perioadă de acalmie, urmată de un nou impuls din afară, care iarăși îi gădila mințișoara și orgoliul, chemându-l să scrie ceva nou. Îi plăcea, avea senzația că scrisul conferea vieții lui un sens mai înalt, posibilitatea unei compensări, un refugiu din cotidianul nu chiar sordid, dar suficient de prozaic pentru pretențiile lui de „mai mult”.

Ciclul se repeta destul de regulat având și o latură palpitantă, un suspans bine ținut în frâu, fără riscuri prea mari.

Cu timpul, adoptase un fel de ritm. Și-așa, ca un copil nevinovat, se tot jucase...

De jucat se mai juca și acum, dar nu-i mai plăcea ca-nainte. În sinea lui își dorea mai mult. Ar fi vrut să fie genial, nu doar talentat!

Obişnuit să conviețuiască cu propria lui inspirație, în simbioză caldută, nu băgă de seamă că ritmul acelor cicluri de creație se accelerase pe zi ce trecuse, devenind un fel de drog, creându-i dependență. Treptat îi veneau mai multe idei. Unele veneau deodată, de-abia le mai putea gândi până la capăt, separat. Nu-și mai dădeau rând, nu se mai așteptau una pe alta! Iar el aluneca vertiginos ...și nici nu știa încotro.

La-nceput chiar se bucurase de explozia asta de creativitate. Avea poftă să exploateze filonul ăsta neașteptat. Se puse pe scris mai mult ca oricând, dând curs rugămintelor unora și altora dintre lingușitori, care-i cereau texte în exclusivitate. Însă luxul ăsta nu și-l putu permite prea mult; îl storcea de vlagă.

O vreme își stăpânise bine bidiviii năvălași, dar mai nou începuseră să-l cam lase puterile. Trăgeau de el, ba hăis, ba cea, iar el, din ce în ce mai greoi, abia mai reușea să-și disciplineze logica, să descâlcească firele, separându-le unul de altul, cât de cât.

Apoi intră în faza febrilă. Inspirația nu se mai lăsa canalizată așa de ușor. Ideile se împleteau, se ciocneau și ricoșau, fără ca el să mai aibă vreun aport la împerecherile lor tot mai stranii. Se întrepătrundeau în așa hal, încât nici el nu le mai putea desface.

Estetul din el gemea câteodată când vedea cum tornada mai puternică decât el își înfigea ghearele în grămezile de cuvinte, rânduindu-le după legi necunoscute, dictate parcă de cineva din afară. Ieșeau la iveală nu numai noi înțelesuri, ci, spărgându-se carcassele rigide ale sintagmelor, limbile se completeau între ele. Apăreau cuvinte noi, hibride, compuși poilisemantici, amuzanți, perfect inteligibili deși erau onomatopeici, apelând la senzații și trăiri extrase parcă direct de la sursa lor neuronală, de prin centrii care probabil erau mai vechi decât vorbirea însăși, găsiți întâmplător de niște sinapse crescute recent în creierul lui. De pe-acum, creațiile lui nu se mai oboseau să dea ocolul prin curtea regulilor buneicreșteri auctoriale ci, nemaiținând cont de convenții, se autoalimentau.

Bineînțeles că fu el primul, și până azi rămase și singurul, care se miră când dădură iama peste el năzărelile astea. Dar n-avea încotro; îi plăceau! La-nceput, din teama că poate lumea n-o să le iubească la fel ca el

- în fond erau mai mult decât bizare - încercase să le pilească pe la colțuri, sperând să le poată da o față mai ... umană. Dar apoi le lăsă în pace și chiar puse o parte din ele în circulație, ce-i drept fără prea multă tragere de inimă.

Unii simțiră imediat că se-ntâmplase ceva major. Nehotărâți dacă să-l laude sau să-l certe, ezitau să ia atitudine, nesiguri. Îl mai sâcăiră un timp cu întrebări curioase, dar în final tăcură și-l acceptară așa cum era. N-aveau curaj să spună că pierduseră firul, ca să nu rădă lumea de ei. Treptat, depuse fiecare armele, rezumându-se la sușoteli pe la colțuri, precum că opera lui era mult prea complexă pentru omul de rând. Câțiva l-au prevenit să nu devină prea criptic, dar lui deja nu-i mai păsa.

După o vreme o lăsă și el baltă cu disimulatul ideilor și cu toaletatul textelor. Reacțiile celor din jur nu-l mai interesau. N-aveau decât să se străduiască să capteze lungimea lui de undă, dacă voiau cu adevărat să străpungă pojghița comunicării univoce, cea cu traseu cristalin, marcat de pase telefonate, ca-n fotbal! Producțiile lui literare se coagulau în forme din ce în ce mai de neînțeles, dar aveau un farmec interior unic, asta da..

Spart fiind de pe-acum zăgazul, au dat peste el curcubeiele celor mai sălbatice culori. Cufundat în beția asta sinestetică, era fericit chiar și numai dacă-i reușea o simplă fixare în cuvinte a unei părți din tot ce-i bântuia ființa. În el, culorile prinseră-ncet să emane mirosuri, mirosurile să se asocieze cu numere, numerele să se adune cu sunetele, muzica să se lege cu gusturi de mâncare și tot așa...

Tot ce învățase cândva prin școli îi revenea în minte și părea mai viu, unificat. Realitatea era un calup mare, din care el își lua ce și cât voia, toate fiind legate unele de altele, într-o complexitate perfectă, pe care numai el o percepea. După dorință, scotea la lumină bucățele din acel univers, servindu-se în funcție de starea lui de moment.

Când realizează că mintea lui nu putea cuprinde concomitent totul, dar simțurile da, avu cea mai mare revelație din viața lui. Impactul fu aproape brutal!

Teme abstracte, cum ar fi condiția de corp străin a emigrantului, se legau cu teoriile de prin științele exacte, cum e singularitatea astronomică, întretesându-se prin analogii inedite și fuzionând într-o rezultantă comună, ca de exemplu cea a privilegiului unicității. Sau, alt exemplu, procesul de adaptare a omului, în general, el îl percepea ca pe un fel de evoluție a unei altfel de celule epiteliale, în același timp vegetală, legată fiind de glie, dispusă însă la fotosinteză câtă vreme soarele îi venea dintr-o direcție anume. Și cum de nimeni nu detectase înaintea lui frapanta asemănare dintre poziția chakrelor pe trupul omenesc și dispunerea polilor și meridianelor de pe Terra?

Genul ăsta de abstracție îl predispunea spre lirism. Apoi algebra, chimia, biologia și fizica le combina cu lingvistica și cu teoria religiilor, privindu-le ca pe un ciclu cardanic, pe care-l trecea prin sita unei sintaxe

permissive, născând un tablou literar de toată frumusețea, în fața căruia până și el rămânea încrămășat în contemplație, ca-n fața unui tablou de Gauguin. Era copleșit de onoarea și norocul de a fi fost ales chiar el să creeze asemenea capodopere! Rezultatul nu era doar frumos, ci copleșitor, ce mai încolo și-ncoace! N-avea cum să nu fie măgulit că tocmai lui îi reușeau trăznăile astea!

Demult renunțase a mai trimite altora, spre citire, creațiile lui. Era sigur că l-ar fi considerat nebun, așa că le păstra în sertar, răsfoindu-le din când în când, în timp ce celorlalți le servea în continuare, pe bandă, articolele pe care le cereau, ordonat și corect scrise, conforme standardelor unanim aprobate.

Îl durea că nu putea împărtăși cu lumea descoperirile lui științifico-fantastice, dar spaima de a fi considerat trăznit îl ținea pe loc, obligându-l la conviețuirea asta stranie cu propriile lui idei, dedublându-se. Se mișca natural în lumea celorlalți, mimând placida armonie, dar purta peste tot asupra lui propria sa lume, într-o continuă surprindere extatică, o lume amuzantă și infinit mai savuroasă.

Se uita cu nostalgie înapoi, către anii în care alergase după idei cu atâta candoare, ambiționat să le prindă din zbor și să le pună definitiv pe hârtie, mai mult ca să-i impresioneze pe ceilalți. Acum ele fugeau după el, asaltându-l din toate părțile, aproape împiedicându-l să-și vadă de treburile, învăluindu-l într-un cocon de fantasmă cu care-ar fi preferat s-o tundă din propria lui cochilie – așa confortabilă cum era - și să se miște liber, purtat încolo și-ncoace de dansul lor zbuciumat.

Încă le mai putea stăpâni, dar spaima lui cea mai mare era că într-o bună zi aveau să îl dovedească, nemaiăsându-i loc de respirat, transformându-l în omul pe care toată viața lui evitase să-l fie: un aerian, incapabil să țină pasul cu sine însuși.

De-aici până la deznodământ n-a mai fost decât un pas.

Într-o zi, l-a dovedit panica. Asaltat din toate părțile de propriile lui fantezii, smucit, blestemând clipa de nesăbuire în care își dorise să devină geniu, realizează că libertatea maximă însemna de fapt sclavie necondiționată, sub călcâiul viziunilor care-l smulgeau în toate direcțiile.

Obosit, se-ntinse sub masa din bucătărie și, mușcând dintr-un măr zemos, a cărui culoare îi inspira cifre șase, se transformă într-o rapsodie, evaporându-se diafan în aerul rarefiat al serii, plecând să se-ntrupeze în mintea unui alt nebun, care-l aștepta răbdător undeva, la celălalt capăt al galaxiei, cu creionul în mână. Se pârguise.

Nuntă la geam

E greu să ajungi la o împăcare cu tine însuși... Cere multă înțelepciune... unii o au, cei mai mulți nu... Timpurile pe aceste locuri ale copilăriei mele sunt altele astăzi... Mai bune?... mai rele?... mai grele?... Nu știu..., dar diferite? Da! ... În anii aceia viața era mai ușoară... grijile le aveau doar părinții, noi copiii, eram protejați ... unii mai mult, alții mai puțin, unii mai bine, alții nu așa bine... dar nu îmi aduc aminte să fi avut ne cazuri mari... nici noi copiii și nici părinții...

Doar o dată am auzit-o pe mama spunând:

– Ce ne caz... numai părinte de fată să nu fii!...

Fuse o nuntă în cartier.

Nesteriuc și-a măritat fata... nuntă mare, cu dar... mai bine de 200 de invitați... mai exact 223, spunea Tică... S-a făcut la Nesteriuc în curte... avea casă mare cu curte... alături, Nesteriuc făcuse o casă pentru fiică-sa... că doar o singură fată avea!... Mai erau Petrică și Marinică, dar fata, doar una avea... Ai mei nu au mers... Nu știu de ce... Poate nu au fost invitați!?... știi, noi eram din „alt cartier”, de la blocuri... deși de la noi și până la casa lui Nesteriuc erau 2-3 sute de metri... da, doar atât... 200-300 de metri... și mergeam des la fântâna lor, mai ales vara... Avea apa cea mai bună de pe stradă... doar cu ea se mai sătura tata de sete... așa spunea el... Nu mai văzusem nuntă până atunci... și nu eram chiar mic... să fi avut vreo 10-11 ani... dar nu cred că erau fete de măritat la noi pe stradă... sau nu le venise timpul încă, cum se spune... Am văzut cum au mers cu mașinile toți la biserică. Au plecat de la casa lui Nesteriuc bătrânul... Mirii mai întâi, în mașini separate... Apoi cei ce aveau mașină, cu familia lor... și la urmă, cei ce nu aveau mașină... cu autobuzul... erau două autobuze tocmită... Nesteriuc bătrânul, era mare la biserică... la toate înmormântările căra prapurele sau crucea uneori... Când a murit baba lui Axente, o femeie mică, slabă și bătrână, în ziua înmormântării ploua... Și la groapă, spune lumea, dar și Anica, care nu lipsea la nici o înmormântare, că așa era frumos... să mergi, chiar dacă nu l-ai cunoscut pe mort... că așa este creștinește... groarii au scăpat-o în groapă... adică sicriul, vreau să spun... știi, li se dădea de băut, așa în amintirea mortului... se făcea ca o pomană... așa e obiceiul... și beți fiind, unul a scăpat funia din mână și sicriul a căzut în cap... i-a sărit capacul și baba, cu cracii în sus și fustele în cap a ieșit din sicriu... Acum lumea nu știa ce să facă... Unii își făceau cruce... alții au pus mâna la gură a mirare... unii râdeau... Ai mai din spate, ce nu vedeau întrebau ce s-a întâmplat...

– Tăceți, tăceți, măi oameni buni, că nu e de râs... însă toți râdeau acum... chiar și ăia de țineau mâna la gură, a mirare... Nesteriuc bătrânul s-a băgat în groapă, a luat baba pe umăr... știi, era mică și ușoară, a pus-o

pe marginea gropii, apoi a îndreptat sicriul în groapă, a luat baba, tot așa pe umăr, de pe marginea gropii, a așezat-o în sicriu, i-a îndreptat hainele... știi, ploua tare, zicea lumea care a fost... A pus capacul înapoi, și-a făcut cruce, a respect, și a ieșit din groapă ajutat de aliați gropari... Știi, de obicei sunt câte 4... și trebuie la urmă să-i plătești separat... așa e obiceiul... Anica i-a spus mamei povestea... știi, ea era bisericoasă tare... mergea la biserică în fiecare duminică... știi... cu cățelu... îi zicea lumea „maica cu cățelu”... Nesteriuc era fericit tare la nuntă... era doar socru, socru mic... însă era fericit tare... Lumea îl felicita, și felicita și pe noii căsătoriți, pe miri, și le ura casă de piatră... așa se urează la nuntă... să trăiască mulți ani, sănătoși și fericiți... să aibă copii și casă de piatră... Nuntașii au dansat, au mâncat... se auzea formația de la blocul țiganilor cum a cântat până noaptea târziu... că doar fuseseră tocmiți pe bani buni... Când s-a strigat daru’, așa pe la mijlocul nunții, Tică era pe sub garduri... se uita și el... știi, nu mai fusese vreo dată la nuntă la noi în cartier... Tică știa cât a dat fiecare la nuntă... știi cum este!... Nașul, cu o căldare mare în mână trece printre mese cu 2-3 muzicanți după el, mai în spate... se oprește la fiecare familie și bărbatul, capul familiei... scoate portofelul sau un plic... dacă e mai simandicos, și îl pune în găleată... dacă sunt bani, nașu îi numără și strigă:

– De la familia Melinte, știi erau vecini, două case mai jos pe stradă și Melinte, avea și el fată... pe Coca... încă mică... dar avea să-i vină și ei timpul într-o zi... – 300 de lei... Nu erau bogați... doar el lucra în combinat, la celuloză în schimburi... Nevastă-sa era casnică... babă cocoșată tare, soacră-sa, încă trăia, apoi Coca... era încă mică... Țiganii cântau mulți ani trăiască... și treceau mai departe, la familia următoare... De erau mai cu nasul pe sus, cum se țineau ai mei, mai ales maică-mea, și le dădea banii în plic, nașul întreba cât e înăuntru... i se spunea și atunci nașul striga tare...

– De la familia Airoaie, ăștia aveau o fată mare, studentă la medicină, la Iași... el lucra la Centrofarm și nevastă-sa era învățătoare... cam bea, dar era învățătoare la clasele mici, 1-4... în Ițcani... la școala de la gară... Știi, cealaltă gară... – 500 de lei... țiganii cântau trăiască, trăiască și treceau la următorii... Tică știa cât a dat fiecare... avea tinere de minte bună... doar tinere de minte!!... Când s-a sfârșit, s-au numărat banii. Nașul a oprit muzica și a anunțat că s-au strâns: 63.225 de lei... Știi, Tică avea tinere de minte! Oare care să fi dat 25 de lei?... sau 225 de lei? ... nu se știa... cred că era o greșeală, mă gândeam eu... sau s-or fi pus banii ce-i dădeai la țigani, când îți cântau trăiască, trăiască!!!... că la țigani dădeai câte 5 lei doar... sau 10, dacă îți dădea mâna, erai mai pricopsit, voiai să te știe lumea, sau erai beat și nu știai ce faci... Însă țiganii pentru 10 lei cântau de 2 ori trăiască... se știa asta!... Banii, s-au făcut așa, pachete... vreo 10 pachete,... de sute și de 50, unele și de 10 lei... multe... vreo 10 pachete de bani... zicea Tică, care s-a uitat de după gard, mai toată nunta... S-au dat la miri, într-o servietă de piele... cred că vreunu le-o făcuse cadou și mirele a plecat cu ei în casa de alături, casa ce Nesteriuc o făcuse pentru fii-sa,

alături de a lui... aia bătrânească... Aici aveau să stea noii căsătoriți... Nu se știe cât a mai durat nunta... dar ceva timp s-a mai mâncat, dansat, țișanii au cântat... trebuie că au mai fost ceva ore... Spre dimineață, duminică acum, lumea a început să meargă pe la casele lor... că pe la 9 se duceau, unii la biserică, alții la piață... Nesteriuc era religios tare... o știa toată lumea.

Aici Tică, avea două variante... de cum s-au întâmplat lucrurile... Una, că s-a dus pe sub geam la casa nouă să vadă dacă mirii se iubesc... dacă făceau ce trebuia să facă... știi... în pat... așa ca în noaptea nunții... și că ar fi văzut totul pe geam... O altă variantă e că el tocmai trecea pe acolo, așa prin fața casei și s-a întâlnit cu ginerele, care stătea afară și fuma... Depinde cine îl întreba... Dacă era unul din copiii din cartier, îți spunea varianta întâia... dacă era cineva mai în vârstă... mai mare, un adult, îți spunea varianta a doua... Eu cred că a doua variantă era cea adevărată, dar el voia să spună, mai ales nouă, copiilor, cum și ce a văzut el pe geam că făceau tinerii proaspăt însurați... Dacă eram numai băieți, ne mai spunea și mai multe amănunte... știi din acela fără perdea... Oricare ar fi fost varianta, unu sau doi, ce este sigur e că mirele l-a întâlnit pe Tică, care umbla prin fața casei, întâmplător sau nu...

– Ești de aici din cartier?... al cui ești?... Mirele era îmbrăcat, cu haina pe el și cravata la gât, dar fără floare în piept, știi, așa cum poartă ginerii la nuntă... Avea cu el servieta ce i-o dăduse nașul... Tică zicea că era burdușită de câți bani erau în ea... a văzut asta el cu ochii lui că nu era doar chior...

– Da, de aici... de-al lui Lucaci...

– Uite ce trebuie să faci... ia scrisoarea asta și peste vreo oră așa, du-te și dă-i-o lui socru-miu... îl știi, Nesteriuc!?... Auzi și la asta... cine nu-l știa pe Nesteriuc bătrânul pe strada noastră!!!...

– Ai înțeles măi!... cum zici că te cheamă?

– Tică... Ionel Lucaci... dar copiii îmi spun Tică...

– Uite măi, Tică aici... ia de la mine... și deschise servieta de piele... scoase din ea o sută de lei și i-o întinse...

– Asta este pentru tine... ai înțeles?... peste o oră însă...

Și plecă spre stația de autobuz... Nu era departe... în față la blocuri... la noi...

– Bine măi, Tică, dar cum să faci tu una ca asta?... Cum să iei scrisoarea?... îl întreba mama...

– Păi mi-a dat o sută de lei... cum să nu o iau?... Mama zâmbea... dădea din cap... Eu mă gândeam oare ce o să facă Tică cu banii... poate cumpără o minge de fotbal, căci pe a mea mi-a confiscat-o a lui Curelaru... era șofer la ICIL pe o cisternă de lapte... se mutase de curând în cartier în locul lui Liwinski, doctorul veterinar... Aurel a dat-o peste gard, mingea mea de piele, nouă, minge de fotbal adevărată, și i-a rupt florile de pe straturi... cică și ceapă și ceva salată ce avea pe acolo... știu și eu?!... Nu ne-a mai dat-o înapoi și mama, nu mai spun de tata, nu au vrut să meargă și

să vorbească cu el... Poate ne-o dădea înapoi... știi, mingea... Tică nu a cumpărat din bani o minge nouă... nu știu pe ce i-a cheltuit... iar noi, ceilalți copii am continuat să jucăm toată vara fotbal cu minge de cauciuc.

– Și ce a zis Nesteriuc când i-ai dat scrisoarea?... întrebă mama după un timp...

– Ce să zică... nimic... așa s-a uitat la mine... la scrisoare... și a desfăcut-o să o citească... dar n-avea ochelarii la el... și a plecat în casă... Ce s-a întâmplat, noi nu am știut vreo dată... de ce ginerele a plecat cu banii?... ce a făcut Nesteriuc?... ce a făcut fata?!... Ba nu, de fată știm... după un an sau doi a făcut nuntă din nou... mică, nu știu dacă și cu dar?... cu alt ginere... unul negricios și slab... așa cam țigănos zic eu... apoi au avut un copil... o fată parcă... și s-au mutat în oraș la bloc... Nesteriuc bătrânul a murit după un timp... și Petrică s-a mutat în casa lui soru-sa, iar Marinică a plecat la facultate... avea să devină inginer la spital apoi... Da, spunea mama... numai părinte să nu fii... și încă de fată!!!...

CORNELIU ZEANĂ

Copilul din peștera inundată (Fragmente)

Începând cu ziua de 26 iunie 2018 întreaga lume aștepta cu îngrijorare vești despre cei 12 copii care, împreună cu antrenorul echipei lor de juniori fuseseră prinși în străfundurile unei peșteri din Thailanda, inundată în urma ploilor musonice deosebit de abundente. Galeria, lungă de câțiva kilometri fusese complet inundată, calea spre ieșire era blocată. Operațiunea de salvare a durat două săptămâni, unul dintre salvatori și-a pierdut viața, dar, în final, au fost salvați cu toții, desigur, într-o stare de epuizare destul de avansată.

Mi-a revenit în minte o întâmplare oarecum similară, petrecută în urmă cu treizeci de ani în Dobrogea. Cosmina, fata mea, dobândise gustul aventurii în peșteri inundate, își procurase echipamentul necesar scufundărilor și se pregătea de antrenamente. Aflase de existența unor astfel de peșteri în Dobrogea. Eu nu eram tentat de astfel de aventuri. Am însoțit-o, într-o zi de vară, până la gura unei astfel de peșteri. Las amintirea să-și depene firul.

Ce se întâmplase? Cei doi băieți, George, care împlinise 12 ani și fratele său Ionuț, care avea doar nouă, descoperiseră în hălăduiala lor cu caprele pe care le pășteau prin aceste locuri stâncoase și aride, caracteristice Dobrogei, o intrare verticală într-un gol subteran. Prin gura acestei peșteri care se deschidea vertical, dacă ar fi căzut un bou mare ar fi dispărut în adâncuri. Copiii au început explorarea, în reprize repetate,

pătrunzând tot mai adânc, puțin câte puțin, în lumea subterană. Aduseseră de acasă și o frânghie pe care o păstrau, bine ascunsă, în apropiere. Înarmați cu lanterne obișnuite, au coborât de de mai multe ori până la nivelul apei care le interzicea mersul mai departe. Imediat deasupra nivelului apei se deschidea însă o galerie laterală prin care, mergând de-a bușilea, se ajungea într-o încăpăre cam cât o odaie mare a unei case de țară. Aceasta era încăpărea lor de taină. Nu aflaseră însă, aici, nici o comoară și nici alte semne că cineva ar mai fi trecut pe acolo. Aici era locul lor secret. În ziua respectivă veniseră fără capre, cu gândul să coboare din nou în încăpărea lor secretă. Un nor negru-vânăt, slobozind fulgere, a întunecat dintr-odată cerul. De frica trăsnetelor, băieții s-au gândit să se adăpostească în camera lor secretă. Aici, bubuiturile tunetelor se auzeau ca din depărtare, iar copiii se simțeau la adăpost. A urmat o rupere de nori cum rar se mai văzuse. Un torent de apă se prăvălea în puțul de intrare și curând galeria orizontală de acces în încăpărea lor a fost inundată cu totul, apa acoperind și podeaua. Ionuț începu să plângă: aici murim și nimeni nu știe de noi. Se așternuse liniștea. Părea că ploaia torențială încetase, zgomotul sinistru făcut de apa care cobora în aven încetase. Calea de ieșire le era însă blocată. George, mai curajos, care știa și să înoate un timp pe sub apă, se gândi să încerce să străbată cei doi-trei metri de galerie orizontală și să răzbată în porțiunea verticală a intrării, unde va avea cu siguranță aer, iar odată ajuns afară, putea alerga după ajutor. Pentru Ionuț, care nu știa deloc să înoate, o astfel de tentativă nu putea intra în discuție. Bateriile lanternelor mai funcționau, dar sub apă ar fi încetat imediat să funcționeze. Ionuț, refugiat deasupra podelei pline cu apă, păstra lanternele pe care urma să le economisească pe cât posibil. Le aprindea doar când spaima îl depășea. Cei doi băieți se îmbrățișară, George trase adânc aer în piept, pentru o rezervă cât mai mare și porni prin galeria inundată, asigurându-și înaintarea cu mâinile care căutau puncte de sprijin pe pereți. O întoarcere ar fi fost imposibilă. Răzbătu în puțul vertical și scoase capul deasupra apei. Pe pereți și roia încă apa, dar ploaia torențială încetase. Sub apă, nu fusesse departe să-și piardă cunoștința și să sfârșească înecat. Se cățără pe pereții alunecoși ai avenului, fără prea multă greutate, ieși afară, și fu cuprins pentru o clipă de bucuria imensă a celui care trecuse pe lângă moarte. Fratele lui rămăsese însă captiv, în pericol. Trebuia să ceară ajutor, dar drumul spre sat era lung. Îl cuprinse disperarea. Se simți privit din spate. Se întoarse și văzu o tânără, mai mare binișor ca vârstă decât el, alături de un bărbat în putere, probabil tatăl fetei. Îl priveau ca pe o arătare ciudată, ieșită de sub pământ, ud și plin de noroi cum era, cu părul năclăit și cu spaima întipărită de față. Brusc, fața copilului se luminează: avea cui să ceară ajutor.

– Fratele meu este prins în peșteră, are aer în camera subterană, dar drumul de acces este blocat de apă. Salvați-l, vă implor!

La incursiunea subacvatică urmau să participe, împreună cu Cosmina, doi tineri bine antrenați și cu echipament corespunzător. În cazul

unei ploii puternice, totul se amâna pentru ziua următoare, cu întâlnire la aceeași oră, deoarece torentul apei făcea periculoasă coborârea prin aven iar mai jos vizibilitatea ar fi fost compromisă de tulburarea apei. La acea vreme nu existau telefoane mobile. Era clar însă că nu se mai cobora în ziua respectivă, expediția fiind amânată pentru ziua următoare, dacă ploaia nu ar mai fi pus probleme. Pe timpul ploii torențiale ne-am adăpostit într-o căsuță – colibă cu ziduri și acoperiș de piatră, așa cum construiesc ciobanii din Macedonia, unde lamele de piatră așezate cu artă asigură acoperișului impermeabilitatea olanelor. Am ajuns la gura avenului. Apa încă mai șiroia căutându-și calea spre adâncuri. Cosmina voia doar să probeze calitatea echipamentului, etanșeitățile măștii și conductelor, funcționarea lămpilor fără de care ai putea rămâne în beznă, gradul de umplere a buteliilor de oxigen și alte detalii, deși regula de aur spunea că niciodată să nu pornești în peșterile subacvatice de unul singur. Fără îndoială, Cosmina nu s-ar fi abătut de la această regulă. Dorea doar un mic exercițiu, pe o distanță foarte scurtă. Cât despre mine, trecând peste faptul că echipamentul necesar deplasărilor subacvatice avea un preț destul de pipărat, nu eram tentat să înfrunt riscurile unui astfel de sport în cazul unor peșteri neexplorate. Se făcuse destul de cald, se înseninase, dar era limpede că expediția fusese amânată. Deodată, în gura avenului se ivi o făptură ciudată care se dovedi a fi un băiat cam de 11-12 ani, ud, rebegit, speriat; părea epuizat, căci se așeză pe o piatră, își luă capul în mâini și începu să plângă. Probabil că s-a simțit privit că se întoarse spre noi, nu ne observase până atunci deoarece eram de partea soarelui și încremenisem din cauza surprizei. Când a dat cu ochii de noi, după un moment de spaimă, fața i se luminează de speranță.

– Frățiorul meu este blocat în peșteră, în camera noastră secretă, calea de acces este acum blocată cu totul de ape, el nici nu știe să înoate, salvați-l, vă rog din tot sufletul, salvați-l !

Am înțeles repede despre ce este vorba. Cosmina cu prilejul explorării anterioare remarcase gura galeriei laterale care se deschidea chiar deasupra nivelului apei. Nu știa însă cât e de lungă. Copilul vorbea de cinci sau șapte sau zece metri, poate mai mult. Nu se putea înainta însă decât de-a bușilea. Cosmina, cu îndrăzneala caracteristică firii sale, s-a hotărât într-o clipă.

– Copilul trebuie salvat. Voi rămâneți afară, cobor singură, dealtfel nici nu aveți echipamentul necesar. În câteva minute era complet echipată și a început să coboare în aven. Am intrat în vorbă cu copilul.

– Cum te cheamă?

– Pe mine mă cheamă George iar pe fratele meu Ionuț.

Nu l-am mai întrebat nimic. Asta a fost tot. De-acum priveam amândoi spre gura neagră a avenului, îngrijorați, cu inima bătând. Va reuși oare? Copilul trebuia trecut printr-un culoar îngust și inundat pe o distanță destul de mare, poate zece metri, după cum spunea George, dar apa se ridicase cu siguranță și în porțiunea verticală a avenului. Va reuși să-l

extragă? Dacă-l scotea înecat, resuscitarea nu putea fi încercată decât afară. Ar fi trecut însă prea mult timp, iar creierul lipsit de oxigen se deteriorează.

Timpul se scurgea cu o încetineală vâscoasă. Tâmpile îmi zvâcneau. De jos nu răzbătea nici un zgomot. În dreapta mea, George, ghemuit, cu genunchii la gură înlănțuiți de brațele lui firave, palid, își mușca buzele cu privirea ațintită. Ceva s-a mișcat, destul de aproape, în stânga. Din crăpătură dintre doi mari bolovani de calcar se ivi capul unui șarpe. Ne privea cu ochii lui mici și negri, în timp ce limba bifurcată culegea informații numai de el descifrate. Își înalță capul spre a dobândi mai multă perspectivă. Cafeniu-verzui-gălbui pe spate, alburii gălbui pe burtă, era unul din acei șerpi neveninoși de Dobrogea, care ating în medie un metru și jumătate, și au lățimea cam de două degete nu prea groase. Peste câteva clipe se făcu nevăzut, strecurându-se fără zgomot printre pietre și buruieni. Cum pot oare unii oameni să ucidă astfel de făpturi minunate, incriminate însă în mitica poveste a pomului cunoașterii? Reprodus în toată iconografia ilustrativă a păcatului biblic! George nu-l văzuse, iar acum își mișcă buzele după care își făcu cruce; cred că se ruga pentru salvarea fratelui său. Din nou tăcere și încremenire de timp, după care deslușirăm un fel de clipocit însoțit de zgomote nedesluite ce se ridicau din adâncul peșterii. Ne apropiară de buza golului întunecat fără să putem desluși nimic înăuntru. În câteva clipe își făcu apariția o mână de copil și apoi capul cu părul ud și noroit. Încerca să se agațe de ceva. Îi prinsei mâna, era rece, umedă și nu strângea cu putere. De-acum l-am scos afară fără prea multă caznă. În urma lui venea Cosmina. Scăpaseră! Erau salvați! Cosmina își scoase masca de oxigen. Fața ei radia de bucuria victoriei, dar se puteau citi cu ușurință și semne de epuizare. Băiatul era într-o stare jalnică. Buzele îi erau vinete, dinții clănțăneau, părea confuz, nu putea vorbi l-am întins pe iarbă și am început să-l examinez, operație la care s-a asociat curând și Cosmina care ieșise din costumul termoizolant și lepădase buteliile de oxigen. Pielea copilului era rece, palid - cenușie. Șoc hipotermic?

Ce se întâmplase în acest răstimp în adâncul peșterii inundate?

La mai puțin de un metru de la suprafața apei tulburate de scurgerile de ploaie, Cosmina găsi intrarea în galerie. Nu permitea decât trecerea unui singur om, dar mai apoi se lărgea în mod neregulat, asemeni culoarelor multor peșteri. Înainta cercetând pereții ca nu cumva să se ivească ramificații în care s-ar fi putut rătăci. Nu puțini scufundători în astfel de peșteri cu apă s-au rătăcit, n-au mai găsit drumul înapoi, iar terminarea oxigenului din butelii însemna moartea. În astfel de cazuri este necesar un fir de reper pentru întoarcere. Din fericire, cotloanele galeriei erau oarbe, și, după circa șase metri, deasupra capului se deschidea golul unei încăperi.

Proiectă fasciculul destul de puternic al lămpii de scafandru și-l descoperi pe copil. Îi făcu semn, iar acesta ridică brațele. Probabil că se gândea că a fost, în sfârșit, salvat, dar aceasta era doar o iuzie deoarece ieșirea era inundată iar un nou puhoi de apă, în cazul revenirii unei ploi torențiale ar fi inundat și încăperea în care se refugiase. Cum să-l scoată de acolo? Rezerva de oxigen a golului peșterii nu putea dura mult. Începu să-l instruiască.

– Uite, îi spuse, prin galeria inundată nu putem trece decât unul după altul. Tu nu ai echipament, va trebui să-ți ții respirația și încă destul de mult. Eu voi merge prima, iar tu te vei ține strâns de piciorul meu pe care eu nu-l voi folosi la înot. Acum, trage adânc aer în piept, să vedem cât rezisti.

Copilul, care nu știa să înoate și nu avea exercițiu, nu părea să treacă prea bine această probă. Dacă își pierde cunoștința sau se îneacă, îl pierd, își zise Cosmina, bună înotătoare, dar care, în galeria aceea strâmtă nu se putea întoarce spre a-l împinge înapoi în caz de nevoie. Îi veni o idee posibil salvatoare, așa cum se întâmplă în astfel de cazuri limită.

– Scoate cureaua! Copilul se execută. Din fericire era destul de lungă. Legă un capăt de încheietura pumnului drept, strâns, iar celălalt de glezna ei dreaptă. În felul acesta l-ar fi putut trage după ea, viu sau mort. Pornim!

– Trage aer adânc în piept, asta e rezerva ta. Rezistă!.

Împingându-se cu mâinile de reliefurile pereților, și trăgând copilul după ea, reuși să iasă la suprafața apei. Copilul nu putea să iasă la aer, cureaua era scurtă și-l ținea sub apă. Cosmina se ghemui și ridică piciorul scoțând astfel brațul și capul copilului afară. Îl văzu că respiră. Dezlegarea curelei strâns înnodate nu s-a dovedit o operațiune prea simplă, dar copilul era ținut în tot acest timp cu capul afară din apă. Nu părea însă în stare să se cațere pe pereții alunecoși ai puțului vertical de acces. Cosmina îi făcu semn să o ia înainte, copilul se agăța cum putea cu mâinile, iar Cosmina îl împingea dindărăt. S-au temut să nu cadă, să alunece, să se rostogolească, să se accidenteze; o lovitură la cap ar fi fost fatală. Deasupra lor, ca printr-un ochean amplu, lumina cerului albastru parcă îi atrăgea, le dădea puteri. Gata! Ultimii centimetri! Copilul se simți apucat de o mână care-l trase afară. Nu vedea nimic, lumina îl orbise, nu-și putea ține ochii deschiși, nici picioarele nu-l mai țineau. Se lăsă, moale, pe iarbă. În urma lui, nu fără greutate, ieși Cosmina.

George nu s-a apropiat de fratele său pe care-l credea de-acum salvat. Stătea ghemuit și plângea. Ce-o fi fost în sufletul său? Numai Dumnezeu știe! Fratele lui fusese salvat.

Noi însă, ca medici, nu eram nicidecum liniștiți, dimpotrivă, puteam pierde partida tocmai acum. Aveam experiență de reanimator, cunoscusem succesul dar și înfrângerea. Iarna, în munți, am salvat oameni găsiți în stare

de hipotermie, după cum și în Spitalul de Urgență unde lucrasem o vreme îndelungată.

Culoarea marmorat-lividă a feței era un semn rău. Îmbrăcămintea udă și rece a fost rapid îndepărtată. Examinare rapidă. Foarte bine, nu intrase apă în plămâni, asta ar fi atras și complicații infecțioase ulterioare. Corpul rece, pulsul foarte slab, filiform, ilustrau amenințarea șocului hipotermic. Atunci când temperatura corpului scade, poate surveni stopul cardiac. Am început operațiunea de reîncălzire. Obrajii s-au recolorat, dar clănțănitul dinților a mai continuat o vreme. De-am fi avut niște ceai fierbinte! Totul se terminase cu bine. Tricoul și pantalonașii, storși bine și întinși la soare aproape se uscaseră. Am mai însoțit copiii, o scurtă bucată de drum. Ținându-se de mână, mergeau acasă, hotărâți să nu spună nimic din cele petrecute, de frica bății, cu adevărat ruptă din rai în cazul acesta. Bătaia era, pe atunci, principala metodă educativă și, drept să spun, rareori dădea greș.

Nu le-am reținut numele de familie. George și Ionuț, atâta tot.

Nici Cosmina, nici eu, nu ne-am simțit ispițiți să mai vizităm vreodată locurile acelea. Peste niște ani, Cosmina a plecat în America. Definitiv. Ducând cu ea, însă, un noian de amintiri.

Publicarea acestei istorisiri (dacă va fi publicată), va fi obligatoriu însoțită de următorul anunț:

DACĂ, PRINTR-O MINUNE, CEI DOI BĂIEȚI DE ATUNCI, EROII ACESTEI ÎNTÂmplĂRI, VOR CITI ACESTE RÂNDURI, SPERĂM CĂ VOR DORI SĂ NE CONTACTEZE. ADRESA NOASTRĂ ESTE: 236, 111 E. Street, New York, NY 10029, USA.

ANGELA BURTEA

Ninge în aprilie

Azi aș fi vrut să-mi fii alături. Măcar în spatele ferestrelor, dacă nu și în mijlocul naturii. Și știi de ce? Fiindcă ninge în aprilie! N-am apucat niciodată să strângem între palmele noastre fulgii lui aprilie. Nu seamănă nici pe departe cu cei de la Crăciun. Sunt mari și apoși, rari și neuniformi, dar sunt mulți, mulți de tot. Nu, tu n-ai cum să-i vezi sau poate chiar stai la adăpostul lor. Cine știe? Nu mi-ai vorbit niciodată despre fulgii lui aprilie. Să nu fi știut că există? Tu le știai pe toate!

Îmi arătai doar bogăția florilor din toate livezile pământului. Mă duceai de fiecare dată acolo unde era floarea mai deasă și mai înmiresmată și mă lăsa să ameteșc sub farmecul lor. Te îndepărtați, pretextând că nu știi ce ai uitat în mașină și mă priveai pe furiș să vezi cât sunt de copil în fața atâtor frumuseți, știute până atunci numai de tine.

Alergam de fiecare dată și atingeam în goana mea crengile pomilor, iar floarea albă sau roz plutea deasupra capului meu. Albită de floare, îmi plăcea mângâierea lor, iar mirosul inconfundabil, mirosul acela de crud și de curat mă amețea. Mă lăsam ușor îmbătătată, la poalele pomilor. Visam, zburam, iubeam!

Te bucurai, fiindcă era preludiul oferit de natură, iar eu îi cădeam pradă. Ușoară pradă! Tu doar priveai! Zâmbeai și te încărcai de plăcerea plăcerii, privindu-mă. Nu cereai nimic în schimb. Era suficient. Și nu era bucurie mai mare ca aceea: să oferi omului iubit ceva din ceea ce n-a gustat niciodată până atunci, iar tu să nu ceri nimic în schimb.

– Doruleț, întoarce-te, vino, unde pleci, nu te îndepărta! Pomii au înflorit și pentru tine!

Îți mai aduci aminte, nu? Îți întorceai privirea, apoi, după alți câțiva pași, te întorceai. Părea că mergi greu, că pașii nu te mai ajută, dar tu, de fapt, voiai să mărești suspansul.

– Ai crezut că te părăsesc? mă întrebai într-o liniște amenințătoare, clipind rar din ochii încețoșați. N-a venit vremea! Azi am venit special, doar pentru a nu fi singură prin ploaia de petale albe și roz. Livada asta îmi aparține, acum e și a ta.

– Și mâine? Mâine a cui va fi?

– A mea și-a ta, a noastră! A acestor clipe, albe și roz, pline de dor și de parfum numit „April”.

Știi, din livada aceea mi-ai adus primele cireșe, erau cireșe de mai. Mâncam lacom, cu sau fără sâmburi, iar tu priveai și râdeai. Cu gura până la urechi râdeai! Întotdeauna am iubit cireșele, dar nimeni n-a știut povestea lor, doar tu și eu.

Oare cum n-am știut atunci de ce ochii tăi erau plini de lacrimi? Stăteai culcat, cu capul în poala mea, iar lacrimile izvorau din ochii tăi așa cum ninge în aprilie. Ți le ștergeam ușor cu buzele fierbinți și înfometate de tine. Iar tu... Tu îmi luai mâinile una câte una și mi le sărutai, de parcă ar fi fost ultimul sărut de pe lume. Așezai obrazul pe ele și iar le sărutai.

– Mi-s dragi mâinile tale! așa mi-ai spus atunci. Știi, mâinile oamenilor nu seamănă între ele, iar ale tale sunt calde, blânde, tămăduitoare. Și cât le iubesc!

Nu luam în seamă cuvintele tale, mi se păreau normale, firești, fiindcă eu eram îndrăgostită de mâinile tale. Le-am iubit din prima clipă, fiindcă sub vraja lor intram în mirajul iubirii. Erau frumoase, cu degete de pianist, cu unghii tăiate rotund și-ntotdeauna îngrijite.

Îmi pare rău că nici azi nu ești lângă mine. Am fi ieșit afară amândoi, ne-am fi întâlnit la locul nostru de taină și ne-am fi lăsat ninși cu fulgii lui aprilie.

Acum privesc doar de la fereastră minunea naturii, iar ochii mei se încarcă cu boabe de rouă. Și-mi este atâta dor...

Acum înțeleg de ce plângeai atunci, fiindcă știai că vei pleca. De aceea îmi sărutai mâinile cu atâta ardoare, de aceea mă strângeai la piept cu atâta emoție, cu atâta drag, de aceea îți lipeai obrajii de obrajii mei! Doar tu știai!

De n-ai fi plecat, azi am fi strigat amândoi: ninge atât de frumos în aprilie!

GEORGE BĂJENARU

Călătorie spre neant

Dorința e oglinda caracterului uman. Fiecare om are una sau mai multe dorințe, în funcție de aspirațiile lui și de capacitatea de a le îndeplini. Împlinirea dorinței presupune voință, tenacitate și inventivitate. Dorința poate fi pozitivă sau negativă, în funcție de circumstanțele în care a fost creată. Dorința pozitivă e rezultatul unei gândiri lucide, iluminate de forțele binelui, pe când dorința negativă vine dintr-o gândire confuză, rezultând din experiențe nefericite. Dorința pozitivă menține viața omului în stare activă, precum seva din arbori menține viața pădurii.

Dintre toate dorințele, dorința de viață este condiția sine qua non a perpetuării speciei umane. Dorința de viață e dorința majoră a omului conștient de menirea sa ca ființă superioară în această lume și ea implică durată timpului, raportată la starea de sănătate a fiecărui individ. Ea crează voință și înobilează gândirea cu impulsuri de creație rezultând în acțiuni binefăcătoare civilizației umane. Dorința de viață a scriitorului argentinian Jorge Luis Borges, l-a făcut să treacă peste pragul orbirii în floarea vârstei, și să reîntre în împărăția luminii creatoare, continuând să scrie poeme de înaltă valoare universală.

Dorințele pozitive, văzute ca scop pe fiecare treaptă a vieții, mențin viața omului în stare alertă, și dau sens existenței lui ca entitate de prim rang în sistemul de valori al societății.

O privire atentă a fenomenelor sociale de-a lungul istoriei, evidențiază importanța dorințelor pozitive ca factori de progress. Istoria a dovedit nu o dată că orice acțiune având ca punct de pornire dorințe negative, a fost contracarată și obliterate de acțiuni izvorâte din dorințe pozitive. Exemplul cel mai elocvent este înfrângerea hitlerismului și salvarea omenirii de sub imperiul răului. Dorința pozitivă e acceptată unanim și în consecință devine factor esențial în dezvoltarea societății umane, aflate mereu sub puterea de ocrotire a Creatorului. A cunoaște această lume, presupune un confesor absolut și nu un scriitor de ficțiune.

Minciuna a creat lumea artificială, adevărul, lumea reală. De la adevăr la minciună, nu există decât tentația minciunii. În conul de umbră al

minciunii, ochiul mefistofelic e omniprezent. Cu cât mai departe de adevăr este omul, cu atât mai mare este atracția lui spre conul de umbră al minciunii.

Adevărul apără, minciuna ucide. Viața omului e o zbatere între Adevăr și Minciună. Adevărul îl întărește și îl înalță, pe când minciuna îl slăbește și îl coboară.

Pentru ce am făcut, pentru ce n-am făcut, mă închid în sufletul meu ca într-o închisoare a sfinților răbdători.

Mărturisirea mea e de natură creștină și are tendința de a urca pe scara luminii până la pulverizare. Neantul o va lua și o va ascunde în întunericul din prăpastia adevărului spulberat de minciună. Orice ființă are legenda ei. Orice lucru are o poveste făurită de mâna omului. Legenda ființei e creație divină, legenda lucrului e creație umană. Tot ce mișcă pe fața pământului, de la majestica natură cu particularități exprimând forța creației divine, până la lucrul rezultat din modelare, își are originea în Geneză. Las trupul să lucreze după îndreptările sufletului și mă retrag în camera inimii simțitoare. Am fost copil și m-am umilit în fața părinților. Sunt părinte și mă umilesc în fața copiilor. Viața m-a învățat ce este trufia, și m-a făcut să simt ce înseamnă renașterea în păcat. Am cunoscut oameni buni, oameni răi, oameni desfrânați și oameni înfrânați. Cei desfrânați nu mai încăpeau în ei de atâta orgoliu, cei înfrânați încăpeau numai în sufletul lor, ca într-un altar al credinței în legile firii. Călătoria omului spre neant e determinată divin, iar contactele umane sunt determinate de bine și rău, în măsura în care omul înclină spre una sau alta din aceste căi, fără de care existența lui nu ar fi posibilă.

Fiecare om își are steaua lui, iar el își urmează această stea în mod instinctiv, de la naștere și până la dispariția în veșnicie. Când moare un om, o stea alunecă de pe cerul împărăției divine și dispăre în abis. V-ați întrebat vreodată de ce fenomenul căderii unei stele de pe cer se raportează numai la ființa omului? Fiindcă omul este gândire în continuă călătorie, o gândire al cărei scop este cunoașterea originii lui pe pământ, și a Creatorului său, ascuns dincolo de spațiu și timp. Până la aflarea Adevărului, omul se află într-o continuă lucrare, ceea ce îl îndepărtează de obsesia dispariției, care vine pe neașteptate, la porunca divinității. Astfel, nu există viață omenească nedeterminată de curiozitatea cunoașterii Adevărului. În călătoria lui de cunoaștere, fiecare om a primit o misiune divină, un scop, care îl ține în continuă lucrare și îl îndepărtează de obsesia morții, luminându-i gândirea. Când această misiune e îndeplinită, sufletul omului trece dincolo de limitele vieții pămâtenă și intră în viața veșnică a divinității.

Mașina de înțeleș

*Tu, cel care mă saluți în fiecare dimineață,
Chiar nu-ți dai seama cât de mută sunt
Și să încetezi a face automat
Gestul de supraviețuire?
Cum să schițez un răspuns pe care nu-l am?
Sunt aidoma copacului,
Mesei de lemn, trunchiului tăiat,
Pe care mă așez
Acoperind tăcerea
Cu o tăcere și mai mare...
Doar pasărea veghează,
Pasărea aceea lipsită de sentimente...
Sunt fereastră, sunt floare,
Sunt lumânare...
Lor de ce nu le dai „bună dimineața”?
Pe ele de ce nu te înfurii dacă nu-ți răspund?
Sau poate că eu nu știu să mă port
Ca o mașină de înțeleș
Încă neinventată...*

Poetică

*De ce n-ar fi ochii așezați
Unul sub altul, pe vericală,
Ca două buze
Care să vorbească –
Și buzele să fie
Două la stânga
Și două la dreapta
Ca doi ochi
Care să vadă;*

*De ce n-ai fi tu ochii mei
Și eu buzele tale
Ca să văd cu tine,
Ca să vorbești cu mine...*

Inventar

*Lacrima mea avea doi ochi -
Am vrut la început să văd un anotimp
Apoi patru, apoi numărul a depășit vremea;*

*Lacrima ta avea două mâini –
Am vrut mai întâi să simt dreapta
Apoi stânga, apoi le-am învățat pe de rost;*

*Lacrima poeziei avea două fețe –
Le-am asemănat cu ale lui Ianus
Una întoarsă spre înainte, cealaltă spre înapoi;*

*Locul unde se-adună lacrimile
Nu e nici aproape, nici departe
Și acolo e greu să recunoști*

*Care e lacrima mea
Care e lacrima ta
Și care e lacrima poeziei...*

Cuvintele

*Ale cui sunt cuvintele?
Cuvintele mele sunt ale tale
Și cuvintele tale sunt ale mele?*

*Cu care dintre cuvinte vorbim
Când tăcem?
Unde se ascund cuvintele
Când nu le găsim?*

*Pentru tine am scos cuvinte
Din fântână, din pământ, din noapte,*

*Pentru tine am împletit cuvinte de frig
Și am construit cuvinte de apă,*

*Dar cuvintele au înțeles jocul
Și au renunțat...*

M. N. RUSU

Pledoarie pentru românitate¹

Această carte vine parcă dintr-un torent editorial din care reamintesc: *România, Românii și Comunismul, un răspuns documentat la o provocare antiromânească*, Editura Lucman, 2009, *Calea robilor, Basarabia în flăcări*, Ed. Paco, București, 2013, roman istoric – un autentic festin lexical!, *România ca o pradă*, Editura Paco, București, 2015, fermecătorul *Roman de dragoste* (chiar așa intitulat!), Editura Paco, București, 2015, și *Radu Theodoru, Omagiu la 94 de ani, convorbiri cu Mircea Coloșenco și Eugen Zăineanu*, Editura Paco, București, 2017.

Astăzi, „torențialul” nostru mare scriitor are 94 de ani împliniți și nu cred că revistele literare sau mai puțin literare, cu excepții onorabile, desigur, din România știu sau au înregistrat că Radu Theodoru a publicat peste 60 de volume substanțiale, relevând o biografie fabuloasă, ivită din vecinătatea Mănăstirii Comana-Giurgiu, fără internet și alte scule moderne, el care stăpâna în tinerețe doar aparatul de zbor a avionului I.A.R. 80 și Messerschmitt 109G. Acum fostul pilot de vânătoare posedă doar „o pană și o călimară” suficiente să realizeze aproape an de an o producție de autor prolifică și cuceritoare stilistic, istoric și epic.

Urmașii lui Attila este o carte de șarjă literară, teoretică și de strategie militară, din care menționez doar două ținte de atac și interpretare bazate pe documente, nu pe retorici politicianiste de pe malurile Dâmboviței. Așadar, sumarul cărții este elocvent de la sine, la o primă lectură: „Crimele hungarismului” (p. 23) și „Hungarismul astăzi” (p. 155). Întâiul capitol cuprinde lista aproape completă a atrocităților săvârșite în Transilvania mea natală de către trupele hortiste și nu numai, în timpul celui de al II-lea război mondial. Al doilea capitol vorbește despre „Sindromul Trianon, Budapesta și U.D.M.R.-ul” și, iarăși zic, nu numai despre acesta. Nimic nu poate însă șterge din memorie masacrele descrise de autor în prima parte a cărții, de-a dreptul halucinantă!

Inchei, totuși, cu un citat revelator pentru tactul științific și diplomația euristică a lui Radu Theodoru: „Trăind într-un areal geografic cu destule asemănări, cu vederi de agresiune externă având sute de ani un numitor comun, Imperiul Otoman, românii și ungurii și-au tălmăcit identitățile specifice într-o artă poporană cu infinite trăsături comune și cu nicio trăsătură care să le opună, demonstrând afinități limpezi în modalitatea de a-și interpreta spiritualitatea prin frumos”. Voi reveni.

¹ Radu Theodoru, *Urmașii lui Attila*, ediția a II-a, Editura Paco, București, 2018

Pe corlată

*Prin amintiri adesea fac popas
și mai pășesc acasă-n vatră,
unde-o cană plină cu cireșe
se odihnește pe corlată...*

*Și mai alerg cu cercul pe șușea,
unde lipsea asfaltul redundant;
Nici tocuri la pantofi n-aveam,
lipsea și-un semafor recalcitrant.*

*Clipe (ne)logodite-nfulecam,
Calea Lactee sta pe bulevard,
Și dungă albă pe șușea lipsea,
Lipsea și.... noțiunea fard...*

*Prin anii de tăcere-alerg și-acum,
Obsesiile toate-mi stau la pândă,
Am mers vreo două, trei treimi,
viața acum dorește să mă vândă.*

Haita de ani

*Se reped anii în haită
să muște din timp,
florile-mi bat cuie-n talpă
și-n bătrânul meu Olimp;*

*Sunt o frunză-n joc cu vântul
și-aș lua-o de la capăt
pe țărnul cu nisip ud
umbra să îmi freamă;*

*Vremea dă cu bolovani,
în trecut - speranță ruptă,
dă și în haita de ani
când... „puneam de-o nuntă”.*

La o... tacla

*Am stat și eu de multe ori
cu moartea la o tacla;
Făr' de nebătută coasă,
să tot dai noroc cu ea!*

*Să zgârme-n trecutu-mi negru
dorea dânsa, c-un vâtrai...
pe când luna sta cuminte-n
vârful plopului de mai;*

*Mă dorea s-adorm în brațe-i,
să mă iubească-n târziu,
am tras pe dreapta, am stat...
și-am trimis-o-ntr-un pustiu...*

*Dute-n loc cu multe cruci,
i-am șoptit cu eleganță!
Ele-s bete de tămâie,
eu mai trag ceva speranță!*

Aleluia...

*În hugeac de aleluia
mă-arsă popa cu tămâia
și-ar vrea acum să m-ascundă,
viața... și ea să mă vândă...*

*Bruma-mi mușcă din călcâie...
Of, Doamne,-i toamnă târzie!
Iar ochiul mândru, ateu,
stă țănoș pe-un... decolteu;*

*și-n toamna cu multe flori,
cum dracului să mai mori!
Da' gândul din vremea rea
mă ciupește-un pic... Păzea!*

Întoarcerea fiilor risipitori

Este o falsă impresie că literatura postdecembristă s-ar reduce la postmodernismul/textualismul generației '80, care generație, în realitate, la rândul ei, este de o mare diversitate de stiluri, de viziune estetică și ontologică, încât niciodată n-a fost mai dificil a scrie o istorie a literaturii române contemporane. Ultimii treizeci de ani, departe de a fi o perioadă de confuzie și de prăbușire valorică, deși par uneori astfel din pricina invaziei amatorilor și veleitarilor, în fața cărora spiritul critic devine neajutorat, se vor dovedi, probabil, la înălțimea altor epoci, în pofida faptului că operele valoroase circulă, adesea, în tiraje confidentiale. Paradoxul e că în anii Centenarului Marii Uniri literatura nu mai este liantul național unificator, ci se arată doar prin palide oglinzi ale partizanatului și discordiei dintre partidele ajunse facțiuni de interese (cum se îngrijora încă Eminescu). Criticul onest poate avea surpriza să întâlnească autori semnificativi, nesemnați nici măcar în dicționarele de largă cuprindere, cum este *Dicționarul general al literaturii române*, care și-a propus să-i includă pe toți scriitorii români de pe mapamond. Un asemenea caz, deocamdată nedreptățit, este Dumitru Manolache, „optzecist prin naștere”, „nouăzecist” prin debut editorial, „douămiist” (de fapt un transmodern) prin viziune creștină asupra lumii, autor a vreo douăsprezece volume² între care de interes pentru literatura beletristică sunt romanele, teatrul și publicistica apărută cu precădere în ziarul *Lumina* al Patriarhiei Române, dar și în multe altele (la unele fiind redactor sau întemeietor), precum *Curentul*, *Tineretul liber*, *Adevărul*, *Contemporanul*, *București Match* (unde a fost redactor-șef, 1994-1997), *Evenimentul zilei*, *Rost*, *Plai românesc* din Cernăuți etc.

² Iată cărțile lui Dumitru Manolache (n. 25 aprilie 1955, în satul Gurbănești, jud. Călărași): *Dervent, o poartă a creștinismului românesc* (Târgoviște, Editura Macarie, 1995), *La porțile luminii – Miracolele de la Dervent* (București, Editura „All”, 1995), *Andrei, apostolul lupilor* (București, Editura Anastasia, 2000; ediția a doua, București, 2008, la Editura „Dacica”), *Sfântul Apostol Andrei la Dunărea de Jos* (Galați, Editura Episcopiei Dunărea de Jos, 2001), *Sfântul Apostol Andrei și protocreștinismul în spațiul românesc* (București, Editura „Arhetip”, 2004), *Tezaurul de la Sinaia – legendă sau adevăr ocultat?* (București, „Dacica”, 2006), *Protocol de gradul 0* (teatru, Târgoviște, Editura Macarie, 2011), *Nunți înecate* (roman, două ediții, Urziceni, Editura Anca, 2008; București, Editura „Cununi de stele”, 2013), *Locuit de Athos* (apoftegme, Editura Episcopiei Giurgului, 2012), *Lumea din cuvinte* (reportaj, Editura „Trinitas” a Patriarhiei Române, 2015), *Sâmbăta mută* (roman, București Editura „Detectiv literar”, 2016), *Absconditus* (roman, aceeași editură, 2018). De interes sunt și interviurile adunate în volumele *Dialoguri ortodoxe la început de mileniu – 30 de interviuri cu ierarhi* (București, Editura Trinitas, 2012) și *Dă sânge și ia duh* (aceeași editură, 2015).

Surpriza care mi s-a arătat și care îl plasează pe Dumitru Manolache printre scriitorii maturizați deplin, de luat în seamă de azi înainte, este romanul *Absconditus*, apărut la Editura „Detectiv literar” din București. Anterior, el s-a remarcat îndeobște prin reportajul *Lumea din cuvinte* (2015), apreciat a fi una dintre cele mai expresive și mai profesioniste prezentări a vizitei Papei Ioan Paul al II-lea în România, fapt care i-a adus recunoașteri elogioase atât din partea Papei (fiind invitat la Vatican), cât și a Patriarhiei Române. De asemenea, în 2000, i s-a conferit Premiul I *Rhone Pulenc* de către Republica Franceză, pentru publicistica dedicată apărării a mediului. Și acestea nu sunt singurele recunoașteri ale publicistului. Mi se pare că a sosit vremea ca personalitatea lui Dumitru Manolache să fie *scoasă-din-ascundere* și ca prozator, pornind chiar de la titlul *Absconditus*.

A scrie despre apărarea condiției creștine a omului este astăzi o întreprindere dintre cele mai dificile și mai riscante. De la secularismul ultimelor secole, culminând cu al comunismului, noi am trecut la vicleniile aproape insurmontabile ale „corectitudinii politice” menite să surpe din temelii creștinismul, civilizația și cultura concreate din acesta. De timpuriu, un Georg Lukács își puna problema *cine ne va salva de civilizația occidentală?*, contribuind, în 1923, la întemeierea Școlii de la Frankfurt, care va prelua tema, la nivel filosofic înalt. Asupra primejdiei au atras atenția numeroși gânditori de la Eminescu („Ireligiozitatea, abstracție făcând de dogme, se întinde într-un mod înspăimântător în secolul nostru.”³) până la cei treisprezece autori ai *Declarației de la Paris* (7 octombrie 2017), declarație abil ignorată de majoritatea *mass-media* contaminate de *political correctness*. Ferit de dulcea ispită ideologică, grație unei profunde intuiții teologice și estetice, Dumitru Manolache construiește o carte complexă, într-o structură compozițională simplă, cvasiclasică, aproape rebreniană, stăpânind, în același timp, fără excese, tehnicile moderne ale narațiunii. La fiecare pas, autorul se afla în primejdia de a se lăsa sufocat de tezism religios, dar buna practică jurnalistică, pusă sub incidența simbolurilor mitice (*camuflarea sacralului în profan*, cum zice Mircea Eliade), este salvatoare ca și în cazul ciclului de romane al lui Eugen Uricaru, o adevărată epopee a confruntării dintre comunism și creștinism, începând cu anii '50 și sfârșind cu biruința „capitalismului corect politic” postdecembrist (*Supunerea*, 2006, *Cât ar cântări un înger*, 2006, *Plan de rezervă*, 2011, *Beniamin*, 2014, *Permafrost*, 2018).

Firește, Dumitru Manolache nu are amplitudinea stilistică de mare romancier a lui Eugen Uricaru, compensând, în schimb, prin concentrare. Autorul nu renunță la scriitura calofilă acolo unde este necesar. Nu întâmplător, prima frază deja anunță, plastic, ceva din ceea ce se va petrece: „Lumina se grămădise în jurul satului ca o aureolă însângărată, mușcată de colții înserării” (p. 5). Rotunditatea compozițională, imprevizibilă la

³ M. Eminescu, *Opere*, XI, Editura Academiei Române, București, 1984, p. 325.

început, este perfect motivată holistic în final, când cei trei călători neobișnuiți, tot pe înserate, ajung, de la „Popasul Crainici” al Magdalenei Braghîș, la mormântul gol al preotului Nil din satul Crainici. Numele au rezonanță biblică și am putea bănuî, în prima clipă, că ar fi vorba de niște neobișnuiți trei *crai*, vestitori, de astă dată ai unei duble Învieri, a sfântului din Crainici și a celor doi protagoniști: Mitru, trecut prin bolgiile de la Pitești, și Ianuș, poetul „fracturist” care străbate în lung și în lat România, cu o cruce în spate.

Dumitru Manolache știe să creeze o atmosferă de mister. Ca și cei trei călători, și întemeierea „Popasului Crainici” este finalul unei călătorii existențiale a Magdalenei, pensiunea, din păcate, neaducându-i pricipseala jinduită, deși plaiurile mehedintene erau mai mult decât favorabile turismului. Se ivise/stabilise acolo parcă înadins ca să-i primească pe cei trei „crai”, în vârtejul exodului uman provocat de „minunea” prilejuită de deshumarea, după 40 de ani, a duhovnicului Nil: „Întâmplarea se leagă, în felul ei straniu, de tot ce se petrece acum la Crainici. De agitația nemaîntâlnită vreodată în sat, de sosirea celor trei drumeți la popasul Magdalenei, de televiziunile, radiourile și zecile de ziariști, de preoții și sutele de oameni veniți de prin împrejurimi și de prin țară, care au luat cu asalt satul, tulburând-i amorțeala medievală./ La Crainici, acum trei zile s-a desfăcut un mormânt, dar mortul nu se mai afla în el!” (p. 20). Problema grea a teologiei, dar și a ontologiei, este *piatra de poticnire* de pe mormântul Mântuitorului. Meritul autorului e că o resuscită cu discreție și o rezolvă aidoma prin cele trei povești ale protagoniștilor, într-o manieră neoeminesciană, sugerând implicarea *arheului*, ca *singura realitate pe lume*: „S-ascultăm poveștile, căci ele cel puțin ne fac să trăim și-n viața altor oameni, să ne amestecăm visurile noastre cu ale lor... În ele trăiește Archaeus... // Poate că povestea este partea cea mai frumoasă a vieții omenești. Cu povești ne leagă lumea, cu povești ne adoarme. Ne trezim și murim cu ele...”⁴ A muri cu Archaeus înseamnă să *înveți a muri* în sensul odei eminesciene și în sens creștin, întru *înviere*. Cele trei povești care urmează sunt ingenioase moduri ale ființării *treimice*, penetrabile hermeneutic doar prin descifrarea *zonei de maximă transparență* (Dumitru Stăniloae⁵, Basarab Nicolescu⁶, Theodor Codreanu⁷) dintre cele două

⁴ M. Eminescu, *Opere*, VII, *Proza literară*, București, Editura Academiei Române, 1977, p. 282.

⁵ Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, București, I, 1978, p. 118, 134; v. și ediția de la Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, I, București, 1996.

⁶ Basarab Nicolescu, *Théorèmes poétiques / Teoreme poetice*, trad. în franceză, de L.M. Arcade, grafică și ilustrații, de Mircia Dumitrescu, București, Editura Curtea Veche, 2013.

⁷ Theodor Codreanu, *Transmodernismul*, Iași, Editura Junimea, 2005, p. 14 și urm.

destine aruncate de istorie în niveluri de Realitate diferite, dacă nu antitetice (Mitru și Ianuș), zonă în care se ascunde Archaeus, *terțul tainic inclus* în lumina din mormântul dezvelit al preotului Nil. Altfel spus, proza lui Dumitru Manolache intră în eonul transmodern, chiar cu un program estetic atribuit părintelui basarabean Savatie, trecut și el, efemer, prin „fracturismul” lui Ianuș Christianu. Nu e de mirare, fiindcă teologia dogmei centrale a creștinismului – Sfânta Treime, este cea care a făcut posibil saltul istoric de la logica aristotelică la cea a terțului tainic inclus pe care se sprijină ethosul transdisciplinar. Astfel, după lunga dominație a raționalismului ateu, pare că omul are șansa unui destin *post-secular* (Gianni Vattimo, John D. Caputo)⁸.

Mitru Costoianu este arhetipul uman care a trecut prin bolgiile fricii, aruncat de istorie în infernul „experimentului Pitești”. Când au început arestările legionarilor, în 1948, Mitru, originar din Drăgulești, județul Botoșani, era student la Medicină. Va fi denunțat de un coleg și arestat pe 12 iunie al acelui an, fiind trimis la Pitești. Percheziția a furnizat și motivarea: la gazdă, i s-au găsit câteva poezii scrise cu cerneală... verde! Dumitru Manolache s-a documentat riguros asupra faimosului „experiment Pitești”, de o inimaginabilă bestialitate. Realismul crud, cu scene de o rară ferocitate, este abil utilizat de narator sub specie mitică și simbolică. În celula în care a fost aruncat, într-un colț al tavanului apare un păianjen cu cruce: „Insecta era singura ființă care intrase în celulă fără ca paznicii să afle!” (p. 21). Semăna păianjenul „mai degrabă cu un sihastru, necum cu un feroce prădător, căci nemișcarea în care veghea avea ceva din smerenia omului retras din lume în sine pentru a se întâlni cu Dumnezeu”. Altfel spus, un adevărat *monachus absconditus*, trimițând și la titlul romanului. Încetul cu încetul, relația dintre Mitru și păianjen se transformă în una existențială: „Cam tot așa își imagina și Mitru viața lui. Ca o pânză de păianjen” (p. 22). Eugen Țurcanu devine „carnivorul” veghetor și torționar de „dincolo de ușă”, pus de invadatori, în frunte cu Alexandru Nicolschi și Teohari Georgescu (prezenți, episodic, în roman), să purceadă la „*marea reeducare*” după modelul coloniilor de muncă ale lui Makarenko, cel citit cu asiduitate de torționar și de echipa lui. Reeducatul, ajuns pe ultima treaptă a animalității și desfigurării morale, trebuia să recunoască întreaga mizerie a condiției burgheze care l-a format, să declare verbal și în scris că este un „bandit”, că părinții, frații și surorile sunt oribili prostituați, că Fecioara a fost o curvă ordinară, că Iisus nu-i mai mult decât o fecală scremută din care ei, reeducații, trebuie să o guste ca pe o cuminecătură etc.

⁸ John D. Caputo, Gianni Vattimo, *După moartea lui Dumnezeu*, București, Editura Curtea Veche, 2008, trad. din engleză de Cristian Cercel.

Coșmarul trăit de Mitru și de ceilalți încarcerati e demn de bolgiile⁹ dantești. Cedările în fața torturilor sunt mai puternice decât încercarea de rezistență hristică. Când păianjenul coboară „vijelios asupra lui, cu pântecele umflat, ca o bivoliță borțoasă”, Mitru se transformă el însuși în torționar lovind disperat în Oprișiu, „cel mai drag om pe care îl cunoscuse și pe care îl iubise” (pp. 48-49). Pricepu că el însuși era *păianjen cu cruce*: „Atunci înțelese că numai dușmanii spun adevărul, că îndrăgostiții și prietenii mint neîncetat, ca o datorie, prinși în pânza monștrilor lor. Că fiecare om își are propriul păianjen. Și numai cine îl trezește se va lupta cu el până la moarte. Sau până la înviere” (p. 52). Rugile adresate lui Iisus par zadarnice, căci Mântuitorul nu-i răspunde, transformat, crede el, în *deus absconditus*. Mitru trebuie să joace în „piesele” sinistre ale lui Țurcanu, cea despre Crăciun și cea despre liturghia de Paști (în celebra „Camera 4-spital”), bântuindu-l gândul sinuciderii, deși Oprișiu le spusese deținuților, într-o noapte: „Cine ne va scăpa de frică? Aici e secretul. Transcendența fricii nu are nicio treabă cu curajul, cu credința. Dar acest Cine, izbăvitorul fricii, nu este altul decât Hristos. Ce au făcut ucenicii după răstignirea Lui? Nu lipsa curajului sau frica de iudei i-a făcut să se ascundă după ușile încuiate, ci puțină lor credință. (...) Ce fac oamenii, ce facem noi, cei care suntem sugrumați aici de frică? Ne îndepărtăm de Cel ce suflă peste noi Duh Sfânt! Căutăm scăparea în altă parte” (p. 58). După Pitești, Mitru ajunge la Aiud (1955), Gherla, în același an („cu păianjenul care îi ținea ființa atârnată de burdihan, cu tot”), apoi în Bărgan (1963), reanchetat în 1979, însă fără urmări. A predat biologia, „unde prin Moldova”, până în 1989, după care s-a retras, împreună cu soția, în sudul țării, la Mărculești (Ialomița). Dar nu se vindecase de frică. Într-o zi însă află că la Crainici, în Mehedinți, s-a întâmplat ceva... Cândva, la Iași, întâlnise un măturător de stradă, cu palmele găurite. A simțit imboldul să-i sărute mâinile și măturătorul l-a plesnit peste gură și l-a scuipat, ca și cum el, Mitru, n-ar fi fost vrednic să facă asta. Acum, ceva îi spunea că nu putea fi decât cel înmormântat la Crainici, dispărutul din mormânt, după patruzeci de ani. Simte brusc chemarea să plece într-acolo, pe drum întâlnindu-se cu ceilalți doi peregrini, tânărul și bătrânul. Pleacă să *învețe a muri*, ca măturătorul de stradă.

A doua poveste este a tânărului Ianuș, purtătorul de cruce prin toată România măcinată de discordia postdecembristă. Călătoria lui trebuia să dureze 40 de zile, echivalentul celor 40 de ani ai lui Moise, ieșit din robia egipteană, și să străbată aproximativ 1000 de kilometri, pe jos, cifra relativizându-se apoi la 700, 500, 200. Ianuș Christianu, nume simbolic și acesta prin trimiterea la zeitatea latină *Ianus bifrons*, dar și la creștinism,

⁹ A se vedea două dintre cărțile emblematice ale literaturii carcerale românești: Petru Ursache, *Istorie, genocid, etnocid*, ediția a II-a, București, Editura Eikon, 2017; Sorin Lavric, *Glasuri din bolgie*, București, Editura Ideea Europeană, 2018.

deja include conglomeratul antinomic al logicii bivalente și al celei creștine trivalente. Împreună cu părintele basarabean Savatie (în care putem recunoaște pe Savatie/Ștefan Baștovoi), Ianuș Christianu (umbra lui Marius Ianuș?) a trecut prin experiența *fracturismului*, o formă de neoavangardă transmodernă, care și-a propus să depășească impasul textualismului postmodernist al generațiilor '80-'90, ultima intrată penibil în fundătura pornografiei și scatofiliei. Reacția s-a produs din clipa când un poet, altminteri talentat (Mihail Gălățanu?), a citit la un cenacлу bucureștean o poezie despre România „pusă în spatele troleibuzului, fără chiloți pe ea” (p. 86), urmată de alte exemple execrabile de acest soi, unele premiate de Uniunea Scriitorilor: „E o discrepanță aici și o fisură. «Fracturismul» desfide poezia optzecistă a realului, derivată din cultură și împănată cu o multitudine de planuri științifice. Desfide «șoarecii» de bibliotecă și pe poezii premianți” (p. 87). Fracturiștii au acuzat postmoderniștii că urmează modelul sicilian al „Familiei”. Sunt pagini de eseistică pătrunzătoare în reproducerea programului estetic fracturist și, apoi, cele privind detașarea față de acesta a părintelui Savatie, în ciuda faptului că intenția primară a frondeurilor Ianuș și Dumitru Crudu (fracturist basarabean) a fost întoarcerea la „frumusețea, naivitatea și patima credinței primilor creștini” (p. 88). Poezie a nebuniei și a inocenței infantile, fracturismul e, totodată, „o formă atroce de artă, care epuizează autorul, determinându-l să-și trăiască viața la maximum de intensitate” (p. 89). Experiența fracturistă însă pare să se întâlnească cu aceea a lui Mitru Costoianu prin incidența cu *frica*, fiecare trăind-o pe cont propriu: „Toți spunem: ne este frică, dar sunt atât de diferite spaimile noastre. Frica unui om în fața unui pat de spital, pe care agonizează tatăl său este complet diferită de spaima unuia care merge la dentist. «Fracturismul» propune să descoperim și să deslușim diferența reacțiilor noastre personale. Când spui că îți este frică, de fapt nu spui nimic. Ar trebui să găsești în frică numai ceea ce îți este caracteristic ție” (*Ibidem*). Ceea ce duce la singularizarea singurătății fiecăruia dintre noi, văzută drept „cel mai mare bine pe care îl avem”. De fapt, este o apropiere de viziunea kantiano-schopenhaueriană a lui Eminescu: „Realitatea există doar în propriul nostru eu” (pp. 89, 90).

Ianuș va cădea în *păinjenisul* fricii din clipa în care l-a visat pe Iisus, „în dreptul ușii, răstignit pe o cruce, privindu-l fără să rostească un cuvânt” (p. 102). Atunci s-a hotărât pentru „drumul crucii”, cu atât mai mult, cu cât părintele Savatie se despărțise de fracturism, înțelegând că „arta este ce a înțeles omul din despărțirea sa de Dumnezeu”, „drama însingurării noastre”, începând cu păcatul lui Adam (p. 109). Însingurarea este însă moarte, i se adresează Savatie prietenului care nu înțelege: „Să citim la Eminescu despre asta, pentru că el a surprins genial genetica artei, când spune: *Nu credeam să-nvăț a muri vreodată;/ Pururi tânăr, înfășurat în manta-mi,/ Ochii mei nălțam visători la steaua/ Singurătății*. Acesta este strigătul și scâncetul lui Adam! Al omului, adică. Stupefierea lui în fața

morții. Arta este neîmpăcarea omului cu moartea. Revolta împotriva ei, suferința din cauza ei, dar și consolarea fără ieșire. Învățarea pasivă a muri. Când omul abia învață a muri, de îndată uită și locul lui Dumnezeu în viața sa. Își înalță fruntea la «steaua singurătății» crezând că această înălțare este arta” (*Ibidem*).

Ceea ce „demască” părintele Savatie este îndelungata credință a modernilor și a postmodernilor că arta a devenit calea *mântuirii* după *secularizarea* lumii, începând cu secolul al XVIII-lea. Dostoievski credea că *frumusețea va salva lumea*, iar Ion Vianu a scris și o carte cu titlul *Frumusețea va mântui lumea*. La Eminescu sau la Bacovia, nu vom găsi o asemenea utopie, fiindcă *Arta este neîmpăcarea omului cu moartea*. Or, în 1914, părintele Pavel Florenski mărturisea, în scrisoarea a IV-a din capodopera sa *Stâlpul și temelie adevărului*, adresându-se unui tânăr discipol: „...mi se pare că am murit de mult.”¹⁰ Pavel Florenski nu știa că, în 1876, Eminescu încheia capodopera sa *Melancolie*, cu emistihul: *Parcam murit de mult*. Cu aceleași insondabile înțelesuri. Geniul lui Bacovia a intuit întreaga dramă a neîmpăcării omului/poetului cu moartea, trăind până în străfunduri *neputința de a muri*, *acea maladie à la mort*, surprinsă extraordinar de Kierkegaard¹¹: „Și tare-i târziu,/ Și n-am mai murit...” (*Pastel*).

Frica, rușinea de care se vede cuprins poetul Ianuș atunci când îl visează pe Hristos, spune părintele Savatie, arată spaima că „tot ceea ce a gândit sau a scris despre Dumnezeu este fals. Că Dumnezeu s-ar putea dovedi a fi bun. Omul se teme să meargă la întâlnirea cu Cel pe care L-a vorbit de rău mai înainte de a-L fi cunoscut. Omul e mândru și se teme pentru că el a furat hainele Lui și a mers cu ele la bal. Că s-a folosit de numele Lui, că a făcut datorii enorme și s-a lăudat tuturor că el este stăpânul. Iar acum a aflat că adevăratul Stăpân l-a chemat la El, și omul înnebunește de rușine. De aceea preferă să rămână sub trufia rușinii sale, stăpân pe niște jucării sărace” (p. 114). Crede că Stăpânul îl cheamă să-l mustre, pe când, în realitate, „îl cheamă să-l facă moștenitor”. Cuprins de teama de a învăța să moară, Ianuș se hotărâse să poarte crucea, dar își va aminti, în trecere pe la Mănăstirea Neamțului, de vorbele lui Ion Caraion, spuse lui Steinhardt, că nu oricine are dreptul să se suie pe cruce, cuvinte memorate din *Jurnalul fericirii*: „Abia acum realizez că el se cățăraseră pe cruce arzând etapele inconștient, crezând că simpla purtare a lemnului în

¹⁰ Pavel Florenski, *Dogmatică și dogmatism*, București, Editura Anastasia, 1998, p. 171.

¹¹ Søren Kierkegaard, *Maladia mortală*, Craiova, Editura Omniscope, 1998. „Din punct de vedere creștin – spune Kierkegaard – orice existență de poet, cu toată frumusețea sa estetică, este păcat; păcatul de a zămisli poezii în loc de a ființa, de a se pune în relație cu binele și cu adevărul în loc de a fi binele și răul, adică de a tinde în mod esențial să fie acestea (p. 71).

spinare e totuna cu a fi răstignit pe el” (p. 123). La Mănăstirea Neamț, mai află de la Simion, paznicul de la rezervația de zimbri, despre minunea de la Crainici, cu mormântul gol al lui Nil, preotul trecut și el prin batjocură și crucificare comunistă. Astfel, narațiunea se-ntoarce la popasul Magdalenei, unde cei trei ciudați drumeți sunt ospătați cu un pește din heleșteul alăturat și cu lipia abia scoasă din cuptor, toate frânte și împărțite frățește, după o rugăciune murmurată în sine, de cel care arăta a păstor. Iar misterul este tocmai acest din urmă călător, în care Mitru, odată ajunși la mormântul gol, îl recunoaște atât pe măturătorul de stradă, de la Iași, dar și pe cel care seamănă izbitor cu chipul de pe crucea de la mormântul gol, însoțitorul de la Popasul Crainici al Magdalenei.

Dumitru Manolache lasă totul să plutească în ambiguitate, exodul spre Crainici aruncându-l pe cititor într-o forfotă de păreri care se bat cap în cap cu privire la *golul* din mormânt întins în mințile oamenilor precum *golul istoric* bacovian, dar poate dintr-o altă perspectivă, aceea a morții învietoare. Mai mult, preotul Nil, înainte de moarte, ar fi lăsat mii de pagini scrise. Securiștii care l-au anchetat ar fi scris într-un raport că părintele Nil „Dispărea și apărea ca un meteor!” (p. 193). Oamenii dădeau buzna spre Crainici, observă Ianuș, din necredință: „Lumea de azi e liberă să creadă ce vrea. I-ai văzut? Nu au fost convinși nicio clipă de ceea ce se spune zilele acestea despre părintele Nil. Că totul ar putea fi și adevărat, dar au venit până aici să vadă! Cam la asta se reduce credința multora în zilele noastre: la a vedea! Noi, nu tot ca să vedem am pornit spre Crainici, ce zici?” (p. 191). Mitru însă răspunde că „Important este cum ne întoarcem de aici” (p. 192).

La întâlnirea cu cel de al treilea drumeț, acesta i-a întâmpinat cu *Hristos a înviat!*, deși Paștele trecuse demult. Drumețul li s-a înfățișat și mai straniu, căci semăna cu o sculptură de Constantin Popovici, trimitere la celebra statuie din Bacău a lui Bacovia (p. 197). Bacovia uscatul și dematerializat, care a înspăimântat-o pe Agata, la dezvelirea statuii, convinsă că nu seamănă cu poetul, deși acolo se găsea adevăratul autor al *Lacustrei*. Pentru Mitru, este semnul că frica, agonie a morții prin care trecuse, vegheată de păianjenul din celulă, se apropie de sfârșit. După trei zile de la întoarcerea acasă, va fi găsit „stând așezat pe marginea prispei, țesut într-o uriașă pânză de păianjen, ca un cocon. Era mort” (p. 255). Altfel spus, în trei zile *învățase să moară*. La rândul-i, Ianuș Christianu află de la enigmaticul pelerin de ce nu s-a putut împlini ca poet: „Dar artist nu poți fi dacă nu ai o profundă relație cu taina. Pentru că în fiecare operă de artă ființează o transcendență. Altfel ea nu se poate simți. Și pentru asta trebuie să te lași locuit de Hristos, Care nu este un cuvânt, ci Cineva care realmente te locuiește. Noi nu ne putem căuta propria ființă, pentru că există în noi o mișcare care o respinge. De aceea, trebuie să ne lăsăm găsiți, pentru că ființa noastră tot timpul ne caută. (...) Omul zilelor noastre își imaginează că poate, făcând o scamatorie, să-și afle ființa. Fals! Ființa îl

caută, și el trebuie să se lase găsit!” (p. 201). Pentru aceasta, spune Părintele Stăniloae, Dumnezeu i-a dat omului *timpul* pentru a-și înfrânge teama de a-i deschide, căci Dumnezeu așteaptă dintotdeauna la ușă pentru ca omul să-l primească. Mulți filosofi și teologi au prezentat căderea omului în timp ca pe o pedeapsă a păcatului originar. Părintele Stăniloae răstoarnă perspectiva și consideră timpul ca pe o *șansă* unică dată de Dumnezeu omului, definind timpul ca intervalul de la bătaia în ușă a divinității iubitoare și hotărârea omului de a-i deschide. Este chiar povestea fiilor risipitori. De aceea, fiecare om își are *timpul* său inconfundabil. Mitru și Ianuș își află fiecare timpul propriu, ca transcendere a fricii, în călătoria la Crainici. Al treilea este deja ipostasul noului Adam îndumnezeit. Aceasta e povestea celor trei protagoniști, trei destine conturate expresiv, cu acuratețe stilistică și cu o tăietură arhitectonică de prozator matur. Cu *Absconditus*, Dumitru Manolache intră în categoria prozatorilor de reevaluat de către critica și istoria literară.

GELLU DORIAN

Marcel Miron – *Șarpele de pe balustradă*

Până la *Șarpele de pe balustradă* (Editura 24: ore, Iași, 2018), poezia lui Marcel Miron, așa cum o vede Ioan Holban în recentul număr al revistei *Convorbiri literare*, analizând cele patru cărți publicate până la această nouă apariție editorială, prezentată și ea succint de critic, marchează „punctele importante (...) de pe calea niciodată încheiată a pelerinului care caută prisma cerului, locul unde se moare trăind”. Ce fel de pelerin este Marcel Miron? Nu unul oarecare, aflat întâmplător pe o cale dintre „viața murind” și „moartea viețuind”, ci unul inițiat într-o astfel de cale, cunoscător al bornelor existențiale, fie ele de aici, de pe muritorul pământ, fie cele de dincolo, din nemuritorul cer. Călătorul pare a fi mai întâi unul desprins din basm – așa cum este și poetul, care a crescut în patru ani câți alții într-o viață, publicând cinci cărți într-un timp relativ scurt, din 2015, când a debutat până la această nouă carte pe care o prezentăm aici astăzi – drumeț pornit într-o călătorie a re-cunoașterii, a revederii celor descoperite din cărți, așa cum a făcut și celebrul personaj din basm, în căutarea tărâmurilor vieții veșnice. Și aici, în poezia ce dă titlul cărții, apare un pod plin de pericole, peste care dacă va izbuti să treacă, mai departe drumul va fi unul plin de împliniri, de izbânzi. Elementele basmului sunt evidente, iar

pașii călătorului sunt aceiași cu pașii inițatului, pentru că numai după „munții de foc” se află „ajutorul” pe care poetul vrea să-l obțină și este sigur de el. Însă obstacolul se ivește pe podul dintre lumea din care vine poetul și „munții de foc”, și anume „șarpele/ întins de la est la vest”: „Alerg/ de ceva vreme/ fug pe câmpia bătută/ de soarele torid.” Prin ierburi uscate/ cu hainele rupte de spini/ picioarele îmi înfloresc răni vii/ ca florile roșii/ dn pădurile de cactus.” Ca învățăturile/ sfântului Neagoe Basarab/ către coconul său Teodosie/ inorogul/ fiara sălbatică/ lovește cu copitele/ în câmpia de aramă/ și mai învăluie în tunete fără nori/ și fulgere fără ploaie.” Către podul din față alerg.” Dincolo de râul de foc/ sunt munții/ de unde vine tot ajutorul.” Pe balustrada podului/ doarme șarpele/ întins de la est la vest/ cu cohii închiși/ gustă aerul cu limba bifurcată/ și îmi scanează ființa.” Nu mă fac frate cu el/ voi trece podul/ veninul lui/ dincolo de abis/ nu mai are putere” (*Șarpele de pe balustradă*). Poetul, după cum vedem, cel sigur pe el, ca inițiat în ceea ce dorește să afle, nu cade pradă, nici ispitei, ci știe că veninul șarpelui, „dincolo de abis”, unde vrea să ajungă poetul, „nu mai are putere”. Însoțit de învățăturile date de celebrul înaintaș către fiul lui, el este sigur de izbândă.

Titlul ales cărții de Marcel Miron pleacă de la această transpunere liberă, ideatică, a basmului în poem, într-o realitate din care dorește să evadeze, pentru a intra într-o lume a poeziei, care-i împlinește gândul, speranța. Astfel, urmărind sumarul cărții, arhitectura ei, de la incipit la finit, observăm că, față de structura celorlalte cărți, aici poetul se apropie de un concret anume, de o miză a unui sentiment peren, legat de viața de aici, și mai puțin de miza ei de dincolo, de veșnicia ei. Astfel cartea începe cu o poezie dedicată lui Eminescu, un simbol, pentru poet și nu numai, a veșniciei de aici, de pe pământ. Poemul e ca un film care urmărește începutul „odihnei”, dar nu așa cum spunea Blaga atunci când se referea la odihna care va veni ca o izbăvire – „și va veni și odihna, ce izbăvire va fi!” –, ci mai curând ca un așternut în care cele ale odihnei sunt firești, așa cum aflăm pe parcursul poemului, odihnă care nu e nimic altceva decât „înveșnicirea”, așa cum este și titlul poemului. Nimic aici, în acest poem, din testamentul liric al lui Eminescu, ci totul decurge ca la un priveghi normal, pentru un mort oarecare. Dar acolo, în acea priveghere, ne sugerează poetul Marcel Miron, era Poezia, ea își așeza somnul de veci în privirile celor veniți să o privegheze. Mormântul poetului se mută în stele. Poezia, însă, coboară mereu acolo, în inimile celor care o înțeleg și o iubesc.

Mai departe, vedem răspunsul dat sieși, în ceea ce ar fi poezia pentru Marcel Miron, în chiar textul cu titlul „Poezia”: „Poezia adevărată/ circulă pe bada a treia/ cu viteze amețitoare.” Pe banda întâi/ merg cantilenele/ niște poeme molcome/ care își găsesc bucuria/ în taina suferințelor.” Bicicistii/ își riscă viața/ în afara benzilor de circulație.” Motocicliștii/ rândunelele/și liliecii vieții/ stol optimist/ înfloresc/ pe toate benzile luminoase.” Cititorii de poezie/ circulă de-a valma/ ca furnicile/ ori

zboară ca albinele/ în pajiștea înflorită.// Pe trotuare/ trecătorii culeg suferințele/ poemelor accidentate.// Ei oferă uneori/ coroane/ pe care le așează/ pe spinii durerilor.// Poezia circulă pe benzile vieții/ prin vene/ inimă și creier/ și ne pregătește/ pentru zborul de dincolo de timp” (*Poezia*). Cele câteva straturi, etape ale poeziei, de la cantilenele molcome la poeziile vorbărețe și gălăgioase, apanaj al junilor noștri poeți, enumerați sau codificați de poeți în diverse mijloace de locomotie sau în pietoni, sunt marcate într-o viziune proprie și un limbaj care ies din tiparul cu care ne-a obșnuit până la această carte Marcel Miron. Dar toate etapele vieții poeziei nu fac nimic altceva decât să ne pregătească „pentru zborul de dincolo de timp”, așa cum am văzut că își încheie, cu o convingere de om vrednic întru credință, poetul. O atfel de artă poetică, pe lângă multele altele realizate de Marcel Miron, ca răspuns dat sieși la întrebarea „de ce poeții nu iubesc poezia”, o întrebare mai veche, căreia, așa cum vedem mai ales în această nouă carte, i-a găsit răspunsul convingător și pentru noi, cititorii de poezie, deci o astfel de artă poetică pare a fi o caracteristică a poeziei pe care o scrie cu pasiune autentică poetul nostru statornicit la Huși, loc binecuvântat de Dumnezeu cu de toate, cu drumuri în serpentine, cu cale ferată traversând de cinci ori orașul, cu trotuare pline de oameni, cu pivnițe pline, cu dealuri înșesate de viță-de-vie, cu viață îndestulată și toate câte aceasta le poate aduce trăitorului.

Chiar și atunci când poetul realizează o viziune a patriei, conturată într-o hartă ciuntită, poetul dorește să sară din tiparul consacrat, din albia locului comun, din patetismul funciar, creând imagini cu totul noi, incitante: „Harta patriei mele/ o ființă vie/ întinsă pe cer”. Și imaginile, care vin unele după altele, ca într-o expoziție pe simezele unei galerii de artă, sunt de-a dreptul relevante: cerurile sunt tapisate cu toate hărțile lumii, harta patriei nu cade pentru că este prinsă în „cuiel luminoase ale eroilor și sfinților”, pacea patriei îl face pe Dumnezeu „să se plimbe prin patria de sus” – corespundență a patriei de jos –, iar când ne războim, Dumnezeu „plânge în patria de jos, tămăduindu-ne rănile”. Rapacitatea vecinilor este și ea prinsă în imaginea hărților noi peste hărțile vechi, ca niște palimpseste pe care timpul nu le poate acoperi cu lăcomia vecinilor astfel amintiți, hărți care nu se mai lipesc de cer, pentru că lui Dumnezeu îi plac numai lucrurile desăvârșite, întregi. Imagini de o subtilă trimitere la ceea ce este acum harta României, în anul ei centenar.

În noua sa carte, Marcel Miron urmărește câteva motive printre care cel al șarpelui, inclus și în poezia care dă titlul cărții, este cel mai relevant. El nu este același cu cel biblic, deși descinde dintr-o astfel de stirpe, ci unul ce ține de o simbolistică adoptată de poet, întru ilustrarea unei idei poetice, cea a provocării și creativității. Ispita este inclusă în traiul acceptat, nu în mărul discordiei, și el inclus traiului în afara raiului ceresc. În poezia *Șarpele din inimă*, șarpele, ca reper al spaimei, fricii nu este evitat ca în poezia ce dă titlul cărții, ci este pur și simplu „cules de pe poteca/ spre vie”,

fiind, în fond, o „libarcă neputincioasă”, pui de șarpe, lăsat pradă „unei pisici sălbatică”. El, șarpele salvat, așa cum este șarpele casei, apare aici ca un bun însoțitor, care se face observat la „cafeaua din grădină”, când îi cere poetului „lapte îndulcit cu miere”, fără a-l ispiti cu ceva anume, pentru a-l supăra pe Dumnezeu și a-l izgoni pe poet din propria-i grădină. Un șarpe domesticit, o idee îmblânzită în versurile unei poezii concrete sau ivită dintr-o situație concretă, cum sunt alte și alte poezii din carte. Dar și așa, mai peste tot, motivele biblice sunt prezente, nu ca obsesie sau iscate din profesia teologică a poetului, ci venind dintr-o realitate a timpului vechi, trecut, într-o realitate a timpului prezent, așa cum vedem în poezia *Cedrul din inimă*, dar și în altele. Deși sugerat, prin prezența numelor Adam și Eva, în poezia *Icoanele*, șarpele este izgonit din raiul unui tablou dintr-un muzeu din New York, și înlocuit cu o „vatră oltenească/ în diminețile înrourate” când „cocoșul strigă/ puii nesăbuiți/ niște păsări măiestre/ care pururi vor să zboare/ către tărâmul celălalt”. „Tărâmul celălalt”, ca simbol al veșniciei, al vieții veșnic trăind-murind, ca să facem un joc subliniat și de Ioan Holban, este prezent mai peste tot în cartea lui Marcel Miron, creând o altă miză a poeziei, și anume religiozitatea, nu dogmatică, ci profană, de mirean aflat în gândul lui Dumnezeu atâta timp cât Dumnezeu este în gândul lui, al mireanului, al credinciosului, al omului religios, de rând. Și acest lucru se poate vedea în poezia *Mandat poștal creștin*, într-un „formular obișnuit”, cum ne atenționează poetul în subtitlu, poezie de o zburdălnicie pe care doar poetul ce cunoaște relația Dumnezeu – om o poate avea: „Destinatar:/ Dumnezeu/ Localitatea:/ Împărăția cerurilor/ Text:/ Trimit această sumă de bani/ un colet cu haine/ o cană cu apă/ un pahar cu vin./ La voi se păstrează bine/ nu aveți inflație/ nu sunt hoți/ nimic nu se pierde/ ci totul se câștigă.”

O altă latură a poeziei lui Marcel Miron este, așa cum am văzut, dedicată poeziei, poetului – o relație stabilită abia după ce poetul s-a convins că poezie fără poet nu se poate, cum poet fără poezie, de asemenea. Un portret dedicat poezilor realizează Marcel Miron și în această carte în poezia *Poezii*.

Motive ca „mormânt gol”, „moartea timpului” sunt, de asemenea, relevante pentru poezia lui Marcel Miron, care, nici în această carte de o laicitate nu căutate ci firească, se apropie foarte mult de un limbaj poetic autentic.

Poetul schimbă un pic, în final, ordinea, considerând că muzica trebuie să încheie orice excurs poetic printr-un instrument mai mult decât popular, vioara: „O mie de imne/ o mie de suflete// o mie de inimi/ o mie de tonuri/ o mie de culori/ o mie de ape limpezi/ o mie de cataracte// o mie de descântece/ o mie de cântece de dor// o mie de ferestre deschise// către pajiștea albastră/ din fața porții paradisului/ unde bătrânul menestrel/ desculț/ pășind pe iarba ascuțită/ ca mii și mii de ace/ cântă/ miile de cântece/ cu înmiată durere” (*Vioara*). Vedem aici o succesiune de armonii

înmiite în credința poetului că muzica le va aureola pe toate cu „înmiită” fericire, care învinge durerea adusă de timp.

Întregul volum al poetului Marcel Miron este străbătut de sinceritatea cu care ne-a obșnuit și din care știe să scoată esențele care definesc poezia autentică, așa cum poetul nostru, fără să ignore ce se scrie în jur, ci dimpotrivă, o acceptă și o înțelege. Întrebările lui topite în răspunsurile pe care ni le dă dar și le dă și sieși sunt cele venite dintr-un har pe care numai cei ce iubesc cu adevărat poezia îl au. Și Marcel Miron are acest har cu măsura asuprei de măsură, adică într-o normalitate aleasă, să o numesc așa. Poezia lui este ca o vioară mereu acordată pe înțelesul inimilor care iubesc cu adevărat poezia. Și această nouă carte a lui Marcel Miron este un șirag minunat de cuvinte esențiale despre viață, poezie și credință.

THEODOR DAMIAN

Marian Nicolae: ultimul dincolo

Trebuie să încep cu sfârșitul. Marian Nicolae este un poet care și-a asigurat un cort pe muntele Taborului, adică în Olimp, căci după corturile lui Iisus, Moisi și Ilie, urmează cele ale profeților și poezilor. Adevărații. Pentru că așa cum există falși profeți, așa există și falși poeți. Citești uneori înșiruiiri de metafore și nimic nu se leagă, nu există fir roșu, nu înțelegi nimic, pentru că nu există mesaj: fie moral, fie teologic, fie existențial, etic sau estetic, social, politic sau de altă natură. Doar scurgere de metafore de tip dadaist, poate cu ceva rimă sau cadență pentru ca textul să fie mai ușor considerat poetic.

Nu. Poezia lui Marian Nicolae e plină de sens. Teologic și existențial. Este și de așteptat de la un teolog. Da, dar orice mare poet e implicit teolog. Să ne gândim la Ioan Alexandru, la Blaga, de exemplu. Dacă poetul nu-l întâlnește pe profet, acela nu e poet.

Ceea ce trebuie văzut în poezia lui Marian Nicolae este că el știe cum să treacă din dimensiunea a doua a existenței într-o a treia, și într-o a patra etc. precum într-un urcuș de epectază de care frumos vorbește Sf. Grigore Teologul (câți s-au gândit la a patra dimensiune existențială?), deci știe cum să călăuzească cititorul spre marile surprize ale vieții ce va să vină, spre condiția eshatologică a ființei, spre ziua a opta a făcerii lumii.

Iată cum experiența acestei condiții începe în Biserică, și de aici importanța fundamentală a Bisericii pentru destinul ultim al existenței umane: „mai nou/ am început să bat cuie/ pe pereții dinspre răsărit/ ai

versurilor mele/ și-n ele agăț câte-o icoană/ așa încât toată pagina/ arată ca o catapeteasmă/ unde cumini vin să se roage/ cuvintele care urmează/ să le folosească atunci/ când vorbesc cu Tine Iisuse” (*meseria de tâmplar*).

În calitatea sa de călăuză spre noile ținuturi existențiale, poetul, profesional vorbind, adică în exercițiul meseriei (pentru a utiliza limbajul lui Marian Nicolae) de ghid, trebuie să fi fost acolo unde îi conduce pe însoțitori, trebuie să-și amintească bine locurile și căile de acces spre ele.

În multe dintre poemele sale se vede că drumurile duc spre Dumnezeu, nu atât Proniatorul, - deși acest aspect al lucrării divine în lume este vizibil în această poezie – cât Creatorul.

Poetul, în viziunea lui Marian Nicolae, este un sfetnic de taină la zidirea și orânduirea lumii create, sfetnic, nu atât sfătuind pe Dumnezeu, cât însoțindu-L pe Dumnezeu la marea Sa lucrare de creație. De acolo învață poetul creația, de acolo îi vine creativitatea.

Pentru Marian Nicolae, poezia este opera scrisă de Dumnezeu în și prin facerea lumii. Poetul este doar cel chemat să-i explice sensurile fundamentale și uneori paradoxale. Pentru locurile comune nu e nevoie de poezi. Dar creația divină are sensuri ce au de a face cu extraordinarul. Iar rolul poetului autentic este acela de a conduce pe cititor spre extraordinar.

Marian Nicolae este un astfel de poet.

PASSIONARIA STOICESCU

O umbră luminoasă

Cartea – o făptură de suflet, spirit și talent, rămâne oricum un produs viu din toată impalpabilitatea celor trei componente de mai sus. Așa aș traduce motto-ul din Nichita Stănescu, ce „ocrotește” versurile poetei Emilia Dănescu, din noua sa apariție *Vocile umbrei*, tipărită la prestigioasa editură vâlceană „Antim Ivireanul” (Râmnicu Vâlcea, 2017). Un motto înțelept ales, în care scrierea unei cărți de poezie înseamnă o „aventură ciudată și inefabilă”. De ce ciudată?

Decodând titlul *Vocile umbrei*, e necesară o mică incursiune în simbolistica *umbrei*, una complexă și contradictorie pentru polisemia cuvântului: o dată ca lipsă a luminii sau ca porțiune din spațiul unde nu ajunge lumina, sinonim simbolic al întunericului, al imperfecțiunii, al greșelilor comise; sau, altă interpretare din lumea imaginarului mito-poetic, aceea că umbra înseamnă o reflectare a imaginii omului, conturul întunecat proiectat pe o suprafață luminată. Latinii asociau umbra cu lucrurile

pământești trecătoare, în adagiul latin *pulvis et umbra sumus* (Țărână și umbre suntem, Horațiu, *Ode*).

În credințele populare românești există chiar o „profesie”, vizând în continuare ciudățenia sus-menționată, cea a „vânzătorului de umbră”, personaj care lua măsura umbrei cuiva, fără ca posesorul ei să știe, și o vindea, cu vraja aferentă, celui ce construia o casă, un edificiu, pentru ca acestea să dureze, umbra presupunându-se că avea consistență, suflet. Revenind la cartea de față, o proiecție de sine, o proiecție a sufletului.

„Umbra” Emiliei Dănescu, circumscrisă iubirii, nu a uneia din zori, ci a uneia din amiază spre amurg, înseamnă, pe rând, și spațiu în care nu ajunge lumina sentimentului (*E timpul*), a sufletului său (*De tot departe*), și întunericul din gândurile măcinate de gelozie și neîncredere în sine (*Aproape asfințit, Despre noi niciodată, Atât, Ce a mai rămas din noi*), dar încă neîncredere și în faptele celui iubit (*Întoarce-te, Lacrima cuiva, Panta rhei, Tu și eu*), atitudinii frizând imperfecțiunea (graba, neputința de a aștepta, de a tăcea, cusururi pe care cu sinceritate și le asumă în poeme) (*Piatra înțelepciunii, Tăcerea timpului, Poemul de sâmbătă*) și, de cele mai multe ori, înseamnă proiecția sinelui suferind din iubire, lumina sentimentului proiectându-i conturul întunecat de dor și nesiguranță pe suprafața luminată a poemului (*Umbra chipului meu, Singurătatea mea, Tu și eu, Poemul de vineri*).

De aceea poeziile cărții sunt flash-uri, luminează scurt, dar percutant. De aceea „umbra” are „voci” nu „voce”, registrele lor fiind „jucate” în funcție de adresă: bărbatul iubit, Dumnezeu a toate, timpul, spațiul, anotimpurile. Spre finalul cărții, din nevoia de a augmenta tema umbrei, autoarea are un mic conglomerat de poeme care se dedică ambientului casnico-feminin: *Umbra casei, Umbra chipului meu, Umbra lacrimii, Umbra unui asfințit, Umbre pereche*. Chiar săptămâna are dedicate niște poeme pe zile, ca să nu mai repete cuvântul obsesiv „umbră”, care se subînțelege în *Poemul de luni, ...de marți* etc.

Finalul cărții, pentru o structură rotundă, e cu „umbra destinului”, ca urmare a baterii sufletului „în cuie”.

Personal, nu cred într-o „seninătate” a sentimentului iubirii, și nici într-o plinătate a lui, așa cum poate alții au văzut în această carte, ci într-o alternanță de cer înnorat-soare, instigatoare la poezie, prin sensibilitatea pragurilor ce se întretaie nesigur, o stare dureroasă, dar asumată pentru un final incert... Iată tabloul perechii, în care el/ea își asumă un sfârșit previzibil, nu prea fericit: „Și eu și tu știm că/ odată ajunși / la marginea zilei/ nu mai putem scrie,/ cu gândul la ziua de mâine,/ la ce-o să fie,/ dacă va fi.// Ne împrumutăm/ unul altuia/ amintirile./ Ne împărtășim/ tăcerile./ Și ne dor îndepărtările/ ce stau să vină/ într-un/ aproape asfințit” (*Aproape asfințit*).

Micile fulgerări de lumină în amurgul iubirii aduc cu sine tonalități elegiace, de lied, de meditație, de romanță. Vitalitatea sentimentului

încercător într-o izbândă virtuală, în fond vitalitatea autoarei, salvează unele poezii de la banalitate și loc comun.

Optativul-condițional și viitorul verbelor din marea majoritate a poemelor cărții vorbesc stilistic iarăși, nu de o împlinire, ci de o imensă dorință a împlinirii, din fericire născătoare de poezie. („Va fi o dimineață desăvârșită?”, „De n-aș mai fi, de n-ai mai fi/ sub cerul ăsta poezie/ într-un poem ne-am regăsi...”, „Ar fi trebuit să mă nasc floare,...să mă nasc pasăre.../...frunză/ să-ți însoțesc pașii tomnateci/ pe umbroasele cărări”, „Dacă aș putea/ mi-aș împacheta trecutul.../ Dacă aș putea/ aș pleca pe un drum/ fără întoarcere” etc.

Referitor la „una din vocile umbrei” și la afirmațiile anterioare, iată o mostră notabilă, un soi de „Bolero” à la Ravel, transcrisă în cuvinte: „Alergam prin ploaie./ În urma mea,/ strigătul tău/ alerga și el/ prin ploaia șiroind.../ Ploua mărunț, apăsător/ ca-ntr-un tablou/ bacovian./ Te auzeam ori nu te auzeam.../ Vroiai să mă opresc,/ să mă poți ajunge./ Mă ajungeai ori nu mă ajungeai.../ Strigătul tău/ trecea mai departe/ căutându-mă la nesfârșit” (*La nesfârșit, strigătul tău*).

Structura cărții e unitară, totul circumscris ideii de „umbră”, de „iubire umbrită” de ceva, de cineva. Dar Emilia Dănescu e încercătoare și cumva luminoasă în toată această întreprindere lirică, optimismul său derivând dintr-un plus existențialist și dintr-o atitudine delicat oportunistă, în favoarea creației sale. Știe cu cine să se asocieze pentru a se pune în lumină și a-și reliefa „umbra”, neîndoios poetică. Lectorul de carte, scriitorul Mihai Antonescu a sfătuit-o de bine, editorul și scriitorul Ioan Barbu i-a creat toate condițiile, iar pictorul fecund în imaginație, cu detalii geometrice, coloristice și de ansamblu a la Klimt, Tudor Meiloiu, i-a oferit pentru copertă și interior, păsările sale de basm, cu voci de umbră în rămurile copac al Poeziei.

MIHAELA MALEA STROE

Anca Sîrghie – *America visului românesc*

Călătoare entuziastă și neostenită nu doar prin țară, ci și între două continente, Anca Sîrghie și-a consemnat amănunțit drumurile și popasurile, a reconstituit traseele prin Lumea Nouă într-o carte nu întâmplător intitulată *America visului românesc* (apărută la Editura D*A*S, Sibiu, în 2017). Spun „nu întâmplător”, întrucât, îndeobște, se vorbește despre o Americă a... „visului american”, celebrul „american dream” – aspirație și ideal al celor ce au ales de bună-voie ori au fost siliți de împrejurări, de-a lungul timpului, să se stabilească dincolo de Atlantic. Anca Sîrghie este însă preocupată de visul românilor odată ajunși în America (S.U.A. și/sau

Canada) și statorniciți acolo, iar – din această perspectivă – imensitatea albastră a Atlanticului încetează să fie simbolul apelor care, neîndurătoare, despart oamenii, devenind o punte fluidă, „un liant între părțile îndepărtate geografic, dar unite spiritual, ale unui popor”.

În prima secțiune a cărții, cea mai amplă de altfel și rezervată unei serii de reportaje (de la Detroit, Denver și New York, la Montréal, Toronto sau Kitchener), se fac incursiuni în istoria mai veche, a primilor români-americani, (în „Acasă la românii americani”, „Specificul emigrației române în America”), consemnări desigur de interes atât pentru lectorii din țară, cât și pentru românii-americani.

Alte reportaje („Pe Mississippi”, „Prin bibliotecile din Michigan”, „Ce aniversare de 40 de ani avea N.A.S.A.?” „Jocul neistovit al copilăriei americane în Florida”, „Florida – între oglinzile Terrei și Paradisul americanilor”) sunt grupate sub genericul „Un drum de spirit, de la Sibiu spre America”, întrucât călătoria „de spirit”, întâlnirile dintre semeni, tradițiile specifice zonelor străbătute contează mult mai mult decât coordonatele geografice ale locului. Un reper permanent rămâne țara-mamă, de aceea surpriza unei revederi cu sibienii de-acasă (cu ocazia turneului corului „Caedonia”, din Sibiu, în S.U.A.) este consemnată cu evidentă, nedisimulată emoție și relevă dorința autoarei de a pune în dialog țara-mamă cu America românilor. Interesante, din acest punct de vedere, sunt și reportajele „Ochelarii de soare ai Denverului”, oraș însoțit... 365 de zile pe an, „Las Vegas – orașul viselor fără somn” sau „Hoover Dam – a șaptea minune a lumii moderne” – o autostradă suspendată între doi munți, construită în timp record, la complexul hidro-energetic Hoover. Minunile naturale impresionează și ele: „Privind prin genunile din crevasa făcută de râul Colorado, pe peretele muntos din față distingi cu ușurință chipul imens al unui vultur din piatră roșie” (în „Arizona – statul Marelui Canion”). Obiectivitatea observației și spiritul critic nu lipsesc însă, iar autoarea constată (în „Lecția Cascadei Niagara”) că americanii, în preajma spectaculoasei cascade, nu ratează nimic din ceea ce le-ar putea aduce profit. Au construit acolo până și un Castel Dracula, „în care ți se oferă trei trasee ale groazei” pe care, dacă ești ispitit să le parcurgi, plătești mai mult sau mai puțin, în funcție de „cât de speriat dorești să fii”; un kitsch fără cusur, în fond, care „cu mijloace puține, cu investiții minime și lipsă totală de fantezie” aduce considerabile beneficii economice speculând strict comercial, fără tangențe culturale (literare sau istorice), legenda românească.

Interesante sunt în această carte și profilurile umane. Constatarea autoarei este că viața comunităților românești din Lumea Nouă se îmbogățește substanțial atunci când apare un *leader*, un bun și, neapărat,

consecvent organizator. Sunt amintite personalități și evenimente importante: Prof. Univ. Dr. Theodor Damian, preot dedicat obștei românești și poet de talent care, de un sfert de veac, organizează la New York *Simpozionul anual Mihai Eminescu*, Dumitru Popescu, cel care, la Toronto, se ocupă cu un constant devotament de activitățile *Cenacului „Nicăpetre”*, preotul-poet Dumitru Ichim și ing. Dumitru Răchitan prin osârdia cărora la Câmpul Românesc (Hamilton) se organizează, anual, o *Săptămână a Culturii Române*, scriitorul Leonard Ionuț Voicu, președintele *Cenacului „Mihai Eminescu”* din Montréal. Consemnările din text sunt însoțite de numeroase fotografii, mărturie a traseelor parcurse, a locurilor vizitate și a întâlnirilor cu figurile reprezentative ale comunităților românești din S.U.A. și Canada.

A doua parte a volumului, „A da și a lua interviuri”, se oprește asupra câtorva destine emblematice ale românilor stabiliți sau aflați în trecere prin Lumea Nouă. Este vorba fie de oameni dedicați artei plastice, cum sunt Alexandra Iulia Stoenescu, Ruxandra Didi Alexe și Cătălina Antonia Stoenescu-Sidea, sportivi de performanță – campioana Constantina Diță, soliști vocali de excepție – tenorul Costel Busuioc, fie de oameni de știință – fizicianul Wladimir Paskievici. Fiecare interviu concentrează un destin, uneori exemplar și/sau spectaculos, ce ar putea constitui sămânța unei noi cărți. Într-unul dintre interviuri (subintitulat „La o șuetă cu Anca Sîrghie”) rolurile se inversează – Anca Sîrghie este interviuată de istoricul Sebastian Doreanu, discuția oprindu-se în special asupra revistelor românești din diaspora (S.U.A. și Canada).

Partea a treia, „Recenzii și eseuri”, debutează cu un titlu sugestiv: „Alteța Sa Regală, Limba Română” – textul fiind al unei conferințe susținute de autoare la Troy, Michigan, dar și în țară, la mănăstirea Sâmbăta.

Este reprodusă în volum și prefața pe care Anca Sîrghie o semnează la monografia lui Ștefan Străjeri, „Românii americani de la Marile Lacuri”, despre care afirmă că este, prin documentația extrem de riguroasă, „cu certitudine, o carte-eveniment”.

Tot în această a treia secțiune sunt incluse recenzii realizate în timp la cărțile unor scriitori români din America (de pildă la volumul *Prefix 101* al poetului Mircea Ștefan din Cleveland), sunt semnalate publicații în limba română din S.U.A. (printre care și *Miorița USA* din Sacramento) sau sunt reproduse conferințe susținute de autoare în periplurile ei prin Statele Unite și Canada (bunăoară „Mihai Eminescu – apărător al mitropolitului Andrei Șaguna” și „Este Mihai Eminescu poetul național al românilor?”)

„Acrobația imaginarului în poezia lui Dumitru Ichim”, textul care încheie volumul de față, este, de fapt, prefața semnată de Anca Sîrghie la primul eseu monografic consacrat poetului și preotului român din Canada de către Maria Daniela Pănăzan, eseu publicat în 2017 și intitulat „Poezia lui Dumitru Ichim”.

Gheorghe Pârja: drag de Basarabia

Cartea *Ochii Basarabiei*, al cărei autor este cunoscutul scriitor și ziarist băimărean Gheorghe Pârja, a apărut în acest an sub egida Bibliotecii Județene "Petre Dulfu" din Baia Mare în cadrul programului cultural *Parteneriatul româno-român*, coordonatorul programului fiind Dr. Teodor Ardelean (Baia Mare, 2018).

Ne aflăm în an-centenar, căci la 1 Decembrie se împlinesc 100 de ani de la Reunirea Transilvaniei cu Țara-Mamă, România, eveniment de o importanță uriașă și pentru viitorul Basarabiei și al României. Acestui eveniment așteptat cu profundă dragoste și speranță de românii basarabeni i-a dedicat autorul Gheorghe Pârja cartea *Ochii Basarabiei*. O carte a dragostei de neam, o carte a bucuriei de a cunoaște și de a spera.

În prefața, „Pod peste țară”, Nicolae Dabija creionează portretul sufletesc al autorului cărții: „Gheorghe Pârja este un urmaș al descălecătorilor dintâi, care a ajuns din Maramureș în țara basarabă a lui Dragoș și Bogdan imediat după dezghețul Prutului din primăvara anului 1990. (...) a venit dincoace de Prut, ca la o întâlnire cu sine însuși sau cu o parte desprinsă de sine. (...) vine pe pământul tuturor românilor, Basarabia, ca să-i spună că e dorită și așteptată Acasă, acolo unde a fost ruptă fără voia ei, dar unde se poate întoarce mergând pe Podul de Dor, construit de poetul și fratele ei de suflet românesc Gheorghe Pârja.”

Autorul însuși mărturisește: „Scrise în perioada 1991 – 2018, publicate în *Graiul Maramureșului*, articolele și interviurile din această carte sunt reacția unui jurnalist care, timp de mai bine de un sfert de veac, a urmărit evenimentele din Basarabia (Republica Moldova)... Sunt mărturisiri ale unui perseverent, ale unui căutător de lume românească... Nu din vanitate am încheiat această carte, ci dintr-o datorie profesională acum, în Anul Centenar al Unirii Basarabiei cu România. Fie un omagiu adus celor care cred că avem o singură Țară și ea se cheamă Limba Română. Și mai cred că Dumnezeu se bucură când frații sunt împreună.” Această emoționantă mărturisire de credință a autorului își găsește justificare în fiecare pagină a cărții. Este suficient să notăm câteva titluri de articole: „Duminică cernită în Basarabia”, „Rana sângerândă a unui tratat”, „Prutul de lacrimi și flori”, „Basarabia, dragostea noastră”, „Rănilor istoriei”, „Ochiul Basarabiei”, „Omul Nistrului”, „Limba Română în Basarabia”, „Ziua Limbii Române”, „Căutătorul de români”, „Cărți din Basarabia”, „Marșul Unirii”, „Basarabia la răscruce”.

Din fiecare articol, din fiecare interviu se distinge, ca „o lacrimă curată pe fața lui Dumnezeu”, dragostea autorului pentru Basarabia

românească și speranța că nu peste mult timp granița artificială, nedreaptă care separă români de români va deveni istorie, o istorie ciudată, dar doar istorie.

Cartea *Ochii Basarabiei* surprinde atât momente dificile, tragice chiar din existența neamului nostru de dincolo de Prut, cât și momente optimiste, de încredere în ReUnire, ca o horă a oamenilor însuflețiți de bucuria dansului. Academicianul Ioan-Aurel Pop reiterează ideea că „suntem condamnați la Unire și la Reunire prin însăși menirea noastră de români”. Iar Nicolae Dabija vorbește despre Basarabia ca fiind „copilul furat și abandonat”, dar că depinde de națiunea noastră românească „pe unde vor trece mâine granițele Uniunii Europene: pe Prut, pe Nistru sau dincolo de el.”

Gheorghe Pârja are convingerea că salvarea românilor din Basarabia se poate face în primul rând prin cultură, prin cărți, prin educație. Iar vocea noastră trebuie să fie fermă și demnă, să spunem direct, fără ocolișuri, ce ne doare și să nu ocolim ce a fost și ce ne-a făcut rău. Iată câteva linii caracterizante, de o mare acuratețe, despre marele om de cultură și luptător pentru Reunire, Grigore Vieru: „Înainte de căderea imperiului roșu, poetul Grigore Vieru a fost vocea care trecea prin sârma ghimpată, prin betoanele cazematelor, reușind să se facă auzită și de sub teascul greu al ideologiei sovietice... Nu-l voi uita pe Grigore Vieru, aflat în primele rânduri ale intelectualilor basarabeni care impun alfabetul latin, tricolorul și imnul național.”

O trăsătură definitorie a scriitorului Gheorghe Pârja este îmbinarea măiestrită a ideii cu rafinamentul exprimării, cu stilul cultivat.

Ancorat în realitatea complexă a timpului său, autorul se întreabă: „...de ce analiști politici, jurnaliști, de politicieni nici nu mai vorbesc, se feresc în ultima vreme să numească teritoriul de dincolo de Prut Basarabia? Cum s-a numit din 1492, cum spune un recent document scos la lumină. Basarabia este în conștiința noastră expresia care denumesc durerea unei țări. Tragedia unor români despre care parcă s-ar vrea să nu se mai vorbească. O să-mi spuneți că acum se numește Republica Moldova. Tot mai mulți comentatori socotesc că Republica Moldova nu ar fi trebuit să existe... Presimt că vor veni și ocazii favorabile. De aceea să fim pregătiți. Basarabia este pământ românesc!” Iată o superbă definiție a patriotismului de aleasă ținută! Iată lupta continuă pentru adevăr și dreptate prin Cuvânt! Căci România a fost „mușcată”, iar acea bucată ruptă din trupul ei, numită Basarabia, trebuie să revină la locul ei de dinainte și dintotdeauna, la locul ei istoric, la trupul sfânt al Patriei-Mame.

În postfața cărții, intitulată sugestiv „Un orizont românesc extins în spațiu și timp”, Teodor Ardelean consideră cartea lui Gheorghe Pârja ca fiind „o Binecuvântare!...o carte cu ochii mereu ațintiți asupra Basarabiei. Acest pământ, de veacuri românesc, își aștepta în vremurile de după 1990 căi de apropiere spre a înfăptui la momentul prielnic, Reunirea.”

Ceea ce a scris Gheorghe Pârja, indiferent dacă sunt articole politice sau literare, interviuri sau recenzii de cărți, toate „au valoare de model și de simbol.” Mai mult decât atât, Teodor Ardelean își exprimă în cuvinte fără echivoc admirația pentru Gheorghe Pârja: „Nu știu să fie și nu cred să fie un jurnalist român cu o astfel de deschidere basarabă și cu un dinamism atât de înflăcărat”.

La sfârșitul cărții, autorul a pus, inspirat, fotografii de la mai multe evenimente literare și politice din Chișinău și din diferite localități din țară, cu mari personalități de cultură.

Din întreaga carte-document se desprinde ideea că rănilor provocate de cei cărora nu le-a păsat ce vrem noi, românii, nu se vor vindeca niciodată complet, dar datoria noastră este să prezentăm faptele, așa cum s-au desfășurat, să-i încurajăm pe unioniști, să manifestăm pentru Reunirea Basarabiei cu România și să redevenim ceea ce suntem de mult în sufletele noastre: România Mare!

Lansarea cărții *Ochii Basarabiei* a domnului Gheorghe Pârja la sesiunea Cenaclului Literar „Mihai Eminescu” din 20 iulie 2018, la New York, ne-a bucurat inimile și ne-a convins, o dată în plus, că politicianul poate realmente interesa cititorii și poate deveni literatură atunci când este exprimat în limbaj ales. Sfatul sugerat este că noi trebuie să facem tot ce depinde de noi pentru ca Basarabia să revină, de drept, la trupul Țării!

Felicitări scriitorului militant pentru adevăr și dreptate, domnul Gheorghe Pârja!

GLIGOR HAȘA

Camelia Ardelean – șlefuitor de diamante

Camelia Ardelean ne răsfăță iarăși cu o carte de sonete, rondeluri și poezii postmoderniste sau optzeciste, scrise cu har și cu migală unui șlefuitor de diamante. Îndeosebi sonetele și rondelurile comunică ideea că asistăm la efortul milenar al scoicii oceanice care, cu trudă și răbdare, din comuna boabă de nisip, face perle (altfel spus, dintr-o idee poetică face bijuterie). Căci, ce altceva pot fi, decât bijuterii voiculesciene, trecute prin rigorile sonetului arabo-spaniol, având în har spontaneitatea ludică Françoisvillonă sau trecută prin exotismul unui Garcia Lorca?

Cartea Cameliei Ardelean *Ecouri din tenebre* (Editura Armonii Culturale, Adjud, 2018) se alcătuiește din două cicluri (*Solitudine* și *Zbor incert*), ilustrând trei specii literare: sonetul, rondelul și versul liber, ideatic,

fără ritm, rimă, armonie și punctuație. De fapt, tocmai lipsa punctuației, suplinită de o construcție strofică ideatică, o îndepărtează pe autoare de capcanele așa-zisei poezii moderne, caracterizate prin sintagma „de-a pune vorbe”.

Ceea ce personalizează volumul, îl face plăcut lecturii și certifică talentul autoarei, e bogăția și expresivitatea limbajului poetic, care pare a sta la îndemâna unui vrăjitor. Într-un rondel, alcătuit din trei strofe și un vers liber, în alegerea refrenului, poetesa recurge la o bogată paletă de neologisme-definiții sau defnitoare din cultura Yoga și literatura Vedică persană; prana, asana, Nirvana, dar și din cultura biblică: Jihad, strană etc.: „Dezmățul ploilor de jad/ În ceața minții, subterană,/ Reduce porția de prună,/ Deschide-accesul către iad./ Scăpați de ultimul jihad,/ Înțepeniți în vreo asană –/ Dezmățul ploilor de jad/ În ceața minții, subterană./ Când simțămintele ne cad,/ Precum cuțitele în rană,/ „Vânăm” Nirvana dintr-o strană,/ Unde păcatele au „grad”./ Dezmățul ploilor de jad... (*Rondelul ploilor de jad*)

Nu de puține ori, aceste epite, provenite din substantive adjectivale, devin metafore revelatorii, în accepțiunea pe care o dă termenului Lucian Blaga în *Trilogia culturii* (*Despre metaforă*). Ceea ce șochează și place e asocierea inedită de cuvinte, schimbarea sensului acestora sau conotarea lor: veștede dorinți, ierni cuminți, ninsori neclare, păcate liniare, ca să cităm dintr-o singură poemă. Trăsături defnitorii similare le are *Rondelul timpului pierdut* sau *Din mine mușcă marea...*, poezie premiată la un concurs cu temă impusă. Aceleași aprecieri se cuvin sonetului *M-am săturat să-ncalec pe himere*, citabil în întregime: „M-am săturat să-ncalec pe himere,/ Cernând, prin aștri, noaptea peste gropi,/ Și strepezită de avizii stropi,/ Din neputință să îmi fac avere./ Când savurez legende cu ciclopi/ Sau Eve prinse-n raiuri efemere,/ La porțile simțirii austere,/ Observ cum poți în visuri să te-ngropi./ Mai sper s-acced iubirea fără cheie/ Din inimi-sloi, pe vastul galantar/ Al clipelor ce m-au zidit femeie –/ Un suflet ne-ncadrat în vreun tipar./ Cu zboruri risipite printre zmeie,/ Ratând al fericirii seminar.”

Perlant este poemul de dragoste *Când îmi deschei aripa...*, premiat la un Concurs Radio, din care cităm câteva sintagme metaforice inedite: fermoar tras peste apusuri, dezvelirea din piatră, scrinul sorții, porția de viață, vise zălude.

Șiragul de perle se completează fericit cu pastelul *Tablou de toamnă*, căruia i se adaugă poezia *Văsleam prin timp...*, ambele premiate la concursuri cu temă impusă, remarcabile prin epite ornante, sporul de frumusețe dat de rimele feminine, căutate și cântărețe: vise flămânde, aer hieratic, secunde amorale, apus static și tot așa.

Plac trecerile bruște de la denotativ la conotativ, place abundența substantivelor adjectivale, schimbările în structura strofică (amurale-cale; static-hieratic; simunul-unul etc.).

În totalitate, poemele creează impresia de „nemaiauzit” și „nemaiepus”. Autoarea pare că vine din altă lume, de pe un tărâm hieratic bisericesc bizantin; se joacă de-a cuvintele, ca în anii copilăriei, dar ne și poartă prin locuri cu trăiri nirvanice. Exotismul Vedelor sale e trecut prin medievalul liric al trubadurilor, mai ales în rondeluri. De aceea zic că mi-ar fi plăcut ca, alături de sonete și rondeluri, să fi apărut madrigaluri, irmoase, haikuuri, dar probabil că într-un viitor volum. În tot răul este și un bine: așa putem face diferența dintre facila poezie postmodernistă și clasicismul paradisiac.

Performanțe de-a dreptul admirabile realizează poeta în privința versificației. În cazul sonetelor, predomină rima îmbrățișată, în alternanță cu cea încrucișată; la mijloc apare rima masculină, în alternanță cu cea feminină (când versifică sentimente), căutată și cântăreață. Rondelurile par a fi mai elaborate, de aceea rima lor este predilect căutată, feminină și cântăreață. Aici întâlnim adjective rare; limbajul exotic al culturilor indică, sub forma substantivelor adjectivale, și asocieri de termeni vădit incompatibili: naftalină, strepeziți, lumină, nea-așa, lumină-naftalină etc. Nu doar întâmplător, și în cazul rimei îmbrățișate, în întregime, se recurge la rima masculină, după tipicul: surd-absurd; când-gând; ploi-moi; vis-abis; obișnuit, astfel de poeme sugerează suferință, durere, prăbușirea sistemului cosmic etc. (vezi poeme ca *Direcția „Abis”* și *Cititor modern*).

În amplul poem *Cititor modern* ne întâmpină o avalanșă de termeni rar întâlniți în existența noastră obișnuită, proveniți din cultura elenă sau sanscrită, care sună plăcut în context: Schank Prakshalana, Shivambu Kalpa, prana etc., prin care autoarea ne familiarizează cu practicile Yoga. Nu de puține ori, în poeme alcătuite din patru strofe, din care transpar gânduri, simțăminte, trăiri, fenomene cosmice, apar și nume de metale rare, pietre prețioase, ținuturi exotice minulesciene, specifice simbolismului și poeziei clasice postsimboliste. A se vedea poeziile: *Ne batem joc...*, *În arca iernii mele...*, *Mi-am sprijinit lumina...*, *Se adumbrește visul...*, *Agață-mă de cerul plin cu vise* etc.

Ciclul *Zbor incert* este alcătuit din versuri albe. În el se răsfață versul liber, pe care Camelia îl cultivă cu același har, cu marea prospețime ideatică din poezia clasică. Aici se schimbă tematica, versificate fiind idei filosofice, trăiri cosmice, simboluri sacralizate, cum ar fi cuvântul, lumina, cosmosul, viața și moartea etc. Apar motive poetice neglijate sau aparent neglijate în celălalt ciclu: dragostea și suferința din dragoste, nefericirea, motivele esențiale din poezia arabă (care așa de bine i se șade!). Suplinitor al tuturor acestor minusuri este ritmul, limbajul poetic, rafinamentul cultural. Astfel, rezervele noastre vizavi de așa-zisa poezie modernistă nu o privesc și pe Camelia Ardelean. Ea se simte bine și performează și aici, adică pe un teren unde poeziile se înmulțesc precum ciupercile colorate după ploaie. Poeta, ajunsă la a șasea carte de poezie, ritmează, rimează, cântă, cu nonșalanță de invidiat.

Noutatea structurii narative în romanul Alinei Diaconu, *Noapte bună, domnule profesor!*

Peisajul literaturii române contemporane se completează astăzi cu figuri de scriitori care din motive biografice explicabile, au debutat pe alte meridiane, uneori cu un îndreptățit succes, și care sunt traduși în limba de obârșie spre a circula și în spațiul culturii noastre, hrănind curiozitatea cititorilor din țară, interesați de ineditul experienței lor. Cine s-ar formaliza astăzi la gândul că *Chira Chiralina* a fost prima dată scrisă de Panait Istrati în franceză și numai apoi a fost tradusă în limba română? Orizonturile românismului comunică astăzi pe principii noi, mai permissive și generoase decât pe vremea lui George Călinescu, istoricul literar care a circumscris cu strictețe operele literaturii române, principiu care nu se mai respectă acum în cazul lui Eugen Ionescu, Mircea Eliade sau Emil Cioran, Vintilă Horia și alții, care și-au scris cea mai mare parte a operelor într-o altă limbă decât cea maternă, dar astăzi se cer cunoscuți în literatura română cu tot ce ei au zămislit ca întreg.

Dacă avem în vedere efortul susținut al scriitorilor din România de a-și vedea creațiile traduse în limbi de largă circulație, socotim recuperatoare și inițiativa unor autori români ai diasporei, care țin să ofere cititorilor din patria-mamă zămislirile lor din țara de adopție. Desigur că nu se va omite menționarea pe pagina de titlu a faptului că orice asemenea carte este tradusă din altă limbă, notându-se cu atenție numele celui care a realizat-o. Prezentul resimte ca necesară și această legitimă formă de îmbogățire a universului literar, atât de complex în diversitatea lui globalizantă pe direcția semnalării succeselor diasporei noastre pe diferite meridiane ale globului.

Despre prozatoarea argentiniană de origine română Alina Diaconu am aflat recent, datorită unui interviu, transmis pe un post de televiziune în România ultimului an, deși trei dintre romanele sale, respectiv *Noapte bună, domnule profesor*, *Ochii albaștri* și *Penultima călătorie*, erau traduse în limba română de mai mult timp. Apoi, printr-un noroc, cel al zicalei „Prietenul prietenului meu este prietenul meu”, datorită poetei și eseistei din Canada, Veronica Lerner, am comunicat cu Alina Diaconu de la Buenos Aires tot mai intens și cu perspectiva de a realiza proiecte prin care ea să fie mai bine cunoscută în România, mai ales că ea nu a părăsit niciodată definitiv țara ei natală, pe care o menționează ca atare în cărțile ei, limba română fiind spațiul primelor sale exerciții literare. „În realitate,

prima mea pretenție literară conștientă - va menționa scriitoarea într-o *Autogeografie* ce preludiază textul romanului *Penultima călătorie*, tradus în limba română de Mirela Petcu și publicat în 1994 la Editura Univers în colecția ITHACA: Scriitori români din exil - s-a manifestat când aveam zece ani și când am încercat să scriu - ca toată lumea - poezii. Poemele erau în română, firește...Puțin mai târziu, am început un roman care a ajuns la 10 sau 12 pagini, al cărui personaj principal era un călugăr, ce-și trăia experiențele mistice în mănăstirea Sinaia - oraș din Carpați, unde-mi petreceam aproape toate vacanțele de vară, într-o strânsă comuniune cu natura montană și, în consecință, cu Divinitatea. La acel roman mistic sper să revin într-o zi..."

Ceea ce m-a interesat la scriitoarea de origine română, Alina Diaconu, autoare până în prezent a șapte cărți, socotind o a opta pe cea tocmai terminată despre prietenia ei cu Emil Cioran și care desigur va fi tradusă din spaniolă în limba română, este faptul că literatura ei a reținut nu numai atenția publicului, ci și pe aceea a juriilor de specialitate, care au atestat prin premii și mențiuni contribuția sa la modernizarea romanului argentinian. Să menționăm selectiv Eșarfa de Onoare a Societății Argentinienne a Scriitorilor din 1979 pentru romanul *Noapte bună, domnule profesor!*, Mențiunea Specială acordată în 1983 pentru romanul *Îndrăgostită de zid* la Concursul Național de Literatură pe anii 1979-1982, trofeul Meridianul de Argint-1989 pentru cartea *Penultima călătorie*, apreciată drept cel mai bun roman al anului respectiv.

Romanul *Buenas noches, profesor!*, apărut în 1978, când în mod arbitrar a fost cenzurat de ultima dictatură militară, și-a început periplul românesc datorită traducerii realizate de Tudora Șandru Olteanu, ca în 1995 cartea să fie publicată cu titlul *Noapte bună, domnule profesor!* la Editura Cartea Românească din București. Punerea în pagină a unei povești de dragoste imposibile, cea dintre un profesor vârstnic și eleva lui, temă abordată de diverși autori pe meridianele lumii, interesează tocmai de aceea prin construcția conflictului, ca arhitectură a textului narativ. Excluzând narațiunea de tip balzacian, clasicizată încă în secolul al XIX-lea, Alina Diaconu recurge la o tehnică ingenioasă, punând în dialog pe profesorul de literatură Lopez, fiul Leonorei Adela Rizzi și al lui Fermion Lopez, cu un alter-ego al său, unul exigent, care i se adresează de la bun început cu apelativul „bătrâne”, anunțând motivul central al tramei ce va fi dezvoltată. Monologul interior cuprinde un adevărat rechizitoriu pentru nereușita profesorului de 55 de ani, care nu s-a afirmat și ca scriitor, cum anunța eseul său despre Don Quijote. Iată o expozițiune ca soluție incitantă pentru evoluția acțiunii. Concluzia „Niciodată n-ai trăit. N-ai știut să trăiești” devine în subtext intriga acțiunii, care în plan psihologic pornește de la oboseala resimțită de protagonist, acesta mărturisind că „nu mai am poftă să lupt nici cu propria-mi timiditate, nici cu piedicile din afară. Ritmul viu în glisări temporale completează fișele existenței câtorva personaje, precum

Lopez cu părinții lui despărțiți și sora Negrita, „sașie și paralytică”, cu soția Sarita, care din studentă scilipitoare, ajunge să-și neglijeze profesia și devine o parteneră devotată întru totul de-a lungul a trei decenii de căsătorie cu profesorul Lopez. Din activitatea școlii se conturează, alături de profesorul Randolphini, prieten de nădejde al protagonistului, și un personaj colectiv, liceenii, cu dezinteresul manifest față de marii scriitori, naționali și universali, în egală măsură, în condițiile în care concurența televiziunii, impuse prin anii '70, promite să aibă efecte devastatoare asupra lecturii la noile generații. Dintre elevi, se desprinde, ca mai bine conturată, Ladeira Mara, liceana de 17 ani, care nu-și pierde sinceritatea reacțiilor emoționale de la admirația spirituală și până la atingerea fizică a profesorului genial. Invitațiile la cofetărie, unde discută, parcă în prelungirea orelor de la clasă, scriitorii preferați, sau își formulează opinia critică despre ce este un best-seller, ca „rețetă pentru a atrofia materia cenușie a omului”, sau despre televiziune versus lectură, îi creează senzația că oasele lui „sunt astăzi tinere, au viitorul în față”, Mara fiind percepută drept o „făptură de porțelan”. Pe măsură ce comunicarea lor devine intimă, Lopez trăiește un sentiment mai puternic, chiar nemaîntâlnit, căci „trupul lui e o flacăra înaltă”, el transformându-se într-un „adevărat rug”. Finalul relației lor erotice este expediat, dintr-o precauță protejare a intimității, ceea ce nu a ferit romanul de o imediată punere sub obroc.

În esență, textul narativ este un dicteu al gândurilor unui om pustiit de dispariția celor dragi, evenimente relatate postfestum, într-o târzie retrospectivă, așezată pe marginea amneziei în care personajul se scufundă. Autoarea reușește, ca într-un puzzle, să completeze etapele vieții câtorva profiluri tipologice, gravitând în jurul personajului central. Tocmai această pivotare focalizantă păstrează unitatea narațiunii, care în *Penultima călătorie*, romanul apărut peste mai bine de un deceniu, este estompată de segmentarea structurală a planurilor textului.

Interesant la nivel tipologic este faptul că protagonistul, „proful” Lopez, nu are un prenume, el rămânând categorial eruditul împătimit de literatură, fără ca altceva esențial să-i fi împlinit existența. Sinusoida dramei sale existențiale se completează cu fiecare nou moment, în mod credibil, inclusiv cu nevoia unei iubiri târzii, compensatoare, la o existență monotonă ca a lui.

Cheia de înțeles a vocilor interioare ale personajului este dezvăluită în finalul, pus sub semnul aceluiași rechizitoriu, unul neiertător cu inițiativele și greșelile comise: „eu n-am fugit de mine însumi, ci m-am aflat pe mine însumi, a fost marea regăsire, o întâlnire pe care nu o putusem stabili niciodată. Nu mă fă să râd, profule Lopez, o întâlnire cu tine însuși!... Nu poate fi întâlnire cu tine însuși câtă vreme exist eu. Dacă vrei să-ți găsești adevărata existență, vocea ta profundă, această esență și această voce îmi aparțin. Eu sunt celălalt „eu” al tău.” Așadar, un roman cu cheie în care înțelesurile adânci sunt apanajul subtextului.

Nu am izbutit până în prezent să parcurg decât trei dintre romanele Alinei Diaconu, anume pe cele traduse în românește, un scor provizoriu, desigur, dar povestea lui Lopez din *Noapte bună, domnule profesor!*, înainte de toate este o invitație ingenioasă la meditație asupra rosturilor existenței noastre, ceea ce dă credit autoarei care mărturisea nu fără o anumită superbă a cutezanței: „am tins, în toate cărțile mele, spre o concepție contravențională, de ruptură, și prin urmare, de provocare.”

MIRCEA DOREANU

Vârstele prezentului¹

Barele pe care Dan Anghelescu le integrează versurilor, sau le interpune înseamnă sau, ... sau mai bine, ... sau mai bine nu; în nici un caz nu încearcă să fenteze paginația, economisind-o. „Mai plouă/ ploua cu bare în versurile lui Traian T. Coșovei, care altfel s-ar fi lătit în tomuri.”

În poemul *acolo șezum...* poetul mută dealul numit al căpătâni în Babilon, prin inserturi lingvistice diferite și permanentizează răstignirea sub forme și impersonări diferite de-a lungul și de-a latul timpului, ariel nepăsător la diacronii și sincronii: „... ia-l și răstignește-l strigau activiștii și cei care/ toată vara ridicaseră banere și lipiseră afișe /.../ fizicul kafka căra cu sacaua apele stixului”.

Versurile sunt poetice și poetice ba simultan, ba consecutiv: POETIC ESTE FIRUL PE CARE ÎL ÎNVÂRTE ÎN FUIOR PENELOPA POIETICĂ, retezându-l din timp în timp – îndelungând singurătatea de până la întoarcerea eroului; although I do not hope to turn again: „...ai nevoie de / Ființă / când simți că iarba-și începe iureșul sub câmpuri / când te zguduie asurzitoarele respirații ale morților”.

Dincolo de orice, Dan Anghelescu păstrează un grăunte din dulcea retorică rilkeeană limpezită pentru a deveni austeră prin Gunar Ekelof și Paul Celan pentru atenuarea emfazei. Universul unei poezii originale mai există, populat cu o asemenea densitate culturală, cred, numai la Dinu Flămând. În *Inefabila Povară* aurolacii îl întâlnesc pe mescaliniianul Henri Michaux pornind din „... cât despre adevăratele norme ale durerii” oarecum alcoolicului Mazilescu: „hăhăieli și aurolaci/ întinși pe trotuare.../ ne rugăm pentru iarba... copaci/ și grădini/ e un timp cât să scrii / cât să mori / sau să-ți compui/ pustiurile pentru întregul amurg/ elles vient/ autres et pareilles”.

¹ Dan Anghelescu, *Inefabila povară*, Ed. Eikon, București, 2018.

Uneori îți vine să crezi că eul auctorial nu a îndurat suficientă suferință, și o împrumută pe a altora. Nu este deloc așa: „în toate rămâne o formă lăuntrică/ o patafizică devastatoare/ eschil și shakespeare spun/ în șoaptă / much to cast down / much/ to build, much to restore...” (*tăcerile calcă cu oțelul greu...*)

Marca aceasta stilistică, bara, ține loc de rimă uneori, dar și de cheie sol pentru un nou rând: „cât de nebun să fii / să te îndrăgostești”...ca să nu vorbim de cenzură, chiar și în titluri: „...și în toate neștirile / mele abisul”.

Riscând să se spună despre mine, dată fiind profesiunea de bază și studiile la Conservator ale lui Dan Anghelescu, că îmi fac intrarea în critica *literaLă*, e de domeniul evidenței că reveria muzicală este subspecia și toposul unde se exercită talentul acestui autor. Că ductul nostalgic general poartă cu el amănuntele săcăitoare ale realului, plictisului, exasperării deseori, este un fapt inerent întâmplării, fericite aici, a literaturii. Pentru că nu de la un accident oarecare de pe suprafața realului pleacă poemul, ci din sinele literaturii, din limbă, de la o expresie de pildă (*cât de nebun să fii*) care declanșează actul textual și îl redeclanșează atunci când muzica, frazarea o cer: „...Cât de nebun să fii / să visezi albul umerilor ei/ Când avioane ucigașe / îți bombardează sufletul/ Când cei care te aruncă în întuneric / îți închid privirea...”

Nici nu am pomenit consistența grafematică de bare ale ferestrelor și ușilor carcerale și ale reclusiunii, atât mi s-a părut de la îndemână constatarea și de evidentă imaginea. Memoria, de cele mai multe ori involuntară în geneza poietică, nu împarte pișcoturi, ci frisoane noi ale vechilor răni, îndoieli în privința viabilității a tot: „O eră/ străină / dizolvantă încet / o ceață letală.../ Se întinde pe viața aceasta.../ În crepusculul reveriilor / un altădată brusc/ Redevine acum.../ Pomii capătă imediat un alt sens / frig uriaș și păgân/ din Atunci/ fără legătură cu nimic din tot ce este/ și tot ce nu este...” (*se știe ceva.../ chiar se știe?*)

Titlul cărții este un indiciu ironic al poeticii cărții și scrisului dintotdeauna al lui Dan Anghelescu: *Inefabila Povară* versus *Repetabila povară* a lui Păunescu.

O frază cu adevărat frumoasă nu este neapărat una memorabilă sau purtătoare de adevăruri generale, verificate de istorie sau experiență, este mai degrabă una care surprinde de fiecare dată când este citită, deoarece își apără prin *poeticitate* virtuțile stilistice și gnoseologice.

Vom proceda ca atare altfel decât de obicei pentru a atesta calitatea poeziei, o vom scrie sub forma prozei, iar barele se vor transforma aici în virgulele pe care Mazilescu le ura cu atâta înverșunare, iar Dan Anghelescu, fire mai blândă, le înlocuiește cu bare uneori. Lui V.M. îi dedică dealtfel poetul-muzician unul din textele esențiale ale cărții:

„...Vezi acum ce înseamnă să ai nevoie de o ființă... prietenii încă așteaptă... dacă vrei să le spui că de-acum ești străin, descoperi că totul s-a spus, iar umbrele tale săpate în zid au dat semn de ninsoare și vânt, și

atunci despre care ninsoare vorbești? stai la porți și ascultă glasul tainic al nopții cu vești multe, întâmplări fără sens sau ciudate, pași de somn se presimt peste case și vestiri ale ploilor reci.”

Este clar îndeajuns: calitatea poetică nu s-a pierdut nici astfel. Parcă ar fi Louis-Ferdinand Celine lovit de amnezie parțială (și anume la ura care l-a animat aproape mereu) tradus nu de Cezar și/sau Rodica Ivănescu, ci de Mircea Ivănescu. Dacă folosește tastatura, Dan Anghelescu o face ca și cum ar cânta la pian: „...chiar așa cum îți spun / chiar așa.../într-o seară vine copilul din tine / și adoarme/ cu toate jucăriile lui / într-un fotoliu / de aer/cu proxima centauri clipocindu-i / pe mâini/cu un greier mic ascuns sub podele / cu ierburile/și liliacul / cu ceaprazăriile din / ulița unui orașel/din provincii / par le beau temps et par le mauvais/apoi / într-o cu totul altă zi...” (*aș putea să cred că ești o ladă cu îngeri*).

ION HAINES

Ioana Greceanu

Debut literar: 1997, în revista *Luceafărul*, iar în volum, în 1999, cu *Poeme în pierdere*, Editura Eminescu.

Opera tipărită: *Singurătatea poartă o pelerină roșie*, Editura Junimea, Iași, 2003, *Cu o sabie imprevizibilă începe ziua*, Editura Ion Vinea, București, 2007, *Fragment dintr-un viu*, Editura Tracus Arte, 2010, *Recviem pentru omul din cub*, Editura Junimea, Iași, 2011, *Noduri, verigi și răsuciri*, Editura Tracus Arte, 2017.

Colaborări la revistele: *Viața Românească*, *Contemporanul*, *Ideea Europeană*, *Convorbiri literare*, *Literatorul*, *Poesis*, *Vatra*, *Oglinda literară* etc.

Referința critice în revistele: *Luceafărul*, *Viața Românească*, *Convorbiri literare*, *Adevărul literar și artistic*, *Literatorul*, *Vatra*, *Poezia*, *Meridianul Românesc*, semnate de Octavian Soviany, Geo Vasile, Traian T. Coșovei, Ion Murgeanu, Emanuela Ilie, Liviu Grăsoiu, Costin Tuchilă, Florentin Popescu, Cornelia Maria Savu etc.

Inclusă în volumele de critică literară semnate de Geo Vasile (*Poezia română contemporană. Mărci stilistice*, Editura Junimea, Iași), Emanuela Ilie (*Hieroglificele poezilor*, Editura Timpul, Iași), Traian T. Coșovei (*Cartea cu prieteni*, Editura Muzeul Literaturii Române) etc.

Premii literare: Premiul internațional de literatură „Coroana Carpaților - Karpateka Korona, Ucraina - România, 2003, Satu Mare. Participare la Simpozionul internațional al Artelor, Washington, SUA, 2000, premiul pentru poezie la Concursul Național „Duiliu Zamfirescu”, Focșani, 2004, Premiul APLER (2013) etc.

Lecturi publice de poeme inedite la sediul USR, Biblioeca Centrală Universitară, Biblioteca Metropolitană sau în cadrul Maratonului de Poezie și Jazz (2011, 2012, 2013) etc.

Membră a Uniunii Scriitorilor din România (2005), filiala Asociația Poeților din București.

Primul meu contact cu poezia Ioanei Greceanu a fost unul șocant. La lansarea ultimului ei volum de versuri, am avut senzația că citesc o poezie *insuportabilă*, în sensul prin care defineam eu însumi poezia: „o esență tare,/ amețitoare,/ o tensiune lirică/ insuportabilă/ care, în clipele supreme,/ ar putea ucide”. Mărturisesc că de mult nu am mai citit un asemenea tip de poezie, care vine, mai ales, din partea unei femei, adică a unei sensibilități aparte, specifice. Poezia ei este de o mare densitate de idei, înalt intelectuală, dar și încărcată de sensibilitate. O poezie lucidă, tăioasă, ca un laser, o autoanaliză dramatică privitoare la rosturile poeziei, la condiția umană, la condiția femeii, care nu iartă nimic, care supune totul fără menajamente, ironică și autoironică, într-un limbaj esențial, eliptic, de o maximă concizie expresivă, ermetic, care vizează absolutul, care mă duce cu gândul la Ion Barbu. S-a și vorbit, în cazul Ioanei Greceanu, despre o anume *difficultate* a receptării, venită tocmai din această perspectivă a concentrării expresiei stilistice. Aceasta este însă o falsă problemă. Poezia nu se adresează oricui sau, mai exact, ea nu se oferă dintr-odată, presupune un efort intelectual, o participare creatoare din partea cititorului, luat ca martor sensibil, obligat să colaboreze cu autorul la actul de creație. Aceasta este condiția oricărei poezii de mare valoare. Este greșit a pune semnul egalității între accesibilitate și marea poezie. Atâția poeți modești sunt foarte „accesibili”, după cum, tot astfel, accesibilitatea și simplitatea lui Eminescu sunt foarte înșelătoare. Dincolo de nivelul accesibilității comune (există, desigur, mai multe niveluri ale accesibilității), se află o altă ipostază a lui Eminescu, necunoscută, sau mai puțin cunoscută, una de adâncime, la care nu ajunge decât savantul, lectorul avizat, venit în întâmpinarea poetului cu o pregătire de specialitate, pe care orice mare creator o presupune. Poezia modernă în general, abandonându-și accesoriile tradiționale (rima, muzicalitatea formală, exterioară etc.) trece ea însăși drept „dificilă” și de aici un anumit refuz, ca o primă reacție la această nouă viziune asupra conceptului de poezie, înțeles după alte criterii.

Acesta este și cazul poeziei Ioanei Greceanu. Poetă foarte cultă (vezi și numeroasele trimiteri la autori de primă mărime), ea a asimilat creator marile lecții ale poeziei moderne, rămânând ea însăși și propunând propria ei viziune asupra lumii. Inconfundabilă.

Astfel, încă de la volumul de debut, *Poeme în pierdere* (Editura Eminescu, 1999), titlu șocant (ca și celelalte din volumele următoare), își afirmă puternica personalitate.

Poetul Cezar Ivănescu a intuit de la început câteva trăsături esențiale ale talentului Ioanei Greceanu: „Ioana Greceanu este, indiscutabil, o foarte bună poetă, posesoare a unui discurs poetic sobru, rafinat, inteligent, fără stridențe, fără locuri comune, discurs poetic aducând la suprafață zonele de adâncime ale ființei. De la început și până la sfârșit, volumul ei de poeme este seducător la lectură printr-o egalitate stilistică fără păcat, într-un anume sens, previzibilă. Stăpână deplin pe o tehnică poetică fără cusur, nu-i mai rămâne Ioanei Greceanu decât să devină imprevizibilă și, dacă se poate, sublimă.”

Ioana Greceanu este, de fapt, o poetă imprevizibilă și sublimă în fiecare vers. Volumul acesta este o meditație gravă, profundă asupra artei poetice, asupra condiției umane, asupra rolului și destinului individului în societate și în lume. Iată o artă poetică reprezentativă: *Cruciada cuvintelor*: „Să trimitem la solduri aceste cuvinte/ s-au ieftinit prea mult,/ spune negustorul de cuvinte,/ negoțul cu ele nu mai este rentabil”. Statisticienii spun și ei că „s-au înmulțit prea mult” și că „plutesc bancuri de cuvinte/ care întunecă soarele”, iar semiologii cer „să ardem aceste cuvinte bolnave”, a căror carne „împrăștie mirosuri fetide/ arome grele”, în timp ce materialişti ne invită „să ne hrănim cu sângele lor foamea de real”. Dar toți, absolut toți cer „să ardem, să ardem cuvintele”. Este clar, deci. Cuvintele și-au pierdut valoarea („poeme în pierdere”!). s-au ieftinit, s-au tocit, sunt bolnave, „în dicționare/ leșurile lor au intrat în putrefacție”. Poetul stă înfrânt, „cu gura plină de cuvinte,/ cu ultimele cuvinte ale lumii în gură”, și suferă, iar odată cu el suferim și noi: „plânge poetul/ și noi plângem/ fără să știm de ce plângem”. Plânsul acesta comun „se înalță până la cer” și iată că „bolțile larg se deschid/ se aude un freamăt în stele” și deodată din tării cad zăpezi, „ninge cuvinte/ cuvinte albe, cuvinte fragede/ cuvinte abia născute”- ideea noutății și a purității, în timp ce, poetul, „cu răsuflarea tăiată/ hipnotizat”, se bucură „și noi ne bucurăm” odată cu el.

Într-un alt poem, *Complicitatea scrisului*, poeta întoarce pe dos pielea cuvintelor, ca o haină „veche, uzată de-atâta purtat” și, cu sacrificii enorme, cu jertfă de sânge, scrie un nou poem, „pe propriu-mi trup”, un poem „viu și cald”, care dogorește de viață, ca și propria sa ființă. Dar poeta, autoblamându-se, scrie un *Poem inutil*: „Eu, detestându-mă,/ mă cufund în cuvinte/ despuiat de mine însumi”, toate i se par vechituri, „dialecte neutre/ limbi moarte/ căci sufletul s-a întors din cuvinte”, „iar noaptea „doar în vise se arată/ vise nude, vise mute”.

A doua zi după ce s-a sfârșit poezia, autoarea simte cum „sângele ei palpită în mine/ din ce în ce mai stins”, iar „creierul enorm, inflammat sub frunte,/ mocnește stins sub cenușa gândurilor”, iar „vidul/ nimicul crește”, privirile se tem, rănite plâng. Poezia îi apare ca o înșiruire de cuvinte „întunecate, străine, neînțelese” (*A doua zi după ce s-a sfârșit poezia*).

Poemele au o mare concentrare lirică. Așa este, de exemplu, poezia care deschide volumul: „Cineva mă trăiește/ și apoi se leapădă de mine/ Mă

aruncă în trăire/ și-apoi se spală pe mâini:/ viețuiește-te singur, îmi spune,/ uită-te la piatră/ cum stă la marginea apei/ în cumișenie/ și uită-te la floare/ în cumișenie își trăiește clipa./ Mă uit la pietre/ Mă uit la flori/ Stau la margine vieții/ ca o piatră pe malul râului” (*Cineva mă trăiește*). Superbe imaginile cu piatra, care stă în cumișenie la marginea apei, cu floarea care în cumișenie își trăiește clipa și apoi paralelismul om-piatră, ceea ce îmi amintește de celebrul vers al lui Ion Barbu din poezia *Timbru*: „Dar piatra-n rugăciune...”

În poezia Ioanei Greceanu se simte permanent un plâns confuz („Acest plâns/ care mocnește în mine”), o suferință născută din lipsa de speranță, cu dorința unei noi nașteri, „în chinuri, a doua zi” (*Acest plâns*). Ea are viziunea halucinantă a uciderii pruncilor nenăscuți, care îi populează sângele, uciderea pruncilor virtuali: „Toți pruncii pe care nu i-am născut,/ pe care nu-i voi naște nicicând” și care-o secătuiesc de viața pe care nu le-a dat-o. Ea trăiește acut vina tragică de a nu putea naște, vinovată fără vină. Femeia care își reproșează că nu și-a îndeplinit misiunea, destinul ei de femeie de a naște prunci. Reproșul virtual al acestora („mă muștră blând”), coșmarul („mă urmăresc adânc în vise” - *Uciderea pruncilor*).

Un ciclu (atipic) de Pasteluri (V) descrie peisajele mai curând ca o proiecție a unor stări sufletești specifice poeziei sale. Poeta înregistrează stingerea lentă a peisajului, inserarea, frunzele de cristal „se-nfioară în timp ce pălesc”, muzica veche suspină printre ramuri, verdele ierbii palpită agonic (*Pastel I*). Noaptea se prăbușește pe lespezile zăpezii, „timpul ațipește în urna-i de cenușă”, poarta cetății troienite se închide, osânditul cade și geme sub zăpezi, poeta însăși se simte aruncată peste scutul de omăt pătat cu sânge proaspăt, iar osânditul trăiește o agonie blândă (*Pastel II*). De remarcat ideea de agonie, care va deveni fundamentală în volumele următoare. Deși admiră primăvara în vertijul căreia se afundă tot mai adânc („Cât noian de frunze!/ Ce risipire de flori!”), poeta trăiește sentimentul unei pierderi irevocabile, al unor poeme în pierdere, „cu fiecare frunză ce crește/ cu fiecare floare deschisă” (*Pastel III*).

Metafora timpului vorace, care macină tot, întreaga ființă, este o prezență permanentă în poezia Ioanei Greceanu: „Mă aflu în gura timpului/ ...fără hotare e pofta-i/ de pielea mea înmiresmată/ de frageda-mi carne/ de măduva aburindă și dulce/ creierul sățios, bogat în minerale, în fosfor/ îl păstrează pentru cină”. Între ieri și acum e o tragică distanță: „zdrobire și sfârșiere este acum/ ceea ce ieri era suavă, blândă aduimicare” (*Mă aflu în gura timpului*).

Lipsa iubirii (pierderea ei), tristețea, lacrimile, în epoca de aur, apoi, recuperarea iubirii: „bolnavi de iubire/ redeveneam oameni” (*Iubirea mi-e la fel de străină*).

Despre ratările (vietăților), despre fisurile firii, despre „instinctul celui zidit în pulbere”, care țipă și avertizează, despre baletul zilnic tragicomic, despre neantul ca perspectivă („pe fundalul oceanelor cenușă/ ne

așteaptă să fim”), despre păpușarul (cine e?), care „merge până la capăt” (care e capătul?) poeta ne vorbește cu detașare (despre toate acestea, „numai de bine”) (*Despre ratările*). Nașterea, ca o trezire din neant, țeastă, „un ou șlefuit/ cu îndelungi mângâieri/ de degete sacre... M-am trezit străpuns de milioane de raze”. Amintirea acestei nașteri („într-un halou de lumină trandafirie/ de carne născândă”). Greutatea de a suporta condiția umană („Gem sub povara părului/ a unghiilor, a cărnii”). O elegie. Adresarea directă către divinitate, ca un reproș: „Orbit de lumină sunt, Doamne,/ între ziduri de lacrimi,/ de sânge,/ e întuneric la mine în oase, Doamne!” (*Orbit de lumină*).

Poezia erotică a Ioanei Greceanu e una stranie. Atipică. Ea nu seamănă cu nimic din ce s-a scris la noi. Doar la Marta Petreu am întâlnit o detașare atât de lucidă și vehementă, ironică și autoironică, de o mare forță a expresiei. *Toată viața m-am răsucit după tine* e un titlu ciudat, care trimite la un altul, cel din ultimul său volum de versuri, *Noduri, verigi și răsuciri*, din 2017. Primele două versuri sunt superbe: „Toată iarna m-am răsucit după tine/ ca floarea soarelui după Soare”. Nevoia de dragoste și dăruirea totală: „Ți-am pus inima pe taler,/ ofrandă,/ creierul meu foșnitor. ca o coroană de gorun/ te-am lăsat să mi-l umpli cu har”; nevoia de împlinire spirituală, dar dezamăgirea, scufundarea dureroasă în trecut, pierderea iubirii (*și nu te-am găsit*). Reproșul, ștergerea urmelor, sămânța din punctul zero „dintr-o angiospermă/ s-a transformat într-o stea”.

În următorul volum, *Singurătatea poartă o pelerină roșie* (Editura Junimea, Iași, 2003) încifrarea e maximă, ermetismul capătă forme abstracte, dar, așa cum bine observa Cezar Ivănescu, „câteva poeme ...anunță o mare poetă în devenire”. Dar, dincolo de conceptualizarea simbolurilor, se simte acut sentimentul de înfiorare în fața condiției umane tragice. „Câtă luciditate, atâta dramă”, spunea Camil Petrescu. „Mi-am privit în față toate viețile/ cât mai singură, încăpătoare și strâmtă/ câtă privire, atâta viață”, spune Ioana Greceanu (*Mi-am privit în față toate viețile*).

Peste tot, ziduri, obstacole, sânge, răni, singurătate, suferință, coșmaruri, imagini apocaliptice, noapte, întuneric, rupturi, decapitări, tășuri, lacrimi, destin, moarte, strigăt (țipăt), haos, nefericire, nevroză, spaima din suflet etc. - iată principalele coordonate metaforice care descriu universul poetic al Ioanei Greceanu. Poemele Ioanei Greceanu demonstrează o victorie a inteligenței asupra haosului, ele reprezintă o meditație gravă, neiertătoare, asupra existenței, asupra vieții și morții, asupra timpului, duratei cosmice și umane. Nu în ultimul rând, o meditație

asupra artei poetice, căci totul se raportează, în fond, la actul creației, la destinul creatorului.

Singurătatea poartă o pelerină roșie, poemul care dă titlul volumului, este un asemenea exemplu: „Căci și eu am cunoscut singurătatea/ singurătatea poartă o pelerină roșie, grea/ n-o poți atinge, n-o poți lovi/ lasă doar urme adânci unde stă/ în care te îngoapă de viu, puțin câte puțin”. Scrisul lasă pe hârtie „semne ciudate,/ litere sângerânde/ ca un chip rănit în oglindă”.

Nichita Stănescu spusese cândva: „Eu nu sunt decât o pată roșie de sânge care vorbește.” În altă parte, el definește în termeni metaforici știința subtilă pe care a creat-o și care se numește „hemografie, adică scrierea cu tine însuși”. Ceva asemănător întâlnim și în cazul poeziei Ioanei Greceanu (*Litere sângerânde*). Într-o altă poezie, ea consideră cuvintele ca o pavăză, apărătoare de rău: „fără să ne vedem,/ ne îmbrățișam pe dinlăuntru/ cuvintelor/ le foloseam ca pe o pelerină/ de viață rea, câinească” (*Și după aceea veniră alte zile*). Chiar și cuvintele sunt singure: „Cuvânt singur lângă cuvânt singur, așa/ începe orice poem”. Alteori, coborând simbolic „treptele abrupte ale poemului”, autoarea ajunge la sensurile mai profunde ale textului, identificându-se metaforic cu scribul egiptean, care are chipul încordat, privirea halucinantă, și mâna atentă pe tăblița de scris: „mâna mea întâlnește mâna lui”, apoi plonjarea în adâncuri, „în liniștea sufletului embrionar” (*Treptele poemului*). Intrarea în poem, imprecisă, e ca „explozia unei stele/ în creierul cu care visezi”. Viețuirea în poem e, de asemenea, imprecisă, „de parcă ai vorbi cu limba altcuiva”. Sensul poemului: de a-ți cunoaște viața, destinul, moartea (*Și eu am călătorit*). O definiție stranie a scrisului: „Scrisul acoperă hârtia de semne cum nisipul/îmi acoperă talpa”... „scrisul e/ nisipul pe talpa goală, mergând noaptea, desculț, în deșert” (*Merg în întuneric*).

Poeta are puterea de a i se adresa direct limbii nebune care „n-ar fi trebuit să rostească/ cuvinte atât de înșelătoare cum că/ viața este frumoasă/ și moartea o rece regină”, ci să afirme adevărul crud: „spune că viața-i o târfă/ și că moartea-i un ,pește’/ ce-o vinde pe orișice trotuar” (*Tu, limbă, rostește-un cuvânt mușcător*). Pe aceeași idee, poeta, care știe că există ființe nefericite, se adresează cu un teribil dispreț celor care se deghizează în oameni fericiți, dar care sunt goi pe dinlăuntru, oameni morți de vii, care „lălăie” un cântec de bețivi și țin în mână tigva vieții ca pe o sticlă goală (*Există ființe*).

Parafrazându-l pe Ion Barbu din poezia *Timbru* („Ar trebui un cântec încăpător, precum/ Foșnirea mătăsoasă a mărilor cu sare”), poeta simte nevoia să-și facă auzit strigătul, semn al durerii sfâșietoare care îi despică ființa: „Mi-ar trebui un strigăt încăpător precum/ adâncă goliciune a mării în talazuri/ bogata revărsare a sângelui din rană/ și setea ce îl soarbe, spre-o matcă mai adâncă” (*Mi-ar trebui un strigăt*).

Temă esențială a întregului volum, singurătatea este rodul unei suferințe străvechi, care sperie. Poeta se închipuie în imaginea mielului nevinovat, sacrificat: „uneori mă văd într-un miel/ prin lama cuțitului care-l străpunge” (*N-am să devin un animal roșu*). Ea vorbește despre o „singurătate primordială”, care roade până la sânge viața, despre tăișul „ce desparte viața de moarte”, despre „Tronul Singurătății”, unde stăm cu toții, unii lângă alții, „uzurpatori și uzurpați”, despre moartea și eternitatea care sunt „aceeași singurătate/ într-un mormânt piramidal/ de dedesubt/ de Cuvânt” (*Aici toți*). „Prin poezie mai adânc se pătrunde în moarte/ decât se poate ajunge la viață”, spune poeta.

Meditația despre moarte, despre timpul devorator este fundamentală în poezia Ioanei Greceanu. „Noi suntem sângele ce se prelinge/ din inimi direct în țărâna cea mută”. În viziunea ei, „numai moartea este luminoasă/ și urcă-n toate ca un soare din adânc”. Moartea ca o bucurie. „Și uneori încerc o mare bucurie:/ cel ce nu sunt se va ivi-n curând/ din mușcătura profundă a câinelui timp” (*Căci noi n-am avut*).

„Mersul prin timp/ în deplină osmoză cu timpul” devine identitatea cu timpul („și, iată, sunt timp/ mergând cu mersul lui de timp”, mistuind tot, până la automistuire (*Mersul prin labirint*).

Poeta privește în urmă la toți anii înșirați și constată inocența copilului care nu știe că totul este definitiv hotărât, că el își ia avânt, rostogolindu-se prin iarbă, fără să știe „că din spate ceva îl îndeamnă/că înainte cineva îl așteaptă”, că îmbătrânirea treptată, trupurile „din ce în ce mai brăzdate” se îndreaptă spre moarte. Înțeleptul acceptă. Comparația cu taurul din arenă, care se lasă pătruns, îngenunchează „înainte de lovitura finală” (*Anii toți*). Poeta vorbește despre „timp secundar”, despre „timp precursor”, despre „Timpul -Eden”, despre nașterea dureroasă „ca prunc gravid de moarte”, cu alte cuvinte, murim din clipa în care ne naștem.

Al treilea volum al autoarei, cu un titlu la fel de șocant, *Cu o sabie imprevizibilă începe ziua* (Editura Vinea, București, 2007) se înscrie în aceleași coordonate. Volumul se deschide, programatic, cu o *Odă nervoasă*, care este un elogiu adus Creierului, organul suprem în întreaga poezie a autoarei, sediu al gândului, al inteligenței, cel care pune în mișcare lumea, universul, sufletul apatic: „Sus creierul!/ căci sufletul somnolează/ să scurtcircuităm cu nervii noștri cerebrali/ nervii apatici ai sufletului/ și să-i redăm nervozitatea/ să-i înfigem ca pe niște ace inteligente/ pe toată suprafața pielii sufletului/ să-l facem să vibreze în el toată ferocitatea creierului/ de a simți totul cu inteligența”. În viziunea autoarei, lumea este „labirintul exterior al creierului meu... iar pentru lume nu există altă explicație/ decât faptul că există creierul meu”. Pentru poetă, „lumea

încetează/acolo unde neuronii mei încetează/ și viața mea se întinde doar/ până unde ajunge creierul meu”. Universul însuși, „cu formele lui vizibile/ sau invizibile, este neurogen/ și însuși soarele cu razele lui,/ este un creier cu toți nervii luminoși ieșiți în afară”. Nervii cerebrali, „corzi, supercorzi”, întinși la maximum, mișcă lumea („toate lucrurile sunt înervate printr-un/ exces al nervilor mei”), de aici, un elogiu al enervării („Binecuvântată fie deci enervarea”). Logosul divin („La început a fost Cuvântul”) devine „La început a fost enervarea”, însăși Creația, însuși Cuvântul fiind rodul acestei tensiuni magice. Pentru poetă, ziua începe „cu o sabie imprevizibilă”: „mâna mea dreaptă (mâna care scrie) ia forma capului meu/ se mulează pe oasele țestei sale/ ca orice instrument de șlefuit marmura”. Capul, sediu al creierului, simbol al rațiunii, al inteligenței, „capătă o formă sferică perfectă/ ca un cap de Brâncuși/ fără inimă/ se desprinde de gât și toate cuvintele/ care vin din viscere/ se răspândesc pe pânțele/ și alcătuiesc un fel de armură, un text impenetrabil”. Într-adevăr, textul devine impenetrabil, încifrat, încărcat de sensuri ascunse. Cuvintele care se aud sunt „tăioase și albe/ fără niciun strop de sânge/ cuvinte despre singurătate/ și spaimă/de o precizie înfricoșătoare”.

Ziua începe cu o sabie imprevizibilă „pentru că s-ar putea ca în dimineața aceasta/ să vină moartea, cu masca de cuvinte pe față/ și amețită/ de neagra ei exultantă/ să mă lege cu limba de ea/ atunci va fi poate secunda trecerii prin sabie” (*Cu o sabie imprevizibilă începe ziua*). Versurile sunt tăioase ca un laser. Peste tot, perspectiva morții și luciditatea rece a acestei perspective. Decapitarea, ca o formă extremă a acestei lucidități, este nevoia de izolare de corp, de apărare de efemer: „Da, s-ar putea să încep/ dintr-o întâmplare a capului/ într-o încăpere cu pereți albi la-nceput/ și roșii apoi, cu imaginea corpului meu/ micșorat, chircit într-un colț,/ în cap mă izolez cel mai bine de sânge/ și sub rochia neagră întărită ca o scândură/ în ultima vreme prefer negrul/ în carne și în jurul gâtului/aceeași imagine, capul despărțit de corp/ (căci orice cap este un corp care rămâne în urmă)” (*Da, s-ar putea să încep*).

Undeva poeta spune: „dac-aș putea/ să mai nasc, aș naște prin cap” (*Voi muri ca să fiu plagiată*). Alteori, spune: „Am o febră necalorică în creier/ și terminațiile nervoase ale degetelor mele/ ard metodic și rece tastele când scriu/ ca și când mi-aș face harakiri cu laserul” (*Tot ce pietrifică*). Poeta dorește să intre „cu capul (înainte) în moarte,/ ca într-un tomograf ultraperformant/ și cineva să-mi citească pe ecranul unui computer/ febra și cutremurarea” (*Există un fel de a fi*). Luciditatea analitică merge până la autodistrugere, până la dezintegrare: „sunt dezarticulată până la inimă/ până la creier unde refac/ imaginea ideală a unui cap fără corp” (*Dacă aș putea*). Nemiloasă cu sine însăși, poezia Ioanei Greceanu este o scufundare în eul profund, o introspecție anatomică a creierului și a sufletului, ca o operație pe cord deschis, pe propriul corp, cu instrumentele specialistului, ca și când ar folosi creionul-stilet.

Un alt volum, *Fragment dintr-un viu* (Editura Tracus Arte, București, 2012) la fel de șocant ca și celelalte, reia temele cunoscute, într-o concentrare maximă a expresiei. Poeta afirmă că își caută identitatea, dar ea și-a găsit de mult această identitate, inconfundabilă, acum doar accentuează anumite laturi ale ei. Astfel, într-o poezie programatică, ea redefinesc dominantă stoică, supusă controlului rațiunii, în detrimentul celorlalte părți, emotive, care plânge pentru o durere abstractă, incontrolabilă: „mă doare o parte a capului/ cea stoică, cea nelacrimogenă/ pe care o controlez cu rațiunea/ cealaltă plânge în voie abundent/ pentru o durere abstractă, incontrolabilă” (*Plâns din cap*). Totodată, poemele reprezintă o încercare de definire a artei sale poetice. Poezia îi apare ca o sinucidere virtuală, ca o absolută, totală dăruire a ființei: „aș vrea să-mi tai venele în direct în poezie/ aș vrea să mi se scurgă tot sângele în poezie”. Poezia e ca o rană a creierului: „Eu mă rănesc la cap/ cu propria mea poezie” (*Singurul lucru întunecat*). Ea însăși devine „un text/ scris cu un creion cu vârf ascuțit/ care-mi pătrunde în piele până la sânge” (*Decât un text*). Autodefinindu-se, poeta afirmă unicitatea poeziei sale: „nu fac parte din nicio listă din niciun repertoriu/ din niciun azil de pe niciun continent al milei” (*E prea târziu pentru o fotografie de grup*). Organul ei cel mai prețios, creierul, suferă („cineva sparge gheață de câteva zile pe creierul meu”), lumea i se pare o scenă obscură, poeta trăiește un coșmar („coșmarul îmi electrizează capul”), iar între creier și limbă se creează o tensiune maximă, viața i se pare trucață, iar inteligența devine „constrictore/ ca un gâtlej de șarpe Boa”; „mă întind ca o coardă gata să se rupă între creier și limbă/ cu fiecare cuvânt începe viața trucață”. Viața și moartea i se par insuportabile, iar tristețea „mă umflă ca apa pe un înecat” (*Fragment dintr-un viu*). Din această perspectivă, poeta are în casă „propria (ei) cameră de tortură”, pentru orele de noapte, iar dimineața, „speranța (ei) de viață e zero”.

De aici, perspectiva morții: „capătul călătoriei”, cu imaginea reflectată în apă a tuturor înecaților, care-o așteaptă (*Totul se vede în apă*). Ideea dispariției tuturor lucrurilor o obsedează: „mașina asta în care merg cu o sută de kilometri la oră să dispară/ ...șoseaua să dispară/ ...satul care se vede în depărtare să dispară/ după ei vor fi dispărut părinții lui părinții mei/ vecinii și toți ceilalți apoi pădurea”...etc. Toate acestea așteaptă „să vin eu foarte tânără/ cu părul lung până la mijloc, strălucind în soare/ să-l iau de mână/ și să mergem așa prin grâu/ până ce vom dispărea și noi/ dincolo de linia orizontului” (*Este o șosea lângă care așteaptă un mort tânăr*).

În mod paradoxal, această viziune întunecată, apocaliptică asupra vieții nu creează sentimentul deprimant, sceptic, ci, dimpotrivă, unul tonic, de încredere în forța cuvântului de a pune sub lupă aspectele dramatice ale existenței, acordând poetei totala grație.

Ultimul volum al autoarei, *Noduri, verigi și răscruci* (Editura Tracus Arte, 2017) este reprezentativ pentru întreaga ei creație. Titlul, atipic, spune totul. Așa sunt și versurile. Șocante. Voi remarca de la început cultura autoarei, care se vede nu numai din numeroasele citate, ci din însuși conținutul poemelor, în care poeta demonstrează o asimilare creatoare a marilor experiențe poetice ale ultimelor două secole de poezie, asumându-și „riscul pe cont propriu” de a scrie. Ea descrie totul dintr-o dimensiune interioară foarte personală, depresia nervoasă dezvăluind laturi stranie, inconfundabile ale unei realități subiective, dramatice, dar de o mare frumusețe a expresiei.

Volumul se deschide, programatic, cu poezia *Vârful Omu*, care este, într-un fel, o recapitulare a principalelor teme ale autoarei: rigiditatea, boala somnului, lanțul familial, tribunalul sentimentelor, moartea din patul conjugal, măștile lipite pe fețe, alienarea, aneantizarea, morbidețea, seceta, frigul, foamea, setea, etc. „ca să scapi de toate/ urcă pe Vârful Omu”, spune poeta. Vârful Omu e un simbol al purității, al înălțimilor, al sacrului, al divinității.

Poeta care mărturisește: „am ars toate etapele: iubirea, tristețea, mândria, revolta, hohotele”, a trăit toate experiențele, se raportează mereu la sine, încercând să definească rolul și rosturile poeziei, care este resimțită cu o maximă intensitate: „trăiesc poezia disperat și lucid/ ca un medic/ care experimentează/ pe propriul organism/ un medicament riscant, care-l poate ucide/ dar potențial salvator pentru o boală incurabilă./ Poezia este un copil negru/ pe care-l naște o femeie albă” (*O bucată de rocă*). Eu însumi defineam undeva poezia ca „o esență tare,/ amestecare,/ o tensiune lirică/ insuportabilă,/ care în clipele supreme,/ ar putea ucide”.

Poeta știe că „Suntem programați să scriem”, că scrisul ține de destin, că trebuie „să lăsăm urme”, că scrisul e ca o vindecare de răul existențial („eu, lațul gata să strângă/ eu, cadavrul/ cu inima frântă/ îngropat în cap”. Scrisul îi apare ca o totală implicare: „în cadrul stării de abaissement du niveau mental/ în această noapte/ în care hârtia se îmbibă de mine”. Prin scris, blândețea devine violență, furie, nebunie. „Singurul sentiment nou: moartea.” Și, totuși: „am nevoie/de căldură umană și de-o aspirină” (*Suntem programați să scriem*). Poeta simte o vină tragică, „vina creierului”, a unui „gând întunecat, istoria unei crime/ în sânge, vreo jertfă

umană în numele unei utopii/ ...și vina că nu-mi pot imagina vina”. În cap explodează ceva, ea își vede nervii „pe hârtie împrăștiți”, corpul îi e amenințat cu prăbușirea, tipătul e un semn al spaimei de a exista, iar râsul e o formă a disperării: „Râzând să ne distrugem/ Râzând să pierim” (*Rupere spontană de simetrie*). Poeta trăiește angoasa singurătății, nesiguranța, sentimentul golului care ne desparte, starea de insuportabilitate, echivalentă cu schizofrenia, devastarea (*Îmbinarea trăsăturilor*).

Într-un dialog virtual, ea se adresează unui tu virtual, în ideea de distrugere a tot ce e frumos: „Dacă vrei să distrugi/ începe cu ceva foarte frumos/ ca atingerea a două capete îndrăgostite/ ...începe cu mâna ta dreaptă/ care a ținut mâna ei stângă”... etc., iar ea descrie lucrurile într-o viziune apocaliptică: „apoi voi continua eu/ ca replicile/ unui cutremur devastator/ care culcă la pământ și ce-a mai rămas în picioare” (*Dacă vrei să distrugi*).

Într-o poezie, Ioana Greceanu afirmă: „Vorbesc cu mine însămi/ de parcă ar fi pe viață și pe moarte”, versuri care ar putea figura ca motto al întregii sale creații (*Autoscopică*).

Ultimele poezii ale acestui volum se înscriu în zona erosului, dar a unui eros atipic, așa cum este întreaga ei poezie. Astfel, iată cum apare El într-un portret imaginar: „insomniac,/ neliniștit,/ fumând țigările tale/ cu miros letal și fin /gândindu-te la mine/ dar, pentru că nu te imaginez/ nu există”. O parafrază după Descartes: „Cuget, deci exist”. Între cei doi parteneri nu mai e decât golul: „nu mai e nimic între noi/ din noi”. Așa „gândea ea când nu gândea”. Lipsa iubirii provoacă o durere care „s-a risipit în multivers”, iar „acest vid va fi umplut de altceva”. Iubirea originară îi apare poetei ca o opțiune posibilă (*Ești încălcat ca păianjenul*). Întâlnirile dintre cei doi sunt ratate. „O singură dată ne-am dat mâna/ și ne-am sărutat pe obraz/ dar asta nu se pune: eram într-un oraș necunoscut/era toamnă, pe inserat și ploua: a fost doar în vis” (*Întâlniri ratate*). Între el și ea intervine înstrăinarea: „Ne-am recunoscut cu greu în ziua aceea/ și ne uitam la fețele noastre/ ca pe hărțile unor ținuturi necunoscute” Tăcerea e un mod de comunicare, „în timp ce toți ceilalți vorbeau”, o vorbire disperată, „care i-ar fi putut salva de la moarte”, glasuri stridente, râsete isterice, „iar sentimentele: iubirea și ura/ disperarea și speranța/ ratarea/și chiar moartea/ păreau că erau toate în așteptare/ lăsând numai angoasa crescândă să umple/ vidul lăuntric”. Viața i se pare ca un film ipotetic în care cei doi se întâlnesc, dar într-o regie vetustă „dintr-un secol trecut” (*Ne-am recunoscut cu greu în ziua aceea*).

Impecabile din punct de vedere stilistic, poemele Ioanei Greceanu, excepționale, se impun ca o literatură de prim rang, de care poezia română contemporană are mare nevoie. Ca și în cazul muzicii, care trebuie doar ascultată, poezia Ioanei Greceanu nu are nevoie de comentarii, oricum, paralele cu textul, ea trebuie citită cu atenție, cu înțelegere, cu gravitate, pentru că poezia, ca și muzica, este un domeniu misterios, care nu poate fi

tradus printr-un alt limbaj, comun, comercial, chiar dacă este vorba de același material: cuvintele!

O observație finală: puritatea desăvârșită a coperților albe, sobre, ca și imaginile discrete ale autoarei, în perfectă concordanță cu conținutul poemelor. Privindu-i fotografiile, înțelegi perfect gravitatea, eleganța, atitudinea meditativă și rafinamentul poeziei sale.

NICOLAE VĂLĂREANU SÂRBU

Mă-ntorc Doamne

*Mă-ntorc Doamne, iar mă-ntunec,
de atâtea ploi și vânt
nici umbre nu mai sunt, nici
bucurie,
rostogoliri dușmane de ape peste
case,*

*dar nu vreau să mă înec
ci să trăiesc în lume pe pământ
fără de teama plumburie
ce mi-a intrat în carne și în oase,
de încep de-acum s-alunec.*

*Lasă-mă să-mi revin, să cred în tine
cu tot ce am în mine mai de preț,
știi că mă pot risipi ori pierde
în repetatele încercări
pe care nu le știe nimeni când mai
vin,*

*dar poate și aici e loc de bine,
iar din îndemnul tău măreț
voi construi o altă casă verde
de se vor naște blânde vindecări
și iar va curge-n mine har divin.*

Nu există margini

*Într-o înfrățire cu timpul,
nu știi dacă mai trăiesc în el ori în
afara lui,
simt că am un timp propriu
care-mi oferă o altă perspectivă vicleană
într-un anotimp nediferențiat de viață.*

*Marginile universului meu nu există,
scriu cu raze de soare pe umbre
și-n fiecare semn pun o identitate falsă
dată de un botez în ape necunoscute,
așa că, primește-mă și pe mine, Doamne,
cu ruga la praznicul împărătesc,*

*să fiu meseanul tău
care-și rupe pâinea din suflet
și o împarte celorlalti
chiar dacă-i mică
și nu-i satură.*

*Lumina din ochii mei
e aceeași
pe care mi-ai dăruit-o Tu
și cuvântu'-i la fel.*

M. N. RUSU

În completarea unei biografii scindate

Într-o melancolică seară petrecută cu Nichita la „bufetul de la Șosea” i-am arătat poetului poemele scrise cândva pentru iubita lui eternă Gabriela Melinescu, răsfățată în ele cu apelativul Gabrifoița, primite chiar din mâinile Gabrielei, cu ceva timp înainte de plecarea ei în Suedia și de a se căsători cu editorul Rene Coeckelberghs.

Le-a privit îndelung cu ochii aburiți, a dus „petecele” de hârtie una câte una la gură, le-a tras pe nas mirosul de țigară Papastratos, le-a apăsă pe buze și am intrat amândoi într-o lungă tăcere înserată. „Tu ai să le publici cândva... Atât”.

Mai apoi l-am evocat împreună pe Urmuz, care cu opt schițe supraréaliste și un singur glonț de pistol tras în propriul său cap pe o bancă nu departe de masa noastră, magistratul de la Înalta Curte de Casație a intrat în universalitatea literară.

Nichita a luat din mapa cu poemele Gabrielei un plic mare cu antetul Uniunii Scriitorilor și a scris *Rondelul glonțului scăpat* care, cu trecerea timpului, s-a dovedit premonitor pentru schimbarea la față a României petrecută sângeros în decembrie 1989, și a mai scris despre o „medalie suedă”, aici de față.

E momentul să atrag atenția că albumul *Nichita Stănescu, Frumos ca umbra unei idei*, Editura Albatros, 1985, nu înserează în nici una din paginile lui numele și fotografia Gabrielei Melinescu, ca și cum cei 10 ani de existență comună ai Gabrielei cu Nichita n-ar fi existat. Un sacrilegiu care trebuie, la rândul lui uitat, dar mai ales explicat și completat.

Nu mai continui, doresc doar să repun în circuitul adevărului amintirea noastră și scrisul înamorat și înmarmorat al marelui poet și prieten Nichita Stănescu.

P.S. Pe verso-ul fotografiei, Gabriela Melinescu a notat: „Mariei Manuela (Rusu) care poartă acum o piele plină de îngerism, cu dor pentru trupul ei, pentru cel care va fi și cel care există.

Gabriela necunoscută de ochi ei

Aceeași zi din minutul unic al vieții.” (1986, nota mea M.N.R.)

* * *

*Când te iau în brațe
tu devii ușoară sau
grea,
după voie, asemenea
păsărilor.*

*Oho, dar umbrele
păsărilor în zbor
îmi lovesc umbra
și inima ta îmi lovește
inima
care devine grea,
fără voia ei și mereu.*

* * *

*Mutră dată-n zahăr tos
extrem de pupată,
mirosită sus și jos,
foarte bosumflată,
ca să intru-n voia ta
eu, nenorocitul
mi-am pus ochi de acadea
și-am halit tot chitul
ferestrei la care stai
albă și neutră,
lasă-mă, te rog eu, hai
să-ți pup geamul, mutră.*

***descântec pentru ca să nu
fie sărutată decât de mine***

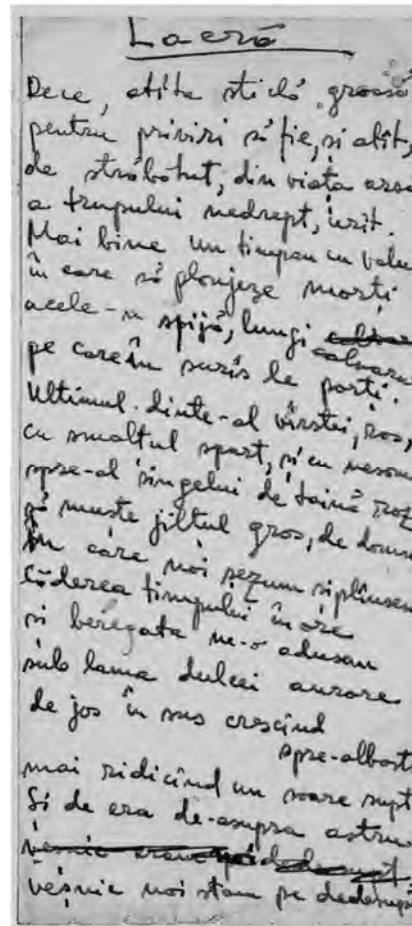
*Să înghețe fibra serii
care-ar vrea cu-o umbră dulce
pe sprânceana Gabrielei
înlemnită să se culce
și să moară-n aer duhul
vorbilor ce-ar vrea să stea,
umilind cu mov văzduhul,
ele, la urechea sa.
Și să n-aibe parte-ntregul
dărâmându-se sub sclipăt
de-ar râvni la verde, negrul,
de s-ar vrea tăcerea, strigăt,
ochiul de-ar mai vrea să-l știe
altă gură decât asta
mustăcioasă, cilibie,
cu care-mi sărut nevasta.*

Gabriela Melinescu în „jilțul gros de domn”
din casa poetei.

Lacră

De ce, atâta sticlă groasă
 pentru priviri să fie, și atât,
 de străbătut, din viața arsă
 a trupului nedrept, urât.
 Mai bine un timpan cu valuri
 în care să plonjeze morți
 acele-n spijă, lungi calvaluri
 pe care în surâs le porți.
 Ultimul dinte-al vârstei, ros,
 cu smalțul spart, și cu nesomn
 spre-al sângelui de taină roz
 să muște jilțul gros, de domn
 în care noi șezum și plânsem
 căderea timpului în ore
 și beregata ne-o adusem
 sub lama dulcii aurore
 de jos în sus crescând
 spre-albastru
 mai ridicând un soare supt
 și de era de-asupra astru
 veșnic noi stăm pe dedesupt

Facsimilul poeziei *Lacră*
 de Nichita Stănescu.

Nichita Stănescu
și M. N. Rusu
prin anii '80,
la „ora amintirilor”

Medalie

pentru M. N. Rusu

*Eu te-am bătut pe ser, o, monedă,
întruchipând de prunc o respiraare,
un suflet pur de libelulă care
reînverzește nordul nins, suedă...*

*Pe tine draga mea în neuitare
pe lebedă te văd plutindă Ledă
sub răsărirea ursei patrupeadă
doi ochii mei călcându-i în picioare*

*de raze și de noapte luminândă
de sufletele oamenilor, moarte, -
iubita mea răsândă și plângândă*

*Eu te-am oprit cum amfora din toarte
la gura mea de-a pururi murmurândă
întregul vis al tău parte cu parte.*

N.B. Am respectat punctuația poetului, am adus însă ortografierea la zi.
(M.N.R.)

MARIA HORNACK

M. N. Rusu - 80

S-a născut la 28 octombrie 1938, la Brașov.

Și-a întrevăzut vocația pentru estetică, mai întâi industrială apoi pentru teorie și estetică literară, publicistică, în ambianța fabricii de avioane U.R.M.V.3, fosta I.A.R., unde a avut ca mentori pe ing. Radu Manicattide, celebrul autor al avioanelor I.A.R.-813, 816, 814 și 817, ing. Constantin Gheorghiu, autor al unei temeinice monografii *Aurel Vlaicu*, și ing. Delinschi, mare modelist de prototipuri, fiind coleg de planșetă și vise culturale cu Ludovic Spiess, viitorul tenor de talie internațională.

A debutat cu articole culturale la ziarul *Drum nou* din Brașov (1962).

A absolvit Liceul de Aviație al Ministerului Forțelor Armate (Brașov 1958); Instructor de aero și navo-modele la Palatul Pionierilor din localitatea natală; Este licențiat al Facultății de Filosofie din București, secțiile filosofie generală și ziaristică (1964).

Este numit de Mihai Beniuc, „șeful secției de îndrumare a literaturii” la Uniunea Scriitorilor din București, apreciat și de Zaharia Stancu, succesorul precedentului (1969). Se transferă la revista *Luceafărul*, dirijată de Eugen Barbu, în calitate de corector, tehnoredactor, redactor, apoi șeful secției de critică, coleg fiind temporar cu Ion Negoitescu, Aurel Martin, Haralambie Crănescu (1966-1968). Este numit titularul cronicii literare a revistei, membru în comitetul de conducere al Cenaclului „Nicolae Labiș”. La presiunea lui Geo Bogza revista trece sub conducerea lui Virgil Teodorescu, apoi Nicolae Dragoș. În toamna anului 1968 devine publicist-comentator, titular al cronicii literare intitulată „Expertize” la revistele *Viața studentescă* și *Amfiteatru*. În anul 1983 este dat afară din presă de către politrucul ceaușist E. Florescu și compania sa. Este primit în redacția revistei de mare tiraj *Săptămâna* (culturală a Capitalei) prin bunăvoința lui Amza Săceanu și Eugen Barbu. În perioada 1972-1983 a condus Cenaclul literar al revistei *Amfiteatru* pentru proză și critică, pentru

Redacția revistei *Lumină Lină*, sărbătorindu-și mentorul de recunoscut prestigiu în literatura română, îi urează maestrului M. N. Rusu la frumoasa vârstă împlinită, sănătate deplină, noi realizări pe plan personal și profesional și toate bucuriile.

LA MULȚI ȘI FERICIȚI ANI, PRIETENE M. N. RUSU!

poezie a revenit Constanței Buzea. E un cenaclu în care a promovat mulți poeți optzeciști la rubrica „Tonegariada” inclusiv artiști plastici și viitori prozatori.

După 1973 s-a orientat exclusiv către critică literară, arhivistică și istorie literară.

Scoate, sub direcția prozatorului Radu Theodoru, împreună cu George Boitor, Calistrat Costin, Darie Magheru, Vladimir Udrescu, Radu Ciobanu ș.a. *Caiete de literatură*, Brașov, 1968-69.

Debutul editorial și-l face în 1969 cu volumul *Utopica*, o carte de critică literară și filosofie a imaginarului analitic.

Îi apare în colecția „Manuscriptum” studiul „Mihail Săulescu nu este autorul unei singure piese de teatru”, 1974, iar în colecția revistei *Familia* fragmente din cartea inedită a lui Camil Petrescu *Substanțialism (1928)*, contribuție omologată în antologia *Modernismul literar românesc*, vol I și II, sub coordonarea Gabrielei Omăt, editată cu neglijențe tipografice, dar citată corect în *Dicționarul general al literaturii române*, Ed. Academiei, vol. V, 2004, supervizat de acad. Eugen Simion. În decursul a 50 de ani de activitate a publicat peste 2000 de articole, studii și eseuri.

A colaborat și susținut rubrici de critică și istorie literară la revistele *Luceafărul*, *Cronica* (1966-1968), *Astra*, *Manuscriptum*, *Transilvania*, *Alma-Mater* (Iași), *Brașovul literar și artistic* (1977-1980), *Almanahul Coresi* (fondator, Dan Tărchilă, 1984-1986), *Fotografia*, (*Eminescu și artele vizuale*, 1989). A repus în circulație numele pamfletarului pașoptist Dimitrie Ciocârdia Matila, prin publicarea unui text esențial al acestuia în *România literară* (1973) datorită lui G. Ivașcu, directorul revistei. Autor al unui *Dicționar al premiilor literare (1940-1947)* și al unui *Dicționar al scriitorilor brașoveni*. A publicat texte necunoscute din operele scriitorilor români de renume. În S.U.A este redactor-șef al revistei de spiritualitate și cultură românească *Lumină Lină*, publicată din 1996 la inițiativa preotului, prof. univ. Dr. Theodor Damian, de către Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, Capela „Sf. Ap. Petru și Pavel” din New York. Semnează eseuri pe teme de artă, studii de istorie literară, comunică versuri inedite de Nichita Stănescu; scrie cronică și propune, în antologie de cenaclu, nume de tineri scriitori. Este autorul studiului introductiv al ediției de versuri *Mihail Crama, Intrarea în legendă* (1990) și al mai multor prefețe la volumele semnate de M. Crama (proză), Silvia Cincea, Cristian Petru Bălan, Gabriela Marin Thornton etc. A restituit volumul inedit *Oamenii din lande* de George Dan, studiu introductiv, ediție facsimilată, Ed. Eikon, 2012, care îmbogățește biografia sumară a poetului, în special și a poeziei românești, în general.

Micromonografia *Urmuz necunoscutul* a apărut în antologia *Lăuntru și departe*, coordonată de Th. Damian și Aurel Sasu, micromonografie tradusă în engleză de Ștefan Stoenescu, New York. Alte

articole: M. N. Rusu „Fotograful E. Pesky și Bucureștiul lui Eminescu” în Theodor Damian (Ed.), *Eminescu 2000, aniversări newyorkeze*, Ed. Axa, 2000; „Urmuz, necunoscutul”, ediția revăzută, în *Lăuntrul și departele, Antologia Cenaclului literar „M. Eminescu” din New York*, volum editat de Theodor Damian și Aurel Sasu, Ed. TipoMoldova, 2007.

Obține premiul pentru critica literară al revistei *Luceafărul* (București, 1963); premiul pentru descoperiri în domeniul istoriei literare, al revistei *Săptămâna* (1973); Diploma aniversară acordată cu ocazia împlinirii a 20 de ani de la înființarea Cenaclului “Mihai Eminescu” din New York, 2013. Este membru a U.S.R și U.Z.P. din România. Colaborează la revistele *Vatra veche* (Tg. Mureș) și *Noul literator* (Craiova), *Bucureștiul literar și artistic*, *Curtea de la Argeș* ș.a.

Colaborări importante la ziarele *New York Magazin* (Printul Anton Bibescu, diplomat și scriitor, fotoreporterul Iosif Berman de la *National Geographic*), *Micromagazin*, *Romanian Journal*, *Meridianul românesc*, fost redactor șef la *Lumea Liberă/ Romanian Herald* (New York, 2005-2006).

BIBLIOGRAFIE: Fănuș Băileșteanu, *Personalități culturale românești din străinătate. Dicționar*, București, 1999; Marian Popa, *Dicționar de literatură română contemporană*, Ed. Albatros, București, 1997; *Dicționar cronologic. Literatura română*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1979; Dumitru Micu, *Istoria Literaturii române*, Ed. Saeculum, București, 2000; George Băjenaru, *Cititor în exilul creator*, Ed. Danubius, 2001; Aurel Sasu, *Dicționarul scriitorilor români din Statele Unite și Canada*, Ed. Albatros, 2001; Mircea Zăciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu, *Dicționarul scriitorilor români*, 4 vol., Ed. Albatros, 2002; Ion Gherasim, *Mic Dicționar Enciclopedic. Oameni de cultură din exilul românesc*, Editura Publistar, București, 2003; I. Hangiu, *Dicționarul presei literare românești (1790-2000)*, Ed. Institutului Cultural Român, 2004; Academia Română, *Dicționarul general al literaturii române*, coordonat de acad. Eugen Simion, 7 vol., Ed. Univers Enciclopedic, 2006; Aurel Sasu, *Dicționarul biografic al literaturii române*, Ed. Paralela 45, 2006; *Lăuntrul și departele, Antologia Cenaclului literar „Mihai Eminescu” din New York*, volum editat de Theodor Damian și Aurel Sasu, TipoMoldova, 2007; Marian Popa, *Istoria literaturii române de azi pe mâine, 23 aug. 1944 - 22 dec. 1989*, 2 vol., Ed. Semne, 2009; Veronica Bârlădeanu, *Cu și despre M. N. Rusu*, Ed. Ramura de măsline, București, 2010; Radu Theodoru, „Cândva zburam ,aripă la aripă””, *Lumină Lină/Gracious Light*, Nr. 1, ian. - martie 2014, New York.

Dragă Mircea,

Îți scriu astăzi din amintirea unei reviste studențești frumoase, care apărea pe strada Brezoianu 13 din București și se numea *Viața studențească*. I s-a adăugat apoi și revista literară *Amfiteatru*. Îți scriu, îmi permit asta pentru că nici nu știu câți dintre cei ce am fost atunci mai umblă prin această lume, îți scriu în numele lor să-ți urez La mulți ani, sănătate, putere de gând și de scris în lumina lină a literaturii românești care ne-a însoțit pe lume. Și pentru Nicolae Stoian, pentru Gigi Mitroi, pentru Adrian Dohotaru, pentru Eugen Patriche, pentru Puiu Novac, pentru Emil Cojocaru, pentru Constanța Buzea, pentru doamna Ionescu, pentru doamna Caurea, pentru Bebe Marinescu. Și în numele lui Tudor Octavian care trăiește ca și mine tot în București.

În numele unei prietenii care ne-a făcut tinerețea frumoasă și deplină.

La mulți ani, frate M.N. Rusu, i pak dau știre către tine, ca Neacșu cel de odinioară spre Brașovul în care ai crescut și tu, spre New York-ul cel îndepărtat, să te însoțească gândul meu bun venit de acasă.

Cu drag,
Nicolae Dan Fruntelată
București, octombrie, 2018

M. N. RUSU - 80 de ani !

Pentru cine a trăit în România anilor '60 - '70 - '80 spre '90 nu se poate ca deschizând o gazetă literară a timpului să nu fi întâlnit numele lui M. N. Rusu, scriitor, exeget și formator de școală în ale criticii literare românești. Personalități precum Cornel Nistorescu, Ion Cristoiu, Sorin Roșca Stănescu, Mihai Tatulici, Nicolae Dan Fruntelată, sunt doar câteva dintre cele care îl pomenesc azi cu mare admirație. A nu-ți uita maestrul e cel mai frumos dar ce îl putem face celor ce ne-au ajutat să devenim noi!

„Mene-ul”, cum cei apropiați îi spun, continuă și azi, cu aceeași pasiune și energie să scrie în stilul lui inconfundabil ce a devenit reper la care mulți suntem măsurați.

Maestre, e o mare cinste și noroc să te avem printre noi încă activ la această vârstă frumoasă.

La Mulți Ani !

New York, Octombrie 28, 2018
Dr. Dan Mihai Ciupitu, Sydney, Australia

ODILE POPESCU
(Berlin)

Resistance through Dialogue. A Review*

The late 1980s saw the dissolution of the Iron Curtain and the development of democracy in the Eastern European countries that had been oppressed by a range of varieties of communist totalitarian regimes. In Germany, this development led to the abolition of the so-called German Democratic Republic (GDR) and the re-unification of Germany.

Heinz-Uwe Haus was one of the leading voices of the movement credited with being instrumental in the collapse of communism in the GDR. In addition, as a leading theatre director in GDR times and beyond, his thinking and action have always combined politics and theatre and the arts overall.

Haus began his artistic and academic career as a director at the Deutsches Theatre Berlin, and as founding member of the East German Directing Institute. He has worked for the National Theaters of Cyprus, Greece, and Turkey, and with companies from Canada, Chile, Finland, Italy, South Korea, and the USA. Since 1997, he has served as Professor of Theatre at the University of Delaware, USA. In 1989/1990 he was board member of the East German “Democratic Awakening” party (Demokratischer Aufbruch) and founder of the “Praxis Group” in the USA. From 1992 to 1993, he was the first director of the Educational Centre Schloss Wendgraeben of the Konrad-Adenauer-Foundation.

In this book, Haus provides a unique narrative of the context before German unification, unification itself, and the aftermath of unification across the decades since. He explores the difficulties along the way, from the perspective of the insider. Haus then widens the context from post-unification Germany to encompass issues of broader current relevance, such as Europe, America and Islam. Theatre provides the conceptual framework for this wide-ranging debate.

In 27 chapters Haus documents the interference of a theatre maker with questions of politics and society. He recalls how shortly before the decisive events of the Peaceful Revolution in autumn of 1989, intellectual impulses from the West enriched discussions and visions. Thus, the first publication of Francis Fukuyama’s thesis in the article “The End of

* *Heinz-Uwe Haus on Culture and Politics*, edited by Heinz-Uwe Haus and Daniel Meyer-Dinkgräfe, Cambridge Scholars Publishing, 2018.

History” mobilised and fascinated his friends and him. “It was a dream of hope for the search for a new order. In our discussions and on flyers of the *Demokratischer Aufbruch* we predicted a world liberated from the burdens of history, in which the liberal path of the West would be the only constitutive one”, he writes (p. 17). Samuel Huntington on the other hand triggered with his clear-sighted description of *The Clash of Civilizations*, and understanding for the unexpected involvements in globalization, an understanding of the longer term conflicts within the West and between the West and the East of which the Cold War appeared to be an episode. Haus told me in a recent interview: “Neither the unity of the nation, nor that of Europe, had the dreamed-of stability and depth that were now in demand”.¹

The texts selected for this book reflect contexts of culture and politics, written of different occasions: political conferences, academic symposia, directing concepts, magazines. Accordingly, they address different audiences. The author is, as director, professionally in the advantageous position of having to address the most conflicting opinions and interests of the spectators of a production. This demands stance (Brecht would say *Grundgestus*) in order to find the use value (*Gebrauchswert*) of representation for here and today.

His dialogue partners are Angela Christophidou, Robert von Hallberg, Charles Helmetag, Frederick Lapisardi, Stefan Hoejelid, Glyn Hughes, Odile Popescu and Josh Smith. With his co-editor Daniel Meyer-Dinkgräfe he has shared for a long time many common threads in thinking. This book would not have been possible without his contribution – as interview partner and co-author of this introduction. The way that he merges philosophy, history and theatre study – and is able to analyze theory and practice as a dialectic unity – is rare.

Haus explains the political events immediately following the fall of the Wall until unification in the context of European politics (1,2). He considers the aftermath of the collapse of the GDR with special emphasis on the role of the intellectual during and after the communist regime (3). He expands the context of the 1989 developments even further, within the framework of Fukuyama’s *End of History* (4). Haus is then able to discuss the role of specific intellectuals, authors, in the unification process, and bring his attention to the art form of theatre (5).

From the broad role of theatre in post-unification Germany (6), Haus homes in on Brecht’s work, which has been central to his career, here considering the relevance of Brecht in Germany after re-unification (7). That argument is put into relief with a consideration of the relevance of Brecht in a different, contemporary culture in crisis: Cyprus, where Haus’s precarious dissident position in Eastern Germany was fully appreciated and understood, and where Haus was given major opportunities for productions

¹ Interview October 2, 2018 (manuscript, unpublished).

(8). While Brecht has been central to Haus's thinking and work, he is equally at home across genres and theatre history.

Haus disagrees strongly with a rising position, that the West is defined less by its cultural achievements and "timeless traditions" than a set of political ideas. "I am confused how the agitators for open borders and the resettlement of non-Westerners seem to ignore, that the migrants come from societies, which do not treasure the rule of law and do not protect the right of free expression, are against political pluralism and a belief in the primacy of the individual, rather than the tribe. The ideas, which the recent antipodes of Western identity quote, are in fact Judaeo-Christian cultural traditions and achievements" (p. 134). Throughout the book he challenges directly hidden ideologies - from the apocalyptic visions of "1984" to the brain washing of "political correctness" - to confront them head-on, fact-checking as an observer.

Despite his assertion that all his theatre work is political, he has always avoided the closeness of commentary on immediate contemporary events. He says: "It is a matter of finding theatrical forms of debate about the reality that immediately surrounds us. We don't debate, we perform" (p. 156). It has always been central to Haus's philosophy of theatre - and here he again shows himself to be Brecht's pupil - that the theatre should create distance in order to portray reality. Repeatedly he has preserved the historical "otherness" of his texts, his insightful description of the productions of Schiller's *The Robbers* and Brecht's *Baal* in Athens make that very clear.

Useful for theatre makers and scholars, this book can also aid a larger conversation with the audience. Haus' observations reveal an identity of concern and a difference of perspective which opens the way for confrontation and discussion.

The Language of the Heart in Paulina Popa's Poetry

Paulina Popa writes as if from the burning bush.

One can feel in her poetry a secret thrill, a fire, a passion, a great love. From this point of view, *A Trilogy in a Mirror* appears to be a treaty on mystic theology. Everything in it makes one think of God: the trilogy indicates the Trinity; the mirror, which can be, in one of the interpretations, the divine image in which man was created, thus the soul, points to God; the waves which move vertically symbolize our climbing up to heaven, to God; the heavenly city refers to the Kingdom of God which was prepared for us from the creation of the world (Matthew: 25, 34). Even the Biblical motto she has chosen gives the tone and the key to the interpretation of the mirror in the sense of the divine image in the human being, without which man would not exist.

Making use of the leitmotifs of the mirror and of the waves, among others, the poetess, like in a sacred game, like in an exploration of the infinite, like in a perichoretic dance, displays her fundamental notions in a variety of ways, positions or directions: from left to right and vice versa, from Z to A and vice versa, from North to South or differently. All this comes to prove two important aspects: each and every movement or type of arrangement brings along with it a new meaning which becomes a theme for existential reflection and also, irrespective the arrangement of these notions, everything leads or ought to lead to God.

For instance the poetess speaks about "the mirror which moves the waves" (*The Mirror*) i.e. about the soul (man's divine image), which begs for and generates the climbing to the celestial city, where the waves have already climbed (*Trembling in Sweat*). It is as if, after having climbed up a ladder in order to take a fortress by assault, you pull up that ladder behind yourself, because nothing from what has helped you to get where you yearn for has to be left behind.

But if the soul (the image) generates the climbing up to the place that you long for (and nothing can be longed for that has not been seen, felt, or possessed before) then this leads directly to the mystical patristic theology, mainly as elaborated by Pseudo-Dionysius the Areopagite about procession and return, going out and coming back, a concept also analyzed by Mircea Eliade in his reflections about the eternal return.

In her poem *From the Holy Books*, whenever she speaks about "the waves of the mirror in us" and the sun's rays in ourselves (an allusion to

the fact that man's soul is a spark of the divine, according to a common interpretation), Paulina Popa seems to confirm that the mirror represents man's soul.

The challenging idea that we can enter the mirror like our own selves (*The Mirror*) suggesting that the soul (the divine image) is a place of pilgrimage that you can enter and (tragically) from where you can leave leads to the following question: how can you inhabit yourself? Or, put in a different way: can you go down deeply into your own soul? Could this be an exhortation to self-knowledge or be an allusion to the fact that we can be strangers to ourselves? As St. Augustine put it: "O, God, we were supposed to meet in my soul. You were there, but I was not."

In Paulina Popa's poetry the destination is the celestial city. Reading all the author's references to this "place", one cannot help but think of Jesus' call in His future position of rightful judge: "Come, you who are blessed by My Father; take your inheritance, the Kingdom prepared for you since the creation of the world" (Matthew 25:34).

The poetess is right as well when she declares that people ought to "increase in number and *occupy* heaven and earth" (*Amen*). To "occupy" meaning to fight for the conquest of the Kingdom, just as the Savior puts it, when He says that the Kingdom of God is taken by assault (in a rush and with perseverance).

In *O, That Royal Ivory*, the author conscientizes us that we are "inhabitants of the heavenly city" i.e. we have our own citizenship there, our birth right. We shall not go there like tourists, but as those who belong to the original place which calls upon us and which represents the purpose of our terrestrial existence.

Nicely and meaningfully, St. John Chrysostom said that we are citizens of two worlds: of time and of eternity. We are making use of time in order to gain eternity.

But one of the steps that ascend the waves of the mirror (of the soul) to the celestial city (the Kingdom) is the prayer which warms your heart (*Amen*), the ardent prayer, the hot prayer, the endless burning, the unconsumed burning bush. The poetess' lines indicate, as well, that the ardent prayer also characterizes the existential state in the Kingdom of God. So, it is a way to ascension and, at the same time, a permanent ontological dimension of the condition of an inhabitant of "the heavenly city".

But, poetry will always be poetry and metaphor will always be metaphor. In the poem *From the Holy Books* we find out that the celestial city is also provided with an altar. And in this case we come to the Church (provided with an altar or with the Holy of Holies, naos, and narthex). This is the anticipation of the Kingdom where the faithful, facing the altar, advances to the Kingdom. It is from the altar that in the beginning of the holy and divine liturgy, the priest invokes "the heavenly city" with the

following words: "Blessed is the Kingdom of the Father, of the Son, and of the Holy Spirit."

In the same poem, the mentioning of the chalice is another element which confirms the Church in its quality of anticipation and prefiguration of the Kingdom: "A chalice comes down from heaven". Here we understand the chalice which gives life as a distinctive reference to the Holy Eucharist, which gives the faithful in this life the possibility to have a foretaste of the eternal life: "Taste and see that the Lord is good" (Psalm 34:8).

Particularly impressive is the author's statement about "my city in heaven" (*I Was*). It evidences a peculiar state of intimacy between the poetess and the final goal which governs and enlightens her life down here.

As I said previously, one of the steps of the image's ascent to the Kingdom is the burning love. But according to the poetess' vision, this love has to be interwoven with prayer. Prayers are steps that love ascends (*The Prayer*). This is how you do it: with love and prayer (*Keep Climbing up*). You climb up where your prayers go (*A Handsome Man Stands up in the Waves*). It is as if one said: "Let me know to whom you pray, and I will tell you where you go!"

According to the author's conception, the prayer must be as passionate as love: "an immense havoc of prayer," we read (*As High as the House*). The prayer must be burning and consuming. The poetess does not hesitate to confess her direct and personal inner feelings. In the poem *The Love Words that Matter* she puts it in a straight way: "My world [...] is a flame of love". With this idea she seems to anticipate the eternal life in the Kingdom of God, where love is the foundation of that existence. In order to illustrate this type of ideal existence Paulina Popa makes use of strong terms and uncommon words, such as: "an abyss of love" or "miles of love", reminding us of the beautiful poem *A Neat Flight* by Ioan Alexandru, where he described the coming up to the Kingdom, and the state of being overwhelmed: "And again I began to cry/ struck by pity and love."

Whenever she speaks about authentic human or essentially divine love, the poetess makes use of a vocabulary which cannot help but take you out of your inertia or usual routine. In her poem *Out of Waves* we read how God, "the mirror of the self/ tumbles/ love down on us". So, the divine love is like an erupting volcano, like an overwhelming cataclysm, which one cannot stand up against. Hence, the paradox of the divine love. But there is something much more beautiful and much more paradoxical: being pure love, God Himself tumbles down on us. It is in this context that the believer's transfiguration into a celestial being takes place according to St. John Chrysostom, who speaks about the one who becomes either a celestial human being or a terrestrial angel.

In her poems, Paulina Popa speaks about man's becoming an angel (*The Words*), which leads even from this life to a doxological celebrative

existence. "The angel teaches me/ how to sing", we read in the poem *Shine!* She sings "through the rose-colored winter" (*How to Sing*).

Doxological living becomes imperative: "We ought to/ celebrate ourselves" (*We Hug It*). Why? Because celebration and doxology belong to the meaning of life. Have we forgotten how wonderful we are? It is exactly this thing that the poetess reminds us of. But the imperative of the doxological existence can foretell the imminence of the end. Time is against us. We must start *now*. In other words, our present moment is the platform from which we begin to ascend to eternity. *Carpe diem in Deo*. We can never know if we will live the next moment.

Here is a book of rare theological education. Paulina Popa speaks to us through a spiritual, exquisite, and mature discourse, meant to have a major and immediate impact on the reader. And, indeed, she has succeeded, because she has found a way to speak the language of the heart and because she writes as if from the never consumed burning bush.

PAULINA POPA

The Mirror

*the one which is held by
God's hand
being held by the hand of
God,
mirroring us in large circles,
waves of light from the sun,
and of the moon,
of our springs
where we climb up with every wave
as those who rebuilt the Temple did
according to God's command,
led by Zerubbabel,
the son of Shealtiel and Jeshua,
begotten son of Jehozadak,*

*The mirror which can move
the waves
in a summer field of corn,
of bread, and of gold,
the mirror of the sun and
of the moon, with tears and smiles,*

*The huge and crystal clear mirror
in which we reiterate*

*whenever we smile finding ourselves personified
in another face
to the essences
of its most simple mechanism,*

*The mirror we may come in
like in the shelter of our body
being enshrouded by a wave;*

*We climb up in the mirroring of the waves
as those who rebuilt the Temple did,
according to God's command,
led by Zerubbabel,
the son of Shealtiel and Jeshua,
begotten son of Jehozadak.*

*We stop for a moment
listening to
our own unconscious realities
Amen!*

Amen!

*Whenever we come in its waves
open-heartedly,
God's mirror
snows with an incredibly beautiful
love.*

*Can you see that flower
which multiplied endlessly
like a prayer for health?
Can you see those waves
that come down to us
begging to be climbed up
so that people can increase
in number,
and occupy the heaven
and the earth?*

*Amen!
God's mirror
mirrors us
mirroring itself.*

*They will all
keep living the best they can,
together,
angels and people,
the climbing up of the waves
in the flowers of the blood.*

*Somebody plays splashing
the whole world with water
the waves of the mirror
climb up above our heads.*

*Objectively speaking,
it hugs us
with the same love
we hug
it.*

**Translated from Romanian by
Muguras Maria Vnuck
and David Vnuck**

WWI – from the Diary of an officer A Wounded Land

*Left right, left right...*How darkness passes on. We are packed like sardines in our shelter. The guns hammer the silence of the land. I ignore them now. I avoid thinking of my home in the Norfolk countryside and our growing family. We went ahead to join like sheep in a field for King and Country. He is in his castle and I ended up in this ditch soaked in fresh brains stretching from the English Channel to Switzerland.

As I was coming back from the front, I saw an old woman today tending her field of potatoes as I helped deliver the weekly provisions. The apricot tree I spy when I eat my rations has shaken its petals. I looked into the distance. Sharp rays were drifting away from the half ruined homes with no chimneys. Everywhere I look, the earth is burnt and crows have become fat on corpses.

Bullets crisscross the air. It is difficult to collect the dead who can lay mangled in mustard gas in no man's land for days. They were people in another world. Where are they now? Twisted limbs and odd uniforms from last night's battle. They are lost in battle, but telegrams have not been delivered to their families yet.

Every afternoon, I can see another old woman sitting on the steps of a home, untouched by last night shelling. She was moving her head like a pendulum in the rhythm of the guns, oblivious to danger.

The front is getting nearer and nearer to the village. Half of it has suffered partial damage, half is still intact. The mediaeval church in the middle of the village has lost its clock tower.

Until the Battle of the Marne (6th September 1914), this village grew orchids for most of the florists in the area. The village greenhouses are cinders now. On our days of rest, we go to the pub and I can see that the people in the village have lost the light in their eyes. It is all dust over what it had and what might have been.

Honour is ours, as our Captain Robert Campbell, who was taken prisoner of war was released to go home and visit his dying mum. He told his family that the German trenches had bunk beds, furniture, cupboards, and water tanks with faucets, electric lights and doorbells. He returned to the camp because he promised the Kaiser he would be back.

I can hear dogs' barking, but there are none, just planes with their engines restarted mid-air when the aircraft turns quickly in the air.

The pigeons which carry messages are gently cooing in their cages. Mother would have made a few pies at home.

Eternity hangs proud over the barbed wire, bombs whistle in the distance.

“Je suis fatigué” utters a mad woman as she harvests potatoes dispersed in the drowning mud.

I wish I were at home and not sinking here in the mud of eternity!

Left right, left right...

DUMITRU ZDRENGHEA

Desperate, God

*The mountain cock's crow had ceased
On the edge between scream and death
Sad stars were spinning above
With worlds forbidden and broken
Eternity had taken the shape of a wing
And had fled far away
The bullet was flowing toward us
To kill us after three months and a day
In the woods it was raining hard and it was cold.
Desperate, God no longer showed up.*

The Eye

*In my left eye nothingness was weeping
In my right eye love was cavorting.
Food was being cooked in the left eye,
Crucifixion was there in the right eye.
Young wolves were coming to bite into the earth,
To swallow it chunk by chunk.
Stars were flowing down in rivers of fire,
With dragons hidden in a boat.
All of these were gathered in the left eye,
Along with hatred, oblivion and love.
It was raining and snowing through my left eye.
In my right eye mankind was deceasing.
All things blended with all the other things across the eye,
Darkness and nothingness and the guilt.
Somewhere God was running to and fro
To protect the dream and the light.*

Sad Over The World

*All this city
Where acacias bear no more fruit
Where women no longer seek children,
With erased roads,
With houses devoid of gates,
With days devoid of light,
It is sad, this city,
Where I no longer seek you,
Where you no longer exist.*

Crossing Over The Styx

*We had already set out for the Styx
All of us were to be there
At seven sharp
The boatman could wait no longer,
For up to the sky there were
Many stair steps.
We were many and were not beautiful
Many wounds and diseases were oozing out of us
God had hidden somewhere
And was unwilling to listen to us.
We wanted to go towards Paradise
The boatman only took us across towards death
The sky was falling upon us in splinters
With dried-up and broken worlds.*

Waiting For Expectation

<i>We wait to be born,</i>	<i>With sorrow, with despair,</i>
<i>To grow up,</i>	<i>We wait for anything, any time,</i>
<i>To love,</i>	<i>Even death,</i>
<i>To set out, to vanquish,</i>	<i>And the only thing we live through</i>
<i>To return,</i>	<i>Is expectation.</i>
<i>For the sun to rise,</i>	
<i>To set again,</i>	
<i>That we weep with joy,</i>	

Marea credință pentru Există

*Să prindem odată liniștea, desagă
pe umăr să o punem, să ducem tăcerea
în fibrele ei, să înălțăm adâncurile
până la ziua nimicului orizontal.*

*Atunci se vede marele Înapoi, nimic
din păgânul Viitor nu se arată:
măcar ca o statuie plângând în forme,
explodând interior, în contur,
vorbind doar cu sine despre ce va fi.*

*Există încă Marea credință
pentru Există.
Se preced vederi,
se întrec în petreceri toate trecerile din răscruci.
Lăsarea în sine este înaltul semn
al bucuriei de a Exista.*

Trec sunetele

*Trec sunetele peste culori și vieți
prin vegetații de metal.
Întrec poemele vaste rumori și pier
prin solstiții de opal.*

*Vin verbele de aspre trăiri și fericiri
cu întreite încântări.
Pun superbe astre venin și topiri
în sfințite căutări.*

*Pleacă orele prin largi clepsidre în regăsiri,
cu duble străluciri.
Se-apeacă ceruri prin dragi abside în
retrăiri
cu sacre adăugiri.*

*Închisă tace deschisă lumină albastră -
vedere, cortină senină.
Sunt toate-n cădere când viața și gândul
în aer de aur se-anină.*

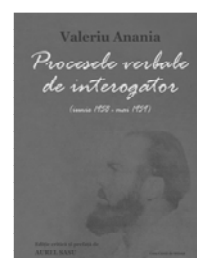
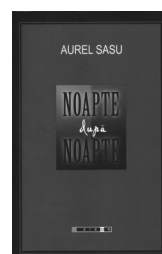
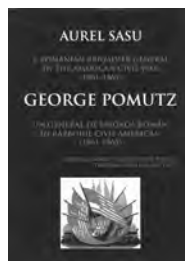
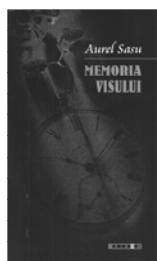
Se taie

*Se taie vântul în fâșii
când trece prin corpuri
de frunze și arbori.
El cântă tăiat, deșirat,
cu trup pierdut neîntrupat.
Numai prin risipire
se poate cânta, vui...*

ALEXANDRA ROCERIC

Sapienția

- Deseori, un fel de narcisism ne împiedică să privim în jur și să vedem câți oameni minunați a lăsat Bunul Dumnezeu pe lume.
- lacrimă e prea mult și un zâmbet ironic prea puțin pentru tipii jalnici care defilează în fața noastră, exhibându-se și sperând să devină idoli.
- „Niciodată” poate fi un cuvânt bolnav.
- Să ierți ... În mod ideal, totdeauna... dar în special să fii foarte deschis la rugămintea cuiva de a ierta, când ți se cere sincer iertare. Cam nimănui nu-i este ușor să ajungă acolo.
- Există ființe care par să-ți facă daruri, când, de fapt, îți iau cu pricepere și nu se opresc la puțin.
- Cum să-mi pot imagina pagubă mai mare decât timpul pierdut?
- Caricatura este o replică inspirată la imitația nereușită.
- Declarând că nimeni nu e „perfect” (și chiar așa e...) ne permitem alunecări, greșeli și păcate, unele ireparabile.
- Eleganța te obligă să ajuți (modest, după puteri, dar uneori substanțial) având aerul că nu ai făcut nici un efort (și cu atât mai puțin un adevărat sacrificiu).
- Să știi să iubești, nu numai mult, dar mai ales frumos!

VASILE IUGA DE SĂLIȘTE

Aurel Sasu

Profesorul clujean Aurel Sasu, figură marcantă a lumii culturale românești, s-a stins din viață, a anunțat editura Casa Cărții de Știință. Însmormântarea a avut loc duminică, 30 septembrie, la ora 13.00, la Capela Bisericii „Adormirea Maicii Domnului” din cartierul clujean Mănăstur. Aurel Sasu a fost profesor universitar, dar și critic și istoric literar român, eseist și traducător.

Aurel Sasu (n. 21 iulie 1943, Alba Iulia – d 27 septembrie 2018, Cluj-Napoca) a fost un critic și istoric literar român, eseist, traducător și cadru didactic universitar.

S-a născut într-o familie de ardeleni, fiind fiul lui Clement Sasu, muncitor, și al Elenei (n. Munteanu). În 1961 a absolvit Liceul „Horia, Cloșca și Crișan” din Alba Iulia, iar în 1968 Facultatea de Filologie din Cluj.

Din același an, devine cercetător la Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” al Academiei Române din Cluj, secția de istorie literară, unde a lucrat până în 2013.

În 1974 devine doctor în filologie al Universității din Cluj, cu teza *Retorica ficțiunii*.

Între 1981 și 1982, este lector de limbă și civilizație românească la University of Washington din Seattle (SUA). Bursier Fulbright în Washington, DC, la Library of Congress (1990; Resident Scholar (1991) la Multicultural History Society of Ontario (Toronto, Canada) și Visiting Scholar la Northrop Frye Center, Victoria University (1993, Toronto, Canada).

Invitat al Centrului de Studii și Documentare al Românilor Americani „Valerian D. Trifa” de la Jackson, Michigan, Statele Unite (1996); în același an, călătorie de studii în Anglia. Bursier Fulbright la Georgetown University din Washington, DC, Statele Unite (1998).

Participă la colocvii internaționale de literatură (Moscova, Varșovia și Toronto).

Între anii 2000-2006 este profesor universitar la Facultatea de Științe Umaniste a Universității „Avram Iancu” din Cluj, iar din 2002, la aceeași universitate, va avea funcția de decan.

A mai fost profesor asociat la Departamentul de Jurnalism al Facultății de Științe Politice, Administrative și ale Comunicării din Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca.

Debutul publicistic în revista *Tribuna* (1968), cu studii, articole și cronici pe teme de literatură română modernă și contemporană.

Volume publicate (selecție)

- 1972 - *Progresii*, eseuri, Cluj-Napoca.
1976 - *Retorica literară românească*, București.
1978 - *Liviu Rebreanu. Sărbătoarea operei*, eseu, București.
1979 - *În căutarea formei*, eseuri, Cluj-Napoca.
1984 - *Textul ipotetic. Contribuții la o istorie a hermeneuticii românești*, București.
1994 - *Eul suveran*, studiu de psihologie literară, București.
1993 - *Cultura română în Statele Unite și Canada* (I, Presa; II, Nostalgia românească), București.
2002 - *Cultura românească în Statele Unite și Canada* (III, Societațile culturale).
1996 - *George Pomutz. The Legend Lives On*, București (lucrare documentară despre generalul american de origine română, erou al Războiului civil american și consul general al SUA în Rusia).
1999 - *Strategia disperării*. Jurnal american, București.
2001 - *Dicționarul scriitorilor români din Statele Unite și Canada*, București.
2002 - *Cazul Policarp Morusca* (lucrare documentară), Cluj-Napoca.
2003 - *Comunitățile românești din Statele Unite și Canada*, Cluj-Napoca.
2003 - *Breviter. Întâlniri cu mine însumi*, eseuri, Cluj-Napoca.
2006 - *Dicționarul biografic al literaturii române*, vol. I-II, (colecția „Marile dicționare”), Pitești.
2007 - *Cartea mea de muncă (atelier critic)*, Cluj-Napoca.
2013 - *Memoria visului*, Cluj-Napoca.
2017 - *Cum mor scriitorii români*, Cluj-Napoca.

Volume (în colaborare)

- 1970 - *Probleme de literatură comparată și sociologie literară*.
1982 - *De la N. Filimon la G. Călinescu. Studii de sociologie a romanului românesc*.
1977-1983 - *Românii în periodicele germane din Transilvania*, vol. I-II.
1985-1991 - *Romanul românesc în interviuri* (în colaborare cu Mariana Vartic), vol. I-IV, București.

- 1995-1997 - *Dramaturgia românească în interviuri* (în colaborare cu Mariana Vartic), vol. I-V, București.
- 1995-2002 - *Dicționarul scriitorilor român* (în colaborare cu Mircea Zăciu și Marian Papahagi), vol. I-IV, București.
- 2000 - *Dicționarul esențial al scriitorilor români* (în colaborare cu Mircea Zăciu și Marian Papahagi), București.
- 2004 - *Dicționarul cronologic al romanului românesc de la origini până la 1989*, București.
- 2005 - *Dicționarul cronologic al romanului tradus în România de la origini până la 1989*, București.

Afilieri

Membru al Uniunii Scriitorilor din România (din 1979)

Distincții și premii

- „Diploma de onoare a Ministerului Culturii”, a revistei *Manuscriptum* și a „Muzeului Literaturii Române” pentru *Romanul românesc în interviuri* (1991);
- Premiul „Titu Maiorescu” al Academiei Române pe 1994, pentru *Cultura română în Statele Unite și Canada*;
- „Premiul Salonului Național de Carte”, Cluj (1995);
- „Premiul Municipiului Oradea” (1995);
- „Premiul revistei Flacăra” (1995);
- „Premiul de excelență”, Bacău (1995);
- Premiul Uniunii Scriitorilor din România (1995, 2001).

Referințe

- Dicționarul biografic al scriitorilor români*, editat de ARP.
- Omul zilei - Aurel Sasu*, de Violeta Cristea și Ramona Vintilă, în *Jurnalul Național*, 13 mai 2006.
- Mircea Popa, în *Tribuna*, nr. 39, 1972;
- Al Andriescu, în *Cronica*, nr. 33, 1976;
- R. G. Țeposu, în *Echinox*, nr. 11-12, 1976;
- E. Todoran, în *Orizont*, nr. 40, 1976;
- M. Frânculescu, în *Cahiers roumains d'études littéraires*, nr. 4, 1977.

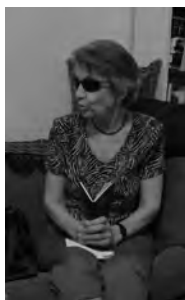
FOTOALBUM

Vineri, 20 iulie 2018, la reședința Pr. Th. Damian, a avut loc Cenaclul „M. Eminescu” din New York, cu scriitorii Gheorghe și Viorica Pârja din România.

M. N. Rusu

Mariana Terra

Nicole Smith

Bucuroși că scriitorii arată cele două publicații lansate: *Ochii Basarabiei*, carte, și revista *Nord literar* (de la st. jos: M. N. Rusu, Gh. Pârja. Viorica Pârja și Th. Damian)

De la st.: Felicia Georgescu, Mircea Urucu, Elena Mitru (așezată), Mariana Terra, Emilia Starinschi, Viorica Pârja, Constantin Condurachi, Pr. Th. Damian, Irina Anițului, M. N. Rusu, Daniela Mariano, Gh. Pârja, Nicole Smith.

Vineri 27 iulie 2018, Cenaclul nostru literar s-a întâlnit în deplasare, la rezidența Dnei Elena Mitru și a Dlui Mircea Urucu din Waterbury, Connecticut. A fost lansat volumul de proză *Oglinda din fereastră* al Elenei Mitru.

Th. Damian admirând o publicație confraternă.
Pr. Gavril Damian îl privește circumspect

Pe terasa,
așezați, preoteasa Artemiza Damian
și Th. Damian, în picioare
Pr. Gavril Damian și Elena Mitru

Întâlnire de preoți la Seminarul Teologic Mrea Neamț. August 2018.

De la st.: Preoții Ioan Chiribău, Marcel Miron, Constantin Alupei, Theodor Damian, Viorel Ivan (în veșminte), Ioan Danilă, Dumitru Merticaru, Constantin Genes, Mircea Scutaru, Aurel Goraș, Gavril Damian, Ioan Adam, Gheorghe Hostiuuc.

De la st.: P.C. Pr. Viorel Laiu, directorul Seminarului Teologic din Mrea Neamt, Pr. Th. Damian, Pr. Ctin Alupei

August 2018, Hănești,
Botoșani:
Pr. Th. Damian (st.)
și Gellu Dorian

Botoșani, August 2018: de la st.: Lili Bobu,
Lucia Olaru Nenati, Th. Damian, Claudia
Damian, Valentina Ciaprazi

Sibiu, August 2018:
De la st.: Claudia Damian,
Th. Damian, Anca Sîrghie

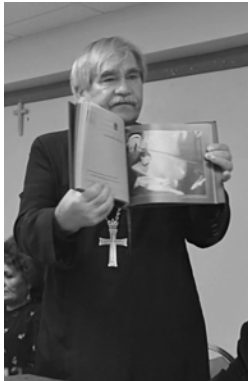
Vineri 7 septembrie 2018, Cenaclul literar „M. Eminescu” din New York s-a întrunit la restaurantul românesc „Boon” (fost Bucharest) din Sunnyside, NY. Invitata cenaclului a fost poeta Emilia Dănescu din România căreia i-a fost lansat volumul *Vocile Umbrei*.

Scriitoarea Emilia Dănescu fericită că a fost comentată favorabil în Cenaclul “M. Eminescu”, de către Th. Damian și M. N. Rusu

Emilia Dănescu (la microfon) ascultată de Th. Damian, M. N. Rusu și Mariana Terra.

Duminică 23 septembrie 2018, la Biserică, după Sf. Slujbă a avut loc o întrunire de cenaclu intitulată „Cartea ca bijuterie bibliofilă”, unde au fost prezentate cărțile unicat, „bijuterie”, realizate de Dna Lili Bobu din Botoșani.

Pr. Th. Damian arătând enoriașilor o carte bibliofilă editată de Lili Bobu.

Valentina Ciaprazi reamintind despre soarta cărților în zilele noastre.

M. N. Rusu, colecționarul, și cărțile sale bibliofile prezentate în Cenaclu.

Duminică 30 Septembrie 2018

Pr. Th. Damian oficiază slujba de parastas pentru prietenul nostru, Aurel Sasu, colaborator de prestigiu al revistei *Lumină Lină*.

Pr. Th. Damian profund marcat de dispariția prietenului său Aurel Sasu.

Alex. Goțea evocă amintiri despre colegul său de liceu, Aurel Sasu, critic și istoric literar de mare suprafață recent decedat la Cluj.

Duminică, 30 sept. 2018.
Simpozionul dedicat
Centenarului Marii Uniri și
Jubileului "Dobrogea 140",
unde oaspete de onoare a
fost Prof. univ.
Dr. Stoica Lascu

In imagine, de la st. Alex. Goțea, preoteasa Claudia Damian, Pr. Paul Theophilus, Pr. Ioan Proteasa, Cătălin Condurache, cântăreț, Pr. Th. Damian, alături de Prof. Stoica Lascu.

Pr. Th. Damian prezintă pe invitatul special al Simpozionului nostru, Prof. univ. Dr. Stoica Lascu, de la Universitatea “Ovidius” din Constanța.

Prof. Stoica Lascu susține la New York două comunicări pe teme centeniale.

Dna Mariana Terra, editoarea ziarului *Romanian Journal*, în costum național.

M. N. Rusu, ca de obicei, vine cu impresii inedite despre Reunificarea României de acum 100 de ani și de mai înainte.

DI Dorian Branea, un oaspete care ne-a onorat simpozionul, noul director al ICR-ului din New York, împreună cu soția dumnealui și cu Pr. Th. Damian, acesta vizibil bucuros de prezența distinșilor oaspeți.

DI Dorian Branea se adresează publicului prezent.

În fiecare duminică din luna octombrie, după Sf. Slujbă, potrivit tradiției de 25 de ani, la Biserica noastră s-a sărbătorit Ziua recoltei, în stil românesc cu must și mici.

Vineri 12 octombrie 2018 la restaurantul românesc „Boon” din Sunnyside, New York, a avut loc întrunirea Cenuclului literar „M. Eminescu”. Invitatul serii a fost prozatorul Dan Mihai Ciupitu din Australia.

Dan Mihai Ciupitu

În prezidiu, de la st.: Th. Damian, Dr. Olga Ciupitu, Dr. Dan Mihai Ciupitu, M. N. Rusu, Mariana Terra și Nicole Smith.

Duminică 14 octombrie 2018, după Sf. Slujbă, la Biserica noastră a avut loc evenimentul centenial lunar legat de împlinirea a 100 ani de la Declarația de Independență a Transilvaniei citită de Alexandru Vaida Voevod în Parlamentul de la Budapesta.

Pr. Th. Damian

M. N. Rusu

Deschiderea
evenimentului.
De la dr.: M. N. Rusu,
Pr. Th. Damian, Cătălin
Condurache, Preoteasa
Claudia Damian, Mariana
Terra, Ion Plăvițu.
Se intonează imnul lui
Ștefan Vodă.

Dna Mimi Zaharia recită din clasicii noștri.

Îndrăgita cântăreață Lăcrămioara Răileanu
acompaniată de instrumentiștii Mario Dumitrescu
(st.) și Mihai Donca.

Cântec,
joc și voce
bună.

Brândușa Covalciuc Ciobanu (din România)
încântând audiența

Brândușa Covalciuc Ciobanu

Miercuri 17 octombrie 2018, Pr. Th. Damian a fost invitat la Gala „100 pentru Centenar” la Ambasada României de la Washington, DC, împreună cu alți nouă români din America unde în prezența oficialităților României în Statele Unite și a publicului prezent a primit de la Dna Natalia Elena Intotero, Ministrul românilor de pretutindeni, medalia centenială „100 pentru Centenar”.

Pr. Th. Damian

În familie,
înconjurat de copii și
nepoți

Vineri 26 octombrie 2018, în Cenaclul nostru întrunit la Restaurantul românesc „Boon” din New York, a fost celebrat criticul și istoricul literar M. N. Rusu, la împlinirea frumoasei vârste de 80 de ani.

Th. Damian și M. N. Rusu

M. N. Rusu și Daniela Mariano

Sâmbătă 27 octombrie 2018 în cadrul unei festive ceremonii organizate în Bayside de Queens Federation of Churches, la nominalizarea Pr. Th. Damian, Dna Maria Butilă din parohia noastră a primit diploma „Citation for Faithful Service”.

Dna Maria Butilă, Pr. Th. Damian și Rev. Skip L’Heureux Jr., fost președinte al organizației și maestru de ceremonii al evenimentului, în Bayside, New York.

Pr. Th. Damian, Maria Butilă
și Nicole Smith la Biserica noastră.

Criticul și istoricul
literar M. N. Rusu
la 80 de ani
celebrat la Biserica
„Sf. Ap. Petru
și Pavel”.

De la st.: Daniela
Mariano, Manuela
(fiica maestrului),
M. N. Rusu,
Pr. Th. Damian,
Maria Butilă,
Marica Purcărea.

Cupon de Abonament

Lumină Lină • Gracious Light
30-18 50th Street
Woodside, NY 11377

4 numere pe an: 60\$ inclusiv expediția

Numele
Adresa
Oraș/stat
Cod
Țară

Donații și contribuții pentru revistă:

Numele
Adresa
Oraș/stat
Cod
Țară

Suma:

Atât abonamentul cât și donațiile pot fi făcute prin check
sau money order. Donațiile se scad la taxe.

Copii numărând buburuze

(Scrisă după o conversație cu un român.
În timp ce vorbeam, copiii lui numărau buburuze)

*În minte văd copii
Numărând buburuze,
O distracție simplă
Dar profund semnificativă
Căci ne învață
Să ne uimim
De minunile mici
Ale naturii.*

Evlavie trăită

*Când întindem mâna
Unui sărac,
Îl atinge
Iubirea lui Iisus.*

*Sfințim casele noastre
Când le deschidem
Celor fără acoperământ.*

*Când trăim credința noastră,
Trăiește Biserica.*

Maicii Domnului

*Sfințenia ta
Și fecioria ta
Ne arată
Calea mântuirii.*

*Rugăciunile tale
Ne eliberează
De frică,
Și ne întăresc.*

*Adormirea ta
Ne îndeamnă
Să ne lepădăm
De întunericul lumii
Și să ne înălțăm
La lumina Fiului tău.*

Carrie Hooper*

* Carrie Hooper este o profesoară americană nevăzătoare ce a învățat limba română singură. Textele de mai sus sunt scrise direct în românește.

Broadway Medical Office

Napoleon Săvescu, MD Medicina internă, mică chirurgie

F. Christodoulidou, MD Med. internă, hematologie, oncologie

Iqbal, MD Cardiologie

Mircea Golimbu, MD Urologie, Prof. NYU

Dan R. Cimponeriu, MD Gastroenterologie, Hepatologie

Cabinetul nostru este dotat cu echipament
nou și modern pentru:

X-Ray

EKG

Spirometrie (Evoluări Pulmonare)

Sonografii Abdominale,

de Rinichi și Cardiacă

Cardiotrace (EKG prin telefon)

24 de ore Halter Monitor

Sigmoidoscopii și Pap smear

Tens (Stimulare electrică)

Ultrasound

Timpanometrie

toate testele de sânge și urină

teste pentru depistarea

cancerului de colon și ulcer

teste pentru AIDS (rezultatul în 24-48 ore)

Tratamente specializate

Luni, Marți, Joi 10am-8pm

Miercuri 4-8pm

Sambătă 10am - 4pm

Fără programare

21-26 Broadway, LIC, NY 11106

(718) 932-1700

subway: N până la stația Broadway (Queens)

bus: Queens 104 de la 48 Street, Sunnyside, Q 19 A de la 82nd Street,
Jackson Heights

Manhattan 101 de la 59th Street, Manhattan, până la Steinway,
unde schimbați cu Q 104.

THEODOR DAMIAN

Zbor spre iubire

Carmen Pricop debutează în volum cu un titlu semnificativ, *Lecția de zbor* (Ed. Studis, Iași, 2018, 134 pp.), titlu ce se potrivește bine cu mesajul general al poemelor sale: viața este o lecție pe care o învățăm în fiecare zi (putem rămâne uneori și corijenți) pentru că mereu este ceva de observat, de remarcat, de înțeles, de aplicat, iar sensul și frumusețea vieții rezidă în a „prinde” clipa (*carpe diem*) și a o îmbrățișa, a o deșerta de toată bogăția pe care o aduce cu ea, astfel îmbogățindu-ne și înfrumusețându-ne trecerea.

Poeta încearcă să facă lucrul acesta atât cât îi stă în putință. Ea observă ce se întâmplă în jur, trage concluzii, apoi scrie, deci împărtășește experiența sa celorlalți arătând că știe să îmbine armonios experiența și valorile trecutului cu cele ale prezentului, și în vers bine alcătuit să le lase ca moștenire și lecție pentru cei ce vor veni.

În versurile ei Carmen Pricop invocă și destăinuie, dacă vrem, o gamă largă de sentimente: bucurie și tristețe, dor și iubire, suferință și alinare, regret, decepție și consolare, ș.a., toate pentru a propune cititorului un fel de conștientizare a valorii unice a vieții ce trebuie trăită intens și autentic. Suave amintiri din copilărie se completează în volum cu metafore sentimentale, unele antologice, ca în poemul *Pasăre și cer*: „În zborul nostru spre iubire/ am fost eu – pasăre, tu – cer/ și dansul aripilor mele/ ne-a-nvăluit în blând mister.// Fantasme bântuind prin lume, / acum, mai mult ca niciodată,/ ne-am rătăcit, dintr-unu-ntr-altul,/ și pasăre, și cer, deodată.” Sau în altul, tot demn de antologie, intitulat *Poate*: „Stau desculț/ în podul palmei tale/ și gândesc:/ poate că pe aici/se trece în tine.”

Fidelă mesajului general al cărții autoarea recurge și la versuri sapiențiale ca sfat de viață sau pentru mai buna înțelegere a unui concept. Iată: „pentru că a avea încredere în oameni/ seamănă cu a avea încredere în apă/ poți înota/ numai sprijinindu-te pe val”, citim în *Orbind*. Sau în *Iluzie*: „Fericirea e/ clipa pe care ai vrea/ s-o faci eternă”.

Între altele Carmen Pricop cochetează și cu ludicul într-un reușit poem (*Argint viu*), precum și cu forma japoneză haiku, pentru a anunța parcă noi disponibilități și viitoare posibile surprize.

Deși selecția poemelor din acest volum și din celelalte pe care le așteptăm ar trebui să fie mai severă, Carmen Pricop se impune de la debut ca o poetă de autentică sensibilitate ascunsă echilibrat în cuvânt, atât cât vrea ea, și care știe cât și cum să-și lase gândurile să zboare pentru a semăna frumusețe în inima cititorului. De aici, lecția de zbor.

Elena M. Cîmpan și Theodor Damian

Cunoscută peisajului literar bistrițean și nu numai, datorită publicațiilor anterioare care-i poartă semnătura¹ și a prodigioasei activități literare desfășurate, doamna Elena M. Cîmpan vine de această dată în fața cititorilor cu un volum de poeme dedicat părintelui profesor Theodor Damian (*Damian*, Editura DaniMar, Deva, 2017), și el nume cu răsunet în spațiul cultural și cel teologic, profesor de filosofie și etică la Metropolitan College din New York².

¹ A se vedea: Elena M. Cîmpan, *Barca de salvare – publicistică*, col. „Paraliteraria”, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2013; Idem, *Bistrița - o imagine a poeziei - Bistritz – ein Gedichtblick*, col. „Arca”, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2012; Idem, *Cabina de probă – „din toată zăpada, numai un bulgăre poți lua în pumn” – proză scurtă*, Editura Karuna, Bistrița, 2007; Idem, *Cartea de joc – opinii*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2008; Idem, *Cu ochii în carte*, col. „Eseuri”, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2013; Idem, *Dansul verde – poeme*, col. „Metamorfoze”, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2003; Idem, *De la tu la el: cărare în jurul celuiilalt: pro e. m.*, col. „Metamorfoze”, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2006; Idem, *Dilem(n)e- poeme*, col. „Metamorfoze”, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2001; Idem, *Drumul până la drum – eseuri critice*, col. „Eseuri”, Editura Limes, Cluj-Napoca, Florești, 2012; Idem, *Dulcele meu amar – poeme*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2009; Idem, *Eseul de cleștar*, col. „Eseuri”, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2010; Idem, *Jurnal reflexiv - eseuri de turist - trei săptămâni în ... autocar*, Editura Karuna, Bistrița, 2008; Idem, *Jurnalul nefericirii – la 44 de ani, în 2011*, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2012; Idem, *Pianul și alte poeme*, col. „Magister”, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2010; Idem, *Poezia noastră cea de toate zilele - 100 de poeme scrise din 21 mai până în 28 august 2009*, Editura Nico, Târgu Mureș, 2009; Idem, *Postume antume*, col. „Magister”, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2014; Idem, *Sentimentele lucrurilor – poeme*, col. „Magister”, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2012. Acestea se adaugă, desigur, multe alte participări, cu texte valoroase, la antologiile de poezie realizate de diferiți scriitori din țară sau din străinătate.

² Pentru mai multe informații cu privire la viața, activitatea și opera lui, a se vedea: Theodor Damian, *Trăirea în cuvânt – interviuri*, cu o prefață de Aurel Sasu, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2011; Idem, *Gregory of Nazianzus' Poetry and His Human Face in It*, Sophia Institute - Theotokos Press, New York, 2017; Idem, *Introducere în istoria creștinismului. Primul mileniu*, Editura Fundației România de Măine, București, 2008; Idem, *Răsăritul cel de sus: De la naștere la Înviere*, Lumea Credinței, București, 2006; Idem, *Implicațiile spirituale ale teologiei icoanei*, Editura Eikon, Cluj, 2003; Idem, *The Icons: Theological and Spiritual Dimensions According to St. Theodore of Studion*, The Edwin Mellen Press, Kingston, New York, 2002; Idem, *Altare – antologie de poezie contemporană româno-americană*, Editura Gee, Botoșani, 2007; Idem, *Calea împărăției / The door to the Kingdom*, col. „Cultura ortodoxă”, Editura Timpul / Institutul Român de Teologie și

Între autoare și cel omagiat există o frumoasă legătură. De altfel, însuși contextul volumului de versuri a fost creat de o vizită efectuată de aceasta, alături de alți literați bistrițeni, precum Menuț Maximinian³, pe meleaguri americane, la invitația sacerdotului-scriitor.

În versuri zglobii și construcții măiestrit realizate, autoarea vorbește fie despre anumite aspecte ale călătoriei, fie despre sentimentele care au încercat-o pe durata ei. Poemele ce se constituie atât în frumoase pasteluri, cât și în meditații profunde, sau în alte texte ce pot fi subsumate unor categorii similare, sunt scrise cu multă sensibilitate. Ele reușesc să-l transpună pe cititor în stările prin care trece cititoarea și chiar să-l facă să fie, într-un mod aparte, prezent în anumite locuri care o impresionează. Legătura cu cei cărora le este destinată placheta de versuri este, altminteri, una foarte strânsă, autoarea însăși transpunându-se uneori în ipostaza celui aflat în fața foii, sau dorindu-și acest lucru. Un exemplu în acest sens îl constituie chiar unul dintre poemele de debut:

„De îndată ce am pornit, / Mă gândeam la cei rămași acasă, / La cititorii mei, / Care, poate, mă vor aștepta / Sau nu, / Apoi, peste ei, în gând, / S-au așezat frunzele, ca pe un pământ, / Și, cum toamna a început să-și schimbe culorile, / Ca pe niște piese de colecție, în dubluri, / Am știut că e timpul călătoriei. / Aș vrea să fiu cititorul cititorilor mei...”⁴

Sentimentele stârnite de emoția călătoriei și impredictibilul celor ce vor urma, stârnesc o adevărată avalanșă de sentimente în sufletul poetului, în acest caz, doamna Elena M. Cîmpan. Călăuzită de ele, dânsa lasă să se vadă entuziasmul pe care îl pricinuieste gândul la întâlnirea cu o nouă lume,⁵ sau stările care se învălmășesc în sufletul ei, pricinuite de emoțiile intense pe care le trăiește. Tehnicile lirice moderne îi sunt ustensile de care se servește cu profesionalism și seriozitate, învăluindu-le într-un policrom

Spiritualitate Ortodoxă din New York, Iași / New York, 2000; Idem, *Dimineața Învierii*, col. „Erato-diaspora”, Editura Axa, Botoșani, 1999; Idem, *Exerciții de înviere*, col. „Poezie”, Editura Universală, București, 2009; Idem, *Filosofie și literatură – o hermeneutică a provocării metafizice*, ediția a 2-a, Editura Fundației „România de Măine”, București, 2009; Idem, *Ideea de Dumnezeu în poezia lui Eminescu*, Editura Eikon, București, 2016. Cf. <http://www.romanian-institute-ny.org/theodordamian.html>, accesat 23. 10. 2018.

³ Care, de altfel, a scris și dânsul un volum generat de acest voiaj, conținând frumoase povești și note de călătorie. A se vedea: Menuț Maximinian, *Povești românești din New York / Romanian Stories in New*, Târgu Mureș, Editura Nico, 2017.

⁴ Elena. M. Cîmpan, *Damian*, Editura DaniMar, Deva, 2017, p. 3.

⁵ În poeme precum *Prin cer*: „O călătorie, prin cer, / De la un cer la altul. / Unesc pământ de pământ, / Strălucesc, în sinea mea, / Dau strălucire Americii, / Pe care n-am văzut-o niciodată, / Nici ea pe mine, / Mă pregătesc de prima întâlnire / Cu o nouă lume...”, *Ibidem*, p. 4.

veșmând logosic-ludic.⁶ A nu se crede însă că aspectul nițel sprintar al unora dintre texte scade din valoarea lucrării și o transformă într-o poezie de alcov. Dimpotrivă, scriitoarea se oprește cu atenție și asupra unor sentimente precum cel al acomodării într-o țară străină,⁷ lăsând parcă să se înțeleagă că legăturile puternice cu meleagurile natale o fac să trăiască, pentru câteva zile, o adevărată dramă a înstrăinării, sau rezumă cu acribie predica părintelui Damian, într-un mod care lasă să se întrevadă nu doar faptul că a pătruns în profunzimea conținutului, ci e pe cale de-a filosofa și poetiza, pe baza lui⁸.

Deosebit de interesant este și modul cum, folosindu-se de poezie, autoarea reușește să prezinte un adevărat jurnal de călătorie, descriind chiar și elemente precum bogata bibliotecă a gazdei române de pe tărâmurile americane:

„Biblioteca lui Damian e vastă – / Nu-i așa că vă gândiți la Biblioteca din Alexandria? / Cine a trecut pe aici știe / Că Damian are cărți de la intrare / Până la ieșire, însemnând / Prima încăpere dinspre terasă, / Camera mare, scările în jos / Din bucătărie, ce conduc / Spre un subsol spațios, / Unde pereții sunt plini de rafturi, / Până spre ultimul coridor de carte, / Ce iese iar în fața casei, / Pe ușa din spate – / Da, așa-i casa bibliotecă a lui Damian, / Circulară, / Nu-i așa că vă gândiți la un labirint? / Casa lui Damian e bibliotecă / Și biblioteca lui e casă, / Unde, din loc în loc, / Surâde câte o icoană, câte un tablou...”⁹

Dacă succesiunea de interogații de care se folosește pentru a da impresia unui dialog reușește nu doar faptul de a da structura unei

⁶ După cum se poate vedea, de exemplu, din *Poezii*, unde tehnica literară e îmbrăcată într-o frumoasă ținută ludică, ce dă o crustă, un aspect plăcut întregii ei creații literare, făcând-o parcă pe scriitoare să pară că stă la o șuetă cu cititorii și poemele ei, dar și cu părintele Damian, care o așteaptă: „Sute de poezii / S-au urcat în avion cu mine / Și vor să ajungă la tine - / Ca să mai treacă vremea, deschid tableta / Din spătarul scaunului din față, / Urmăresc filme, trasee și alte abateri / De la sensul de bază – / Atâtea poezii zboară pentru prima dată / Împreună, spre tine, / Damian!...””, *Ibidem*, p. 5.

⁷ „De două zile / Și America rămâne tot cea de la televizor, / Încă nu reușește să coboare în mine – / Merg și nu simt pământul, / America e de sticlă, transparentă, / Aștept să se spargă și să curgă din ea / Pământ, țară, / Azi-măine, azi-măine, / America de azi pe mâine, / De două zile și nu simt gustul Americii, / Mirosul ei, / Unde e tărâmul făgăduinței? / Credeam că mă va cuprinde din toate părțile, / Dar, nu! Mai aștept, mai este timp / Și mă abandonez într-o Americă / Ce nu mai are nevoie de nimeni, / Nici de mine...””, *Ibidem*, p. 7.

⁸ “Am ascultat Cazania lui Damian / Despre chip și asemănare, / Cum ar fi chipul fără asemănare / Și asemănarea fără chip – / Fiecare avem un chip / Dar, pentru ca să avem și asemănare, / Trebuie să mergem, să creștem, / Să scriem, neîncetat, / Să nu rămânem cumva / La jumătatea drumului, / Numai cu asemănare și fără chip...””, *Ibidem*, p. 8.

⁹ *Ibidem*, p. 14-15.

adevărate spirale gândurilor autoarei, ci are și efectul de a pune în mișcare imaginația cititorului, care dorește parcă să anticipeze următoarea ei mișcare, celelalte elemente stilistice sau de mesaj, nu sunt nici ele de neglijat.

Din pricina unor rațiuni ce țin de dimensiunile acestui text, dar și pentru a nu-i răpi cititorului bucuria de a le descoperi el însuși, nu vom vorbi însă aici despre ele. Ne vom mărgini doar la a saluta călduros apariția unei astfel de lucrări, dedicată unei personalități culturale importante a diasporei românești New York-eze, care face cinste nu doar Bisericii Ortodoxe, ci și culturii române, și de a-i dori autoarei să aibă parte de o pană cât mai inspirată și de acum înainte!

CĂRȚI SOSITE

Din frumos în frumos

Eugen Barz (*Iarba din ceainic*, Ed. Colorama, Cluj-Napoca, 2017) este poetul ce vede frumosul din banal. Este ca și cum ar arăta că în ordinar există ceva extraordinar și că prin urmare trebuie să trăim altfel, să trăim doxologic. Aici se vede poetul, profetul.

Poezia lui este o fereastră deschisă spre cer. Te uiți prin ea (adică citești) și te înseninezi. Apoi începe ascensiunea din frumos în frumos.

Th.D.

Reînvățând să râdem

Cu talentul ei strălucit, Passionaria Stoicescu a mai adus la lumină o carte (*Pe ulița ... mijlocie!: Epigrame, catrene și poezii umoristice, cu și fără perdea*, Ed. eLiteratura, 2008), acest volum care în iureșul stresant al vieții de fiecare zi, este menit a ne aduce un necesar moment de relaxare și destindere interioară. Umorul fin, dar și direct așa cum indică titlul, provenit dintr-o minte ascuțită și un spirit generos își face efectul asupra cititorului exact așa cum și-a dorit autoarea.

Cartea poate fi socotită ca un instrument terapeutic prin aceea că ne învață din nou să zâmbim sau chiar să râdem.

Th.D.

NICOLE SMITH

Gheorghe Pârja: „O lacrimă pe fața lui Dumnezeu”

În seara zilei de Sfântul Ilie (20 iulie 2018) reședința prof. Theodor Damian a găzduit, și de data aceasta, Salonul literar al Cenaclului „Mihai Eminescu” din New York. Directorul cenaclului a deschis întrunirea și i-a prezentat pe ziariștii și scriitorii băimăreni Viorica și Gheorghe Pârja.

A fost lansat volumul *Ochii Basarabiei* autor fiind Gheorghe Pârja.

Lucrarea a fost publicată de Biblioteca “Petre Dulfu” din Baia Mare în 2018 cu un Cuvânt înainte semnat de Nicolae Dabija și o postfață de Teodor Ardelean.

Cenaclul fiind declarat un eveniment centenal, s-au cântat cele două imnuri: *Când era să moară Ștefan* și *Basarabie frumoasă*.

Pentru prezentarea cărții anunțate au luat cuvântul: universitarul Theodor Damian, criticul și istoricul literar M.N.Rusu, ziarista Mariana Terra și prof. Nicole Smith.

Volumul în discuție este o culegere de articole, interviuri, dialoguri și reportaje care au fost publicate în cotidianul *Graiul Maramureșului* între anii 1991-2018. Cartea a fost inițial lansată la Chișinău chiar în 27 martie a.c. când s-a aniversat un veac de la unirea Basarabiei cu Țara mamă.

S-a remarcat că lucrarea este ca un act liturgic, o sfântă liturghie de altar, un serviciu public adus nației romane, autorul dovedind că este un patriot de nădejde a cărui inimă bate și pentru Basarabia.

Cartea lui Gheorghe Pârja ne ajută să rememorăm faptele și oamenii care au luptat și s-au sacrificat pentru realizarea actului din 27 martie 1918. Autorul este tutelat de, și preocupat să respecte adevărul istoric, fiind și un bun analist al situației actuale din Moldova de peste Prut.

A fost apreciat și faptul că scriitorul are spirit critic și evocator, iar acesta este bine ținut în frâu de poetul din el și că este un mentor cu stofă de fin diplomat; pentru prima aserțiune au fost citați poetul Ion Buzdugan și scriitorul Mihail Sadoveanu; pentru cea de a doua (referința la diplomație) a fost amintit prințul Anton Bibescu, ambasador regal la Washington, care în 1921 a scos o carte numită *Reintegrarea Basarabiei* ce a fost interzisă de bolșevici și, probabil, distrusă de comuniști, a afirmat M. N. Rusu.

Vorbitorii au mai observat că lucrarea este bine documentată și că în ea se reflectă trăiri intense și autentice românești; spre exemplificare au fost menționate unele articole cum ar fi: „Ochiul lui Dumnezeu”, „Crăciun în Basarabia cu Vasile Șoimaru” precum și altele în care autorul scrie

despre Mănăstirea Căpriană, despre recucerirea alfabetului latin, despre Nichita Stănescu și Ștefan Augustin Doinaș ș.a.

S-a mai discutat și despre cuvântul cultivat al autorului și stilul elevat al cărții; s-a precizat faptul că basarabienii sunt și români nu doar moldoveni, că autorul este un căutător de lume românească și că textele din acest volum, „aduc o lacrimă pe fața lui Dumnezeu”, așa cum citim în postfață.

Cartea reprezintă și o celebrare a bucuriei de a scrie despre Basarabia.

În cuvântul sau, Gheorghe Pârja a menționat că punctul de reper pentru formația sa intelectuală a fost Ulița Bisericii din satul natal, Desești, Maramureș, spiritul național fiindu-i cultivat de învățătorul Vasile Fodoruț.

El a povestit cum dincolo de Prut se vorbește o limbă românească curată, și că limba engleză este foarte mult folosită, fapt ce se vede din firmele comerciale scrise bilingv, în română și engleză.

Invitatul serii a mai amintit despre experiențele sale din Basarabia când a constatat că intelectualii de acolo sunt uniuniști și se zbat pentru unire precizând că flacăra unirii trebuie să ardă mereu și să fie și întreținută în sufletele tuturor românilor.

În continuare, Gh. Pârja a prezentat revista *Nord Literar* reitând înfrățirea dintre aceasta și revista newyork-eză *Lumină lină* și propunând stabilirea unui calendar al colaborărilor.

Totodată a prezentat audienței și revista *Cronica satului Desești* care a ajuns la numărul șapte, autorul aducând un omagiu preotului Ion Ardelean care s-a implicat cu toată ființa pentru apariția revistei.

Invitatul serii a mulțumit și ziaristei și scriitoarei Viorica Pârja pentru colaborarea ei susținută la această revistă precum și vorbitorilor și tuturor celor prezenți.

Seara a fost o desfătare pentru minte și suflet, o lecție de excepție de cultură și spiritualitate românească!

Emilia Dănescu: *Vocile umbrei*

Ori de câte ori avem ocazia să cunoaștem mai îndeaproape o personalitate de cultură din România, ne îmbogățim sufletul cu inefabilul creației acesteia și parcă devenim mai puternici și mai mândri de etnia noastră.

În seara zilei de vineri, 7 septembrie a.c., Cenaclul literar „Mihai Eminescu” din New York, cenaclu condus de Theodor Damian, și-a deschis sesiunea de toamnă cu lansarea cărții de poezii *Vocile umbrei* aparținând Emiliei Dănescu. Cartea a văzut lumina tiparului în 2017 la Editura „Antim Ivireanul” din Râmnicu Vâlcea. Prefața aparține lui Florin Costinescu, iar postafața, lui Ioan Barbu.

Din nota biobibliografică de la sfârșitul cărții aflăm că Emilia Dănescu s-a născut în 1948 la Râmnicu Vâlcea. A urmat liceul la „Colegiul Mircea cel Bătrân” și cursuri de pictură la Școala de Muzică și Arte Plastice. După absolvirea liceului, și-a continuat studiile la Facultatea de Matematică-Mecanică din cadrul Universității București. După absolvire, în 1971, s-a stabilit în Capitală. Este director de comunicare și imagine al Asociației Grup Media Singur – Alianța Artelor din Târgoviște.

Până în prezent a publicat volumele de versuri: *Zestrea toamnei* (2011), *Recurs la memoria nopții* (2012), *Odihna pietrei* (2015) și *Vocile umbrei*, carte lansată în cenaclul literar din New York.

Președintele cenaclului, Dl Th. Damian, a prezentat-o pe autoarea cărții și a subliniat câteva dintre ideile de forță care se desprind din universul poetic al acesteia. Un loc aparte îl ocupă personificarea și metafora. Însuși titlul volumului vorbește despre „vocile” cu care umbra se definește, ca un dialog între acestea și persoana căreia îi aparține umbra, o frumoasă și neașteptată asociere de cuvinte cu sugestii multiple. Cartea se află sub semnul unei dimensiuni filosofice în care apropierea de Dumnezeu este analizată cu finețe. Theodor Damian a constatat, în continuare, prezența paradoxalei apropieri a lui Dumnezeu de noi, cum îl cunoaștem pe Domnul și cum ne cunoaște El pe noi, cum clipa este folosită pentru obținerea veșniciei și cum ne raportăm la cei din jurul nostru ca o premiză imperativă și necesară a raportării la Dumnezeu. Au fost apreciate, de asemenea, desenele din carte, desene care ilustrează cu pregnanță idei poetice.

Criticul și istoricul literar M. N. Rusu, redactor-șef al revistei *Lumină Lină*, a vorbit despre poeziile Emiliei Dănescu și despre semnificațiile acestora, concluzionând: „Influențată de viziunile filosofice ale lui Platon și făcându-și din opera lui Nichita Stănescu un idol, fără însă a-l idolatriza, Emilia Dănescu se instalează în poezia românească de azi

drept un creator de serie nouă, vocea sa lirică aducând o revelație profundă în șirul arid și infecund al autorilor post-optzeciști și nu numai.”

Ziarista Mariana Terra a reliefat originalitatea expresiei artistice din poeziile adunate de autoare în volumul *Vocile umbrei*, apreciind, de asemenea, forța ideilor sugerate.

Emilia Dănescu a vorbit despre activitatea dânsiei, ca director, în cadrul Alianței Artelor din Târgoviște și despre bucuria de a scrie, de a prezenta oamenilor iubitori de poezie concepția sa despre lume și viață într-o formă lirică modernă. Apoi a citit câteva poeme din cartea lansată. În final, a mulțumit celor prezenți exprimându-și speranța că va reveni la New York.

Emilia Dănescu face o analiză profundă a propriei existențe și încearcă să răspundă la întrebarea privind sensul existenței umane pe acest pământ.

Unele poezii amintesc de marele Nichita Stănescu și de volumul de poezii al acestuia, *Necuvintele*. Admiratoare a marelui poet, autoarea își prezintă cartea sub auspiciile unui motto din Nichita: „Aventura scrierii unei cărți de poezie este ciudată și inefabilă ca însăși poezia”. Ca și Nichita, dar cu îmbinări lexicale diferite, Emilia Dănescu „se rătăcește” printre cuvinte încă nerostite: „Mă caut rătăcind/ printre nespuse cuvinte.// Niciun tren nu mai trece/ prin gara mea.// Dorința-mi,/ cândva fierbinte,/ s-a destrămat/ într-o stea” (*Rătăcirii*).

Cuvintele, prin ele însele, nu pot întotdeauna exprima plenar ideea. De aceea, uneori este necesară transcendența spre „necuvinte” cu tot conținutul lor plurisemantic. Este reversul a ceea ce este palpabil.

Suflet creștinesc, poeta se apropie cu evlavie de Dumnezeu, căruia îi cere ajutorul, fiind fericită dacă ar putea să asculte „vocile din umbra” Marelui Creator: „Dă-mi putere, Doamne,/ să înfrunt obstacolele,/ să dăruiesc zidurile,/ să accept dezvăluirea/ neputinței.// Dă-mi curaj, Doamne,/ să înving teama începutului/ de drum.// O să-nvelesc în mănuși/ cuvintele de vineri/ și tăcerile, în straie/ de duminică.// O s-asculț cuminte/ vocile din umbra Ta/ târzie.// Mulțam, Doamne!” (*Rugăciune*)

Un concept care a fost și care continuă să fie dezbătut, de-a lungul anilor, de către mulți oameni de artă, de către mulți filosofi, este timpul. De când omul se știe om, din antichitate până în prezent și, de bună seamă, și în viitor, Timpului i s-au dedicat numeroase poeme și cugetări, timpului care trece, timpului care domnește absolut asupra tuturor, timpului care se încăpățânează să treacă și să ne treacă și pe noi odată cu el, timpului care tace și ne duce....: „Voi scrie despre tăcere/ până voi învăța/ să tac.// Și despre timp voi scrie,/ până ce amintirea/ își va pierde/ strălucirea.// Apoi voi tăcea/ din toate poemele mele.// Și voi pleca să mor puțin/ în tăcerea timpului” (*Tăcerea timpului*).

Poeziile Emiliei Dănescu sunt chemări calde ale iubirii, sunt o continuare și tulburătoare radiografiere lirică a iubirii, ca esență a vieții. În același timp, autoarea face o distincție între iubirea romantică și cea ideatică, insistându-se asupra iubirii creștine și a iubirii pentru Domnul. Fără iubire, ne avertizează poeta, lumea nu ar exista cu cântecul și cu frumusețea ei.

Într-o formă sau alta, în volum se configurează ideea de visare și de chemare pentru sufletul însetat de a cunoaște profund sensul vieții.

Prozodic vorbind, Emilia Dănescu folosește cu succes rima clasică, versul tradițional, dar și rima interioară cu vers alb.

Ioan Barbu consideră că autoarea scrie „o poezie de adâncuri”, iar cartea este „străbătută de un lirism robust, cu imagini luminoase, într-o unitate temperamentală care cucerește”.

În prefața cărții, sintetizând în câteva cuvinte caracteristica majoră a creației lirice a Emiliei Dănescu, Florin Costinescu îi compară poezia cu ”o dimineată desăvârșită”.

Vocile umbrei este o carte filosofică prin idei și valoroasă prin exprimare, este o broderie delicată a cuvintelor-necuvinte care stau încorsetate în idei profunde, parcă așteptând cititorul să dezlege nodurile broderiei sau - cine știe? - să-i adauge noi semnificații.

GALERIA SPIRITUS

OCHII CREDINȚEI

Lucrarea este o interpretare vizuală a unei interpretări scripturale a Sf. Maxim Mărturisitorul, a prefigurării lui Iisus în Vechiul Testament, care apare în lucrarea sa *Întrebări către Thalassius* (întrebarea 54). Zorobabel, un tânăr de la curtea regelui Darie (3 Ezd. 4,13), care a eliberat poporul din sclavie, ține în mână sa piatra de cositor cu cei șapte ochi cu care Dumnezeu privește peste pământ. În interpretarea Sf. Maxim, sunt mai multe înțelesuri tainice în textul scriptural.

Prin Zorobabel, cel adevărat vestit în mod figurat, este Domnul Iisus, iar piatra de cositor este credința în El.

În Sf. Scriptură credința este numită piatra de cositor datorită componenței cositorului din argint și plum, ea fiind asociată cu dubla natură a Domnului Iisus.

După Sf. Maxim, cei șapte ochi pot fi ochii credinței, dar și cele șapte lucrări ale Duhului Sfânt care formează o scară ce urcă la Dumnezeu.

Viorica Colpacci

Viorica Colpacci, *Ochii credinței*

❖ Vineri, 20 iulie 2018, la reședința Pr. Th. Damian, a avut loc întrunirea salonului literar al Cenaclului „M. Eminescu” din New York, având ca invitați pe scriitorii Gheorghe și Viorica Pârja din România. S-a lansat volumul *Ochii Basarabiei* de Gh. Pârja și revista *Nord literar*, Baia Mare. Au vorbit Th. Damian, M. N. Rusu, Nicole Smith, Mariana Terra și autorul.

❖ Vineri 27 iulie 2018, Cenaclul nostru literar s-a întâlnit în deplasare, la rezidența Dnei Elena Mitru și a Dlui Mircea Urucu din Waterbury, Connecticut. A fost lansat volumul de proză *Oglinda din fereastră* al Elenei Mitru. Au vorbit Th. Damian, Mariana Terra și autoarea. Au mai luat cuvântul Dna Felicia Georgescu și Dna Artemiza Damian (din România).

❖ Între 10 august – 4 septembrie 2018 Pr. Th. Damian a fost plecat în concediu în Germania și România. La Biserică slujbele duminicale au fost săvârșite de Pr. Ioan Proteasa.

❖ Între 19-20 august Pr. Th. Damian s-a întâlnit la Seminarul Teologic de la Mrea Neamț cu colegii de promoție.

❖ Vineri 7 septembrie 2018, Cenaclul literar „M. Eminescu” din New York s-a întrunit la restaurantul românesc „Boon” (fost Bucharest) din Sunnyside, NY. Invitata cenaclului a fost poeta Emilia Dănescu din România căreia i-a fost lansat volumul *Vocile Umbrei*. Au vorbit Th. Damian, Mariana Terra, M. N. Rusu și autoarea.

❖ Duminică 23 septembrie 2018, la Biserică, după Sf. Slujbă a avut loc o altă întrunire de cenaclu intitulată „Cartea ca bijuterie bibliofilă”, unde au fost prezentate cărțile unicat, „bijuterie”, realizate de Dna Lili Bobu din Botoșani, cărți lucrate artistic de Domnia sa și dedicate unor scriitori români precum Grigore Vieru, Nicolae Dabija, Lucia Olaru Nenati, Victor Teișanu, ș.a. Au vorbit Th. Damian, Valentina Ciaprazi și M. N. Rusu. Au mai luat cuvântul Angela Cawog și Flaviu Rițiu.

❖ Duminică 30 septembrie 2018, la Biserică, după Sf. Slujbă, a avut loc evenimentul lunar centenial. Invitatul nostru a fost Prof. univ. Dr. Stoica Lascu de la Universitatea „Ovidius” din Constanța, istoric, membru al Academiei Oamenilor de Știință din România.

Programul a început cu două comunicări, prima, susținută de Pr. Prof. univ. Dr. Th. Damian, cu titlul „Vasile Goldiș și Marea Reunificare a Țării”, iar a doua de criticul și istoricul literar M. N. Rusu, cu tema „Ziarul *Românul*, premergător al revenirii Transilvaniei și Basarabiei la Regatul României”.

Prof. Stoica Lascu a încununat evenimentul centenial cu cele două comunicări ale sale: „Cele trei uniri din 1918, borne în desăvârșirea formării României moderne” și „14 Noiembrie 1878 – Reintegrarea Dobrogei la Statul român. A doua treaptă în devenirea României moderne”.

A urmat un bogat program artistic susținut de Școala noastră de duminică (Prof. Irina Anițului).

❖ În fiecare duminică din luna octombrie, după Sf. Slujbă, potrivit tradiției de 25 de ani, la Biserica noastră s-a sărbătorit Ziua recoltei, în stil românesc (must și mici și alte delicatese specifice).

❖ Vineri 12 octombrie 2018 la restaurantul românesc „Boon” din Sunnyside, New York, a avut loc întrunirea Cenaclului literar „M. Eminescu”. Invitatul serii a fost prozatorul Dan Mihai Ciupitu din Australia pentru o lectură din proza sa. După lectură au vorbit Th. Damian, M. N. Rusu și Mariana Terra. Au mai luat cuvântul Adriana Hegbeli și Flaviu Rițiu.

❖ Duminică 14 octombrie 2018, după Sf. Slujbă, la Biserica noastră a avut loc evenimentul centenial lunar legat de împlinirea a 100 ani de la Declarația de Independență a Transilvaniei citită de Alexandru Vaida Voevod în Parlamentul de la Budapesta. Au evocat momentul istoric Th. Damian și M. N. Rusu.

❖ Miercuri, 17 octombrie 2018, Pr. Th. Damian a fost invitat la Gala „100 pentru Centenar” la Ambasada României de la Washington, DC, împreună cu alți nouă români din America unde în prezența oficialităților României în Statele Unite și a publicului prezent a primit de la Dna Natalia Elena Intotero, Ministrul românilor de pretutindeni, medalia centenială „100 pentru Centenar”.

❖ Vineri 26 octombrie 2018, în Cenaclul nostru întrunit la Restaurantul românesc „Boon” din New York, a fost celebrat criticul și istoricul literar M. N. Rusu, la împlinirea frumoasei vârste de 80 de ani. Au vorbit Th. Damian, M. N. Rusu, Valentina Ciaprazi, Mariana Terra, Nicole Smith, Dan Mihai Ciupitu, Angela Cawog, Ștefan Benedict, Adriana Hegbeli; a cântat pentru sărbătorit fetița de cinci ani din România (Botoșani), Elena Vamanu.

❖ Sâmbătă 27 octombrie 2018 în cadrul unei festive ceremonii organizate în Bayside de Queens Federation of Churches, la nominalizarea Pr. Th. Damian, Dna Maria Butilă din parohia noastră a primit diploma „Citation for Faithful Service”. Aceasta i-a fost înmănată a doua zi, după Sf. Slujbă și în cadrul parohiei „Sf. Ap. Petru și Pavel” de către preotul paroh.

ANUNTURI

Biserica noastră: St. George Episcopal Church in Astoria, pe 27 Ave cu 14 Street (lângă East River).

Slujbele duminicale (Sf. Liturghie) au loc la ora 2:00 PM. Mijloace de transport: Metrou N și W până la stația Astoria Boulevard; bus Q18 (stop 14 street), Q102 și Q103.

Studiul Biblic (sunați pentru înscriere la 718-626-6013)

Cenacul literar “M. Eminescu”: Vinerea la fiecare două săptămâni.

Școala de Duminică: În fiecare duminică, după Sf. Slujbă, la Biserică. Pentru detalii sunați la tel. 914-409-3483 (Prof. Irina Anițului) sau 917-892-6013 (Pr. Th. Damian).

Pentru detalii sunați la 718-626-6013

Vizitați www.romanian-institute-ny.org sau vedeți anunțurile afișate pe pagina facebook „Theodor Damian – New York”.